

ВЕЛИМИР ПЕТРОВ

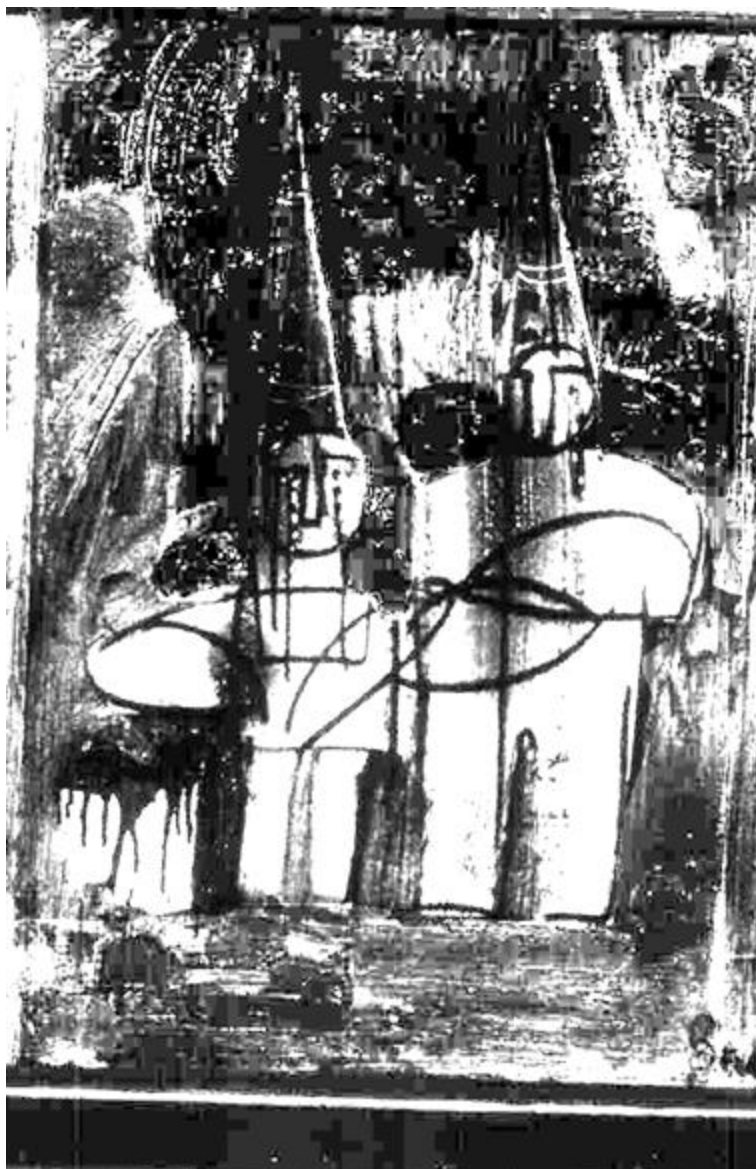
Разчон
дени
сантн
ментн

нещо като смешни спомени
напред - назад във времето

ВЕЛИМИР ПЕТРОВ
РАЗЧОПЛЕНИ САНТИМЕНТИ

chitanka.info

КРЪГЛА ДАТА, ТА ЗАОБЛЕНА

Ранчото — Чèрвенска обител.

1 януари 2000 година!

Каква дата! Кръгла, кръгла... и красива, красива — като дамска интимна заобленост! Толкова кръгло заоблена, че като се отъркаля и затъркаля — отиде, та се не видя!

Предишните дати, уж не бяха толкова кръгли — кога се изтърколиха!

Само преди часове изпратихме годината, която ми се водеше за Юбилейна и през която, най-последно, станах пълнолетен — шейсетгодишен. С отлежала дата! Ще рече — поскъпвам! Както виното с по-задна дата, антиквариата или — патешко яйце, обвито в един пръст глина, печено и заровено в мазата за дълги години, според Китайската кухня.

Датата е велико творение на човешкия гений, както и датника, таймъра и прочие календарщини.

Там, където се навърта дата, цената отхвърква автоматично. Зная за часовник с датник — по-скъп от братовчед си — без такъв. Също така, познавам девойче, с часовник с датник, с много по-висок рейтинг отколкото на леля й — с часовник без абсолютно никакъв датник! Напливът от мераклии — все по посока на датника!

Някъде бях чел, че някои дати трябва да се съблюдават, като тия на лекарствените средства; обратното водело до уртикарии, световъртеж, сърбеж, а и други геомагнитни полови аномалии и побезобидни цирози. Щях да забравя — днешната дата също трябва да се съблюдава — особено при въртенето на баницата — може да се падне Парата! В това нямаме — кой ти я дава!

Има и дати, пораждащи съмнение: като рождената дата на моя колежка; ако допуснем, че е вярна, ще рече, че малко преди да пръкне на този грешен свят, вече е свирила във фанфарната музика на Девическата гимназия, надянала до лактите дълги, бели, памучни ръкавици.

Да не говорим за някои адски машини, задействали неподходящо:

Познат шегаджия, уж на шега заложил мини-адска машинка в тортата на юбилейната си тъща; невинно нагласил датника за кулминацията по честването й — с полагащите се фойерверки и прочиета; нещо се разминали идеята с резултата — та се наложило да се облизват взаимно с балдъзката, навъртаща се случайно и negliже в района. Намесили се и други персони, та станала една...

Около всяка Нова година ставам един тих и сантиментален, малко нещо — тъжен. Вирус ще е някакъв. Мировата скръб ме възсяда, пришпорва всичките ми жалки килограми и помисли разюздани,

галопира ретроспективно и респективно по белите полета, петна и лекета на творческите ми възделения и страстите човечески; спъва се о непризнати грехове, хързала се по затлачените. Да не си кривя душата, има и калдъръми, тук-таме с жълти павенца и килимени пътечки. Вирусът му неден, долен, неидентифициран, неклассифициран, че и мнителен. Гледа да ме изкара — все аз виновната страна, все за нещо и някому уж съм дължал внимание и извинение. И което е най-лошото — в това си състояние, съвсем нямам щение за дигане на чаши и прочие наздрависи. Неприлична ситуация!

През това време — цялото прогресивно човечество трескаво се готви за Новогодишната нощ, която обикновено трае три дни и три нощи, а за по-талантливите — и много повече. След което — още толкова дни и нощи реанимира и си ближе раните. Същото това прогресивно човечество се е запасило за тази Новогодишна нощ, сякаш е дошъл свършекът на Света (според многобройни прогнози на врачки, квачки, дизайнери, близайнери и тем подобни и безподобни шмекери), с питиета според културата на алкохолизма си, според кесията, че и според компанията и мезето. Знаем: в една добра компания, всеки взема другия на мезе, или обобщено: Добрата компания — е най-доброто мезе!

Не ни е работа да надничаме в канчето на ближните, независимо от стария или от новия набор са; тяхна работа си е и исконно право, с какво и с кого ще се чукат в Новогодишната нощ, нощи и денонощия. Ние също си имаме с какво и с кого — да сме живи и здрави! Напук на световната и междузвездна завист и мръсотата!

Неприятно е, че се подвеждам по стария български обичай, на Новогодишната софра да мисля за работа и то, за несвършената. Затова понапрайвам по нещо ново, за кадем, както лозарят подрязва лоза на Зарезан. Откак се почувствах художник, си съчиних тази традиция, увличах се и има Нови години, когато съм завършвал цяла картина.

Тази година /Защо ли?/, вместо към четката, посегнах към пишещата машинка.

Зад гърба ми, в камината, голям четиритактов чукач меко пърпори на праз(нич)ни обороти. Ако имах огледало за обратно виждане, щях да отбележа — колко екологично чисто протича бурният окислителен процес, наречен Горене. Какви сини езичета-пламъчета фъшкат из невидими дюзички, хармонират се според Теорията за

горене на газовете в интимна среда; пошляпват нестинарски върху жаравата, онаследена от предния пън; дали не припират да бодна шишче за термична кулинарна обработка... Има време! По-кратко!

Седнал съм на маминия виенски стол — единствен оцелял от холната ѝ гарнитура; служил във всичките ми ателиета, не малко на брой; оплескан с престижните холандски бои Таленс; очукан и дозачукван с разни чешити гвоздеи; та и скрепен с една — трофейна супер-скоба, вместо шина за счупен крак, с едва видима емблемичка на Мерцедес.

Столтът ми е мил, набор ми е, тъпкан със сантименти. През Войната е служил, зачислен ми, като танк, като подводница, като всъдеход-амфибия, отчасти и като летяща крепост. Стрелял съм едновременно и с четиритях му крака... пардон — цеви, като зенитно оръдие, по вражеските самолети и винаги съм уцелвал! Охлузен е колкото мен и има придобивка — агнешка кожа, според ишиаса ми, който само чака малко да се разсея, мръдна неправомерно и ме скепцва с ръждивия си, нажежен керпеден под лявото бедро. За да стихне болката — вдясно е раклата: два персона дълга, два — широка; многоцелева (с декоративни функции, складова база, брачно ложе, за размисъл и дрямка, както и за скимтене, стонове и вопли — според същия този ишиас), всеотдайна, готова винаги да те приюти, приласкае и обезболи; да ти тушира проблемите.

Вляво е основният интериор, невидим в момента, преграден със замръзналия на кокал юргански чаршаф; току що внесен с мисията да освежи, овлажни, ако се напъне и да озонира — съхнейки, творческия ми въздух; а и да ме уедини от суетнята около вкусотиите, полагащи се за Първия календарен ден и месец, е — не особено сполучливо!

Между мене и прозореца е курдисана Ериката, на която тракам в момента, върху куцата масичка от лятната кухня — дворна мебел, за мелене на домати и други, мобилизирана за случая, а и да не се шляе и разхайтва през зимния сезон; да натрупа малко активи — няма да и са излишни при тази безработица. Покрита е със смущаващо луксозна, за персоната ѝ, ленена покривка — да не се отбелязват пряко явните престаравания на внуците ми, разработващи новите си ножове, посредством тънкостите на овчарската резба.

Куцата масичка е подпряна с две коли от неблагонадежден правописен речник, с тайната надежда — да не куцам поне в

правописно отношение!?

Друга купчина, по-правописни речници, се рее по раклата, в компанията на комплект очила — за различни дължини, четива и... брифинги (Суета!).

Въобще няма да споменавам за задръстения от честитки и благопожелания телефон, както и за недоумението Ви — на невероятно колко много места, едновременно, могат да бъдат проснати само(!) три броя блажено мъркащи котки.

Прозорецът! Оставих го за накрая на минитворческата ми обстановка — за десерт! Истински прозорец към Света! Свят — такъв, какъвто би ми се искал да бъде: блестящо блещукащ и непорочно-бял. Новогодишният сняг е затиснал цялата грозота на разкапания, отиващ си век; а новият, идващ — като коледна елха, със шушулките на мечтите ни, стъклените гирлянди на неизживените ни сънища, арабеските на несънуваните ни изживявания и филиграните на нови срещи; скрежасали тръпки и пируетите на ледени искрици Надежди... Бял екран, проектиращ всичко препускащо из подредения хаос на химиите в мисловните ми процеси!

Изглежда се увличам! Едно сиво, антилирично настроено човече, много познато; от онези, дето се грижат да не предозирам емоции, държат ме за крачола — да не би да хвъркна към синевата; шляят се насам-натам по вдъхновеното ми чело; ме почуква отрезвително с кокалчето на свития си показалец, по терена отреден за евентуални рогца: Къде бе, бако?! — вика — Къде виждаш такъв прозорец? С толкова функции и много декор! Най-обикновена дограма! Прави ти я Данчо Цонев от Ширпотребата на „Бор“. Две трети от ширината и една втора от височината на северозападната стена; двоен, с три отвесни крила, без шпроси. Турил си помежду кожичките на две козленца, да не ти духа на ишиаса. А отвън — най-обикновен, редови зимен ден; валяло е цяла нощ, няма ги дори следите на зайците — рецидивисти, дошли да доогризят корите на ябълките. Няма го дори и вземто на Сприхавата сврака Николина, забравила да ти каже поне едно: „Ч-rrrr, Н-rrrr, Г-rrrr!“

Ясно! Спирам! Затисне ли те, като... зъбобол, такава — антилирично; от тези, дето навремето измислиха сивия поток и прочие — време е за домашните задължения! За момента те са: да почетем подобавъчно Новата — 2000-та година! Да завъртим баницата! Да

видим — какъв ще ни е късметът! Дано да не е пак Лозето! Голямо копане ще ни чака! Ще разбутваме парчета, докато ни се падне нещо свястно! Имаме по половин баница за корекции. Децата и внуците, тази Нова година, ни изоставиха сами — Дядо и Баба! Захитряха!

Да са, а и да сме — живи и здрави! Всички!

* * *

Уточнение: Дни след Новата, 2000-та година, след написване на горния текст, настъпиха сериозни размествания, уволнения и нови назначения, на територията на интимния ми творчески интериор — както, впрочем, се практикува във всяко уважаващо себе си ведомство, около Първо число на годината.

Сега, като анализирам настъпилите промени, си давам сметка, че това, навярно, се е наложило във връзка със започващите преговори за присъединяването ни към структурите на Евросъюза и НАТО, налагащи драстични мерки към някои остарели технологии, вкоренени в ежедневието ми творческа и други практики.

Разбира се, всичко това стана с безкористната помощ на братските ни Съединени щати; в смисъл — братът на съпругата ми — Л.Р., който през последните тридесет и две години, все забравя да се завърне за постоянно в Родината си; идва си за кратко; все бърза — неотложни дела; прави ни по някое солидно финансово подпиране — за насъщния, та по-леко да понесем отсъствието му. Тази Нова година решил да ни компютъризира... и оттам тръгнаха драстичните мерки, които предприех.

Какво по-точно стана на практика!

Първо: пенсионирах Ериката! Сложих я в калъфа — може да потрябва, ако решат да ми правят Музей, Галерия или Мемориал, скромно казано.

Второ: Куцата масичка докуцука до лява поция, заедно с двете коли от неблагонадеждния правописен речник; пое товара на скенера и принтера и една камара помощни материали и консумативи.

Трето: От мазата изпълзя едно наследствено бюро, доволно широко, с две странични крила, ролетка и цял набор чекмеджета; пое

основната част на компютъра — Ай Би Ем, монитора, клавиатурата и... мишката, разбира се, къде без нея.

Четвърто: Наложил се да бъдат уволнени два броя кресла; хайде-де, няма да ми се заседяват посетители, я!

Междувременно, замръзналият на кокал юргански чаршаф и още цяла сюрня подобни, бяха изсъхнали, овлажнили, озонирали и прочие, въздуха.

Та, каквото можем — правим, по посока на новите технологии, ноу-хаута и модернизации разни!

— Здравей, Европа! Запри за малко, белким те застигнем, че солук не ни остана...

* * *

Зад гърба ми камината меко пърпори.

Компютърът мърка.

Прозорецът държи на дистанция синьо-бялата зима и захлупеното ѝ небе. По диагонала му — черният котак, подобно някоя росомаха, пори снега...

КЪЩА НА КЪОШЕ

Моята Мечка махла е много ексцентрична в географическо отношение. В башцентъра на Русе е, а в края на България. Или в

началото. Зависи от гледната Ви точка: дали бягате От, или като Блудния син — се завръщате Във!

Пълзял градът през вековете: към Силистра пълзял; към Варна, също така пълзял; както и към Велико Търново. Към Румъния — така и не посмял; все пак — добросъседски отношения... и прочие — международни норми. Има хора, обичат да спорят; и с право! Точно срещу нас, маалко вляво, нощем се отчита едно сияние, зад рехавия върбалак на румънския бряг. Това е старобългарското селище Слободия, още от турско. Баба ми е била госпожица, когато в суровите зими, са ходили по леда на гости на леля й. Оттук носели огромни стомни с вино; оттам се връщали с Турта дулче (сладка пита).

Насам пък — идвали на гости карпатските вълци, известни като не много дружелюбни. Толкова недружелюбни, че в паметта ми има запечатана дълга редица от трийсет вълка, акуратно проснати на площада пред Съдебната палата, от ловци-юнаци.

Освен вълци е идвал и карпатски чамов материал, без чепове, с цвят на билков мед и също толкова дъхав; за който чам — няма начин да не стане пак дума по-долу. А по-горе ставаше дума за с. Слободия, че ми е къде-къде по-близо от квартал Чародейка!

Къщата ни, освен дето е на къоше, е ексцентрична спрямо махлата и е само на дванадесет метра от крайбрежната улица, наричана Кея.

Ако имате сравнително точна мащабна линейка и сносна карта, на която е отбелязана България, старателно контурирана с червена линия, представляваща държавната граница; и премерите; ще останете с впечатление, че нашата къща, съседските къщи, както и трафопоста към тях; също и прилежащите им улици и противопожарни кранове; всичко това — би трябвало да е боядисано внимателно с червена боя; толкова червена, колкото е и на картата. Да не говорим за пунктираната линия, която и със свещ да я търсите, не ще я откриете. Като съвсем-съвсем малък, не съм се и замислял, че живея върху червена линия и дори не съм изпитвал някакво, макар и малко неудобство; но вече навлязъл в джунглата на географията, някъде в първоначалното си образование, се стреснах и прозрях! Оттогава, периодически се замислям и гадая — до бай Цвяткови ли е точно червената линия или до д-р Ватова!? Надявам се, както е тръгнало, с тия все по-точни

измервателни методи и прибори, да доживея и видя със собствените си очи, как стоят нещата.

Длъжен съм да добавя, в горния смисъл, че отбивайки военната си повинност, именно като граничар, на границата намираща се точно под нас — спуснат отвес, от Северната — върху Южната граница, продължих да размишлявам в тази посока. Но там е къде-къде по-лесно — всичко беше акуратно оброчно с минни полета и телени заграждения...

Махлата ми е вписана между Пети Дунавски пехотен полк (комшия на Окръжна болница), Главната улица, (с ориентири: Алеите, Халите, Съдебната палата), Бялата кооперация, Католическата църква и по Дунава, по Дунава, покрай къщата на Захари Стоянов, къщата на тъща му — Баба Тонка (сиреч — на Никола Обретенов), Дълбокия път, хотел Рига, Топлата вода (на която само името ѝ е топло — ТЕЦът към нея фигурира, вече, само с комина си) и кръгът се затваря пак — с Казармата и Болницата.

Мечка махла носи името на гръбнака си — улица Боримечка. След Девети някой умен човек я засади цялата с череша, които така и не стават за черешови топчета — много са криви и в зараснали рани от битките между живеещите срещу тях и набезите на гаменориите от разни краища на света, по черешово време — най-тъжното време за улицата, представляваща тогава сеч безподобна: счупени клони, ошмулени листа по земята, барабар със зелени, негодни за ядене череша; тук-там някоя строшена глава и прочие емоции за народонаселението, кълящо този, който е родил тази идея.

Боримечка се пресича от всички улици, носещи имената на войводи, пресичащи и Войводова.

От задния вход на Халите, до Дълбокия път слизащ до брега на Великата река, е Градинката с Трите чешмички, които отдавна не са три, но пак са си в средата. От тях, под крив ъгъл е Страхил войвода (предишна Хумба, ще рече — Задънена, но отдънена с кадастъра от двайсет и... коя си). Това е моята официална улица и адрес, щото бидейки на къше, ползваме повече Велбъжд — малка уличка, само между гореспоменатата и Омуртаг. Там ми е пощенската кутия и превозното средство.

Страхил войвода е от двете страни с високи, дебели, чуждоземни паркови дървета. Раждат едни малки, като черешови костилки, идеално

кръгли и твърди топчета. Когато са зелени, са предназначени за духане с масури; най-подходящ е никелираният ствол на висящ полилей.

Напълваш си устата с топчета и могат да се изстрелват с изненадваща сила и точност, както на единична стрелба, така и на картеч. В сезона им, цели чарди от хлапетии с такова тежко въоръжение се скитат и тежко му, който попадне под прицела им. Съвпада с пролетния панаир (Търлата!) и стрелбищата с „Мими дава бонбон“!, са сред най-потърпевшите.

Към есента топчетата пожълтяват, стават все по-тъмни, до шоколадови, сладки и с приятен вкус. Трудно се берат, но пък как силно гърмят в напалените камари събрана шума, най-вече след слана. Тогава цялата улица, а и съседните, се опушват със сладникавия привкус на екзотични страни и източни подправки — идва ти да хванеш първия кораб и да отцепиш към... където там...

От години нарочни резачи изрязват клоните до дъно и стволовете приличат на ръце, щръкнали от лактите над тротоарите, със стиснати в юмрук прокажени пръсти... Напролет избиват свежи клонки. Нарочните резачи надничат с двукраките си стълби в битието на съмахленците ми и запазват тайната на видяното с някоя и друга чашка.

Дърветата, независимо подстригани или брадясали, също надничат; и те доста нещо са видели, но бидейки от чуждоземно, благородническо коляно, благосклонно и възпитано отвърщат очи.

Не зная на какъв акъл е бил баща ми, около деветстотин и трийста година; просто го виждам как се сепва, плесва се по високото чело и — нали е обичал да рецитира — изрецитирал: Мъжът — до четирийсетата си година, не построи ли собствен дом, не е никакъв мъж! Оставали му само няколко години, според тази рецепта; разбързал се, сключил договор със Собствен дом за заем; още един договор с предприемача — майстор Стойчо; и тръгнал да купува материалите за къщата. През деветстотин трийсет и коя си година светът си бил уреден, нямало я още войната, купонната система не била съчинена и складовете пращели от хубави, та с по-хубави материали. За Коми никой не бил чувал, още повече за чепатия му чам и трябвало да се задоволят с такъв от Карпатите; чамовите греди — като восък, нали Ви го разправях в началото, във връзка с карпатските вълци; бор с цвят на билков мед и също толкова дъхав. За

неверующите — заповядайте на тавана ни, да видите гредоред на покривната конструкция! Има малък риск, такава едно посещение на тавана ни. Колчем се качвам за нещо, все се заплесвам о кашоните с книгите — към две хиляди тома — все не можем да им намерим място, вечна теснотия, че се и множим... Дай Боже!

Съученик на татко направил подарък на приятелите си — Иван Казанджиев, строителен инженер; не бил архитект, изтипосал чертежи, с малки различия, според терена. Приличат си по един основен, общ белег: отвън къщите изглеждат масивни, просторни; да ти е драго да се ядосваш; а вътре са само коридори, стълбища — стаи почти няма и са с гредоред, без бетонни плочи. На харизаното магаре петалите не се гледат! Може би, по него време, бай Иван (Казанджиев) е бил малко нещо разсеян, нали е влагал цялата си интелектуална и друга мощ, в проектирането и изработването на известния си син — маестро Васил Казанджиев — стабилен композитор и диригент. Васко, като малък, беше стройно и височко момче, със зелена шейна, зелени чепици, зелени гети и шал; изпратени от леля му, от Виена — абе, целия в зелено! Като се спускахме с шейните по Дълбокия път, все в зеленото ни беше окото и току зарием нос в преспите. Талантлива работа! Добре, че Васко отиде в столицата да учи в Школата за даровити деца, та катастрофите на шейни по Дълбокия път рязко намаляха. Това, че остана в София, не попречи да стане вуйчо на Аделаида (щерката на Снежина Якимова — и двете оперни певици) която от своя страна, в съчетание с Аспарух, сдобиха близнаци: Божена и Боян — акрани на внуците ми Димо и Любен, с които в момента тийнейджърстват.

Много се отклоних. Въдим се!

Та, мисълта ми беше, че бай Иван Казанджиев, зает с тая си родова дейност е размножил едни неудобни за живеене къщи, които две поколения се мъчим да дооправим; чудим се кой коридор как да преградим — да се получи стаичка... и прочие подобрения. Из махлата има доста такива къщи-близнаци с невидими разлики: едно така, друго онака.

Това не му е попречило да проектира и построи за себе си огромна и функционална къща на улица Войводова.

За тия му простъпки, след Девети, инженер Казанджиев бе наказан, като го направиха директор на заводите Мюлхаупт, които той

бързо превърна в завод Георги Димитров — за селскостопански, лесно разваляеми машини.

Ние продължаваме с преустройствата!

По-точно — дъщеря ни Люба продължава с преустройствата! С променлив успех и според променливото финансиране, ако има такова.

Последните години, настъпани по мазола от световни стагнации и всеобщата незаинтересованост от постиженията Ни в областта на пластичните изкуства, се задържахме на територията на Ранчото ни, в Червенската обител. Копаяйки лозето, картофите, фасула и прочие дарове на Природата — белким намерим разковничето за оцеляването ни. Така икономисахме наеми от ателие в града, а и други финансови изкушения.

Икономисахме и доста години от нормално човешко съществуване и нормално творческо-професионално общуване.

Останала без пряк бащин контрол и съмнително вечно зает съпруг; с две самостоятелни деца, учещи класическа китара и почти неотлепящи се от компютъра през другото време; какво и е оставало друго на дъщеря ни (не съм присъствал, но сякаш я виждам), освен да се плесне по челото и да изрецитира: Жената — до четирийсетата си година, не си ли дооправи къщата, не е никаква жена!

Тъй като и остават съвсем малко години до фаталната дата, Люба се запретна и, нали Ви казах — продължава с преустройствата. Има-няма пари, все нещо се кърти, зида, леят се бетонни плочи! Дето има една: Майка плаче, грамофон свири — сам юнак на коня...

Ще използвам, докато тя строи, събаря и пак строи, да се върнем за малко, пак при първостроителите. Майстор Стойчо с усталък, мерак и някой и друг чирак, строили, що строили къщата. Майка ми готвела; подавала това-онова; събирала кривите и изпаднали гвоздеи и кротко хокала — защо чупят цяла тухла, а отдолу е пълно с половинки. Прехвърляли с баща ми тухли и керемиди; цялото строителство носело белега на голямата икономия.

Къщата беше с оставени на зъб тухлички за доиззидване на стаи, имащи ги в проекта, но изпълнени, с доста допълнения, чак когато аз — вече женен, с деца, се ударих един ден по челото и изрецитирах познатата сентенция. Разбързах се, ако и да имах още доста години до фаталната дата.

Когато пристроявахме и надстроявахме, синът ни беше три и половина годишен. Баба му Люба, майка ми, на чието име беше къщата, нещо го дразнела, щото беше много сладък като се дразни. Той, в яда си, я заплашил, че ще я обади на татко си — да не я пуска в новата част. Да, ама тя си е моя — рекла баба му. Ами! Нали виждам аз, кой плаща на работниците вечер!; Малък бил, а! — допълваше мама.

Сетих се нещо за тия тухлички:

Гостуваше ни Василчо Трифонов от Цар Самуил и спеше в таванската стая, с големия балкон, до който стигаха тия тухлички. През нощта го ошетал крадец, качил се по тия тухлички; вадил дрехи на балкона, оглеждал ги на лунна светлина, харесал нещо, друго — не! Свил и часовника. След време го пипнаха и доведоха да преиграят кражбата. Бяхме изсекли тухличките, но той пак се качи — та ги измазахме. Василчо даскалуваше по селата, после учи в Свищов и беше Икономически директор на Гаврил Генов. Братовчед му, също Василчо (кръстени на вуйчо ми), го убиха като граничар по събитията в Капитан Андреево — 1952. Когато, на свой ред — шест години по-късно, служих в същия граничен отряд, местата на боевете още личаха. Подробности научих от полковник Вълков, прототип на играния от Апостол Карамитев — капитан Велков, във филма „На границата“, Преди „надстройката и пристройката“ имаше едно бабафинго, на най-високата част на фасадата, с преплетен монограм „Г и Л 1933“; ще рече, че през нея година Георги и Люба имали вече нов дом!

Беше време от живота ми, когато можех да се покатервам, по обиколен път, по циглите — до билото и яхнал го, със свито от страх сърце, да стигам до бабафингото. Виждаше се градът чак до Левент табия, плаващите по Дунава кораби и шлепове. Само аз си знам какво си мислех тогава — ако междуременно не се изтърколя и потроша някоя плочка на тротоара, с дебелината си, палава глава. Бях пъргав и лек като перце.

Спомних си тия трепети, по-късно, когато се налагаше, вече възрастен, да монтирам сложни телевизионни антени. Килограмите ми изпотрошиха бая цигли и удължиха покривните ми командировки.

Друго си е да гледаш отвисоко на нещата, света и проблемите!

Друго е да гледаш и от ниско на нещата. При строежа на Дунав мост (1952–1954) ни взеха таванската стая за строители-ергени; нанесе се голямо семейство; след моста я разпределиха за артисти. Живяха и Олга Попова с Татяна Лолова; Емил Греков — когото носих на гръб до избирателната урна, мъртво пьян и през седем улици.

След тях имаше цяла сюррия разни екземпляри: като един попски син, който не си плащаше наема с месеци, спуснал си багажа през балкона и преспокойно изчезна; пьяндури подпалиха юргана с цигара, че и те щяха да изгорят. Авантаджии — докато не сме си вкъщи, шетаха из мазата за храна и дърва.

С всички майка ми воюваше храбро и не допускаше приятелките им да нощуват.

Сега, като гледам назад — в годините, виждам, че Къща на къоше има и негативи. Кой-къде мине все се отбива, уж за малко. При родителите ми беше така, при нас — също, сега и при дъщеря ми.

При родителите ми идваха бедни роднини, тъкмо като сядахме да се храним — минавали случайно.

При нас — идваха да си допиват като затворят заведенията, че сме били наблизо.

При дъщеря ми се събират по най-различни поводи — още не съм ги изследвал.

Преди време се връщам от Ранчото за някакъв документ. Всички врати разтворени, разни хора щафъкат по стълбища и коридори — никого не познавам.

Моите хора ги няма. В бокса мивката пълна до горе с неумити чинии, заедно с остатъците, някаква каша — и в тях луксозните ми чаши, купувани като сувенири по чужбините, с кът валута; вадени само в особени случаи; опасно затиснати, как не са се строшили. Димна завеса — десетина души, разположили се на невероятни места, създават звукова канонада за цяла фронтова линия. Детенце с остра металическа играчка — рът-рът, по лака на масата от стилната румънска мебел, седнало в апатично гледащата го майка. Взех да ги подбутвам един по един, докато си търсех документа. Един турук ме пита: Вие какво се мотате? Търсите някого ли? Само се пречкате. Стиснах зъби, отпуснах ги, изкривих ехидна мутра и сладко и нежно процедих, че Аз съм стопанинът! Вие, моля, какво търсите тука!

Контрагентът ми въобще не се впечатли. Гледа настрани и сякаш сподели с някого си, че ...има ги разни!

Стара къща — много има за разправяне, важното е, че — каквото и да става, пак си е на къше!

НАПРЕД-НАЗАД ПО КЕЯ

Такъв продълговат град, разчекнал се по протежение на Дунава, а само една малка част от крайбрежието му е достъпна за разходки; за възможна наслада от разкошните златни пътеки на залезите, сребърните патини на изгревите, разминаващи и свиркащи кораби с

флагове разни, неуморни кепчеджии, прецеждащи европейските отпадни води, белким отделят някоя Златна рибка.

Отсрещният, нисък румънски бряг, пролет заливан от Черешовите води, върбалачест, е тихата мечта за нашите неудачни въдичари.

Дунавът си тече ли, тече, както... както го пише по валсовете.

С моите съмахленци, правим що правим — така го докарваме, че поне няколко пъти дневно да минем по Кея. Напред — назад! Напред — по течението на Дунава; назад — срещу течението!

Кеят — за непосветените, е крайбрежната улица. Започва от бившата ЖП Гара, сега — Речна гара, покатерва се по стръмното, покрай красиви барокови къщи, гарнирани с още по-красиви контейнери за смет; на кръстовището се чуди, дали да поеме надясно — към Католическата църква (дарение от вдовиците на поляци, загинали в Освободителната война, като руснаци), с великолепен орган и витражи; или наляво, към пасарела — до брега на Дунава.

опреди години там имаше баня; казваше се ту — Работническата, ту — Железничарската и предлагаше добри условия. Като малък, мама ме къпеше при жените. Правех се, че не зяпам, а зяпах! Всичко си зяпах! До деня, когато ѝ рекоха да ходя вече с баща си. Той ми взимаше теляк за основен ремонт. После ме пое брат ми.

Ходехме по едно и също време и се засичахме с едни и същи приятели.

Маестро Силви Стамболиев идваше с калъфа на цигулката — там си носеше белъто.

Боксьорът Борис Андреев си переше екипа.

Пързалихме се по хлъзгавия под с налъмите, пръскахме се с вряла и студена вода; каталясали лежахме, обвити в твърди чаршафи с дъх на катранен сапун, по койките, с по шише леден сайдер.

От време на време се къпеше някой „негър“, потичаше черната вода от приказката — разтоварвали са вагоните с въглища...

Отсреща е Стопанското училище, наричано нежно — Парцаленото! Многоетажно, добре обзаведено — дарение от родолюбива българка; прекръстено по Онова време, на хабер нямаща партизанка.

Дълго време минувачите се спираха, да се наслаждават на модерната архитектура, подобна на тази на Райт, въплътена в къщата

на Вешков: силно остъклена, тежки перголи с асмалъци, кубистична. Преустрои я на детска градина и текущите ремонти и нагаждания я обезличиха и загрозиха.

На другото къше беше стара, голяма къща, с възрожденски еркери, силно занемарена. Голям архитект я подхвана; сега е една каша от стилове, тераси с парапети от грозно арматурно желязо; което не ѝ пречи, от претенциозен Дом на техниката да се приватизира в стандартна серийна кръчма.

Отреща е високият двор, с дълга ограда от ковано желязо (колко ли пъти съм я прескачал и закачал крачолките о копие на горния орнамент) на бившето и мое първо Училище — Любен Каравелов. Рано беше за мене, всичките ми другарчета по игра тръгнаха на училище, останах сам... Бях едър на ръст, не ми достигаше половин година. По тая причина „повтарях“ забавачницата. Имаше и „посериозна“: на тържеството по случай завършването на годината раздаваха на всички деца, саморъчно направени от тях кошнички от картон, с форма на сърце, с шест бонбона — по шестобалната система. Божидар Туфафчиев ми лапна четиритях бонбона. Бях толкова обиден, че взеха училището ни (а и другите) за военна болница; учехме в Читалище Зора, а големите — в кината, по няколко класа заедно.

В първо отделение си бях пак в Любен Каравелов. Директор — г-н Кънев, даскалували с Мама; нисичък, жълтав, което не му пречеше да бие шамари на кого де свари. Най-много на Васко Скицата — синът му, поради което с много тикове. Живееха в едно сбутано къще на гърба на Калиопа. Учех при г-жа Буюклиева, на която сме дали бебешката ми зимна количка — костенурка, за дъщеричката ѝ, която, за жалост, смачка кон с каруца пред Халите. Повече не видяхме госпожата — помня я с наказание до стената, че измяуках, като рисувахме коте.

Доведоха ни от Силистра едър; винаги с набола, черна, двойна гуша; партийно подкован; на всичкото отгоре и музикален учител: Петър Стойчев — Принцът с кривия пръст. Последното прешленче на показалеца му беше под прав ъгъл и се размятваше като кука: в носа и околото ти, в ухото и гърлото ти.

Още с пристигането си ни уведоми, че е настъпила нова ера; няма вече това-онова, въглища и прочие излишни товари на презокеанските кораби, ами: атомната енергия — за комунизма! В

смисъл, че капитанът на огромния кораб ще държи атома за гориво на кораба в малкото си джобче! Също така, долните империалисти, които гледат само как да ни заробят, нямат абсолютно никакво планово стопанство и горят кафето в локомотивите, а ние — в противовес, ще имаме двугодишен план! За две години доста неща научихме; научихме и да се борим с прикрития враг; един ден отворихме читанките на страница еди коя си, с портрета на Трайчо Костов, заклеихме го и изгорихме в печката. Не е било зима, установихме след малко, увлечени в аутодафето — кюнците липсваха. Голяма пушилка!

Междувременно ни направиха и септемврийчета, назначиха ни изборни началства. Синът на командира на Русенския военен гарнизон — Петър Мънгов (сега хирург в Добрич), стана дружинен председател, с червено търкаленце на ръкава, с три бели чертички; синът на инспектора от просветата, Слави Даскалов (партиен секретар в Кремиковци), стана отряден председател, с червено търкаленце с две чертички и мерак да командва.

Принцът с кривия пръст имаше един силно изявен недостатък: правеше що правеше, все дирижираше някакъв състав, хор или каквото му падне. Хващаше те за ушите, курдисваше те в някоя група и — хайде, пей сърце! Обличахме се карнавално, според темата и обикаляхме улиците с агитка. Пеехме:

*Ний сме деца на народа,
наш враг е цар Капитал!*

Пееше и той, с изкуствен глас; напъваше се да го дава оперно. В природата не стават такива работи безнаказано. Скоро почина от рак в гърлото.

Пое ни Марин Савов! Не може да не го знаете! Живя до много дълбока старост. С оперетни мустачки, винаги с голямо цвете в бутониерата. Нежен човек, мек, фин — децата го обикнаха. Така изкарахме безоблачно трето и четвърто отделение. Всички завършихме с отличен. „Който не вярва, да дойде и ви изпита!“ Никой не дойде! Но направиха Реформата! Пустото му образование, откак се помня, все реформи правят!

Тази беше голяма! Няма вече отделения! По руската система — класове! Петобална и... учене на руски, руски, руски — наизуст! Панимайш?

Разделиха ни на две: половината отидохме в бившата Девическа гимназия — Баба Тонка; другата половина в бившата Мъжка — Христо Ботев. След време взеха сградата на Мъжката гимназия за Педагогическо училище (майка ми е от учредителите) и ни събраха в една сграда, на две смени. С бившите си съученици учехме в една стая, в различни училища. Интересно! Реформа!

Прогимназия! Разни учители — едни лични, други безлични... Кой какъвто си беше от нас, такъв се и доразви. Обаждачите и клепачите не се и криеха — беше официална политика: Павлик Морозовци!

Мадам Блъокче — Аглая Добрева ми преподаваше рисуване; по навик ни викаше „ученички“; като набеден художник на класа, рисувах по няколко пъти заданието — за неможещите; на тях пишеше отличен, на мене — не... След години едно убийство разтърси града — някакъв ненормалник убил леля си, докато поправяла бушона, с чук по главата... оказа се — тя.

Ученически спомени — край нямат! Отплеснах се и отидох чак в бившата Девическа гимназия — Баба Тонка. А родната къща на истинската Баба Тонка е била тука, зад една къорцава ограда (колко сме я прескачали, да си приберем топката), в задния двор на училище Любен Каравелов. Сега е реставрирана като Терзийница към Музея на зет ѝ Захари Стоянов.

До музея, на ъгъла, е малката и с особен чар къща на генерал Демирев. Докато беше жива генералшата, нямаше отърване — приятно приказлива.

Синът им — Иван Демирев, малко по-голям, ми беше другарче в игрите. Ритахме топка на две врати, под кестените на улица Баба Тонка.

Беше особняк, от тия дето трудно се разделят с детството и неговите ценности. Бяхме си симпатични. След това — в годините, сме се срещали като току що разделили се и продължавахме прекъснатия разговор.

Преди — няма две години, в силно критичен за мене момент, се опомних в Спешното отделение на Тубдиспансера, включен на

система: висящи банки с капещи магии, различни маркучета, дебела игла във вената ми и... опънатото в прозирна, бяла хасяна манта, задниче на красива сестра с отрупани със злато пръсти, бърникащи в другата ми вена; седнало в опасна близост на леглото. Какво ли неподходящо, нецензурно слово бих изтръскал, ако не беше много познат глас, пожелал ми: Добре дошъл! Бяха те отписали!

Иван Демира — на съседното легло. С физиономията на Шарл Боайе, с дълбоките, тъмни и влажни прелъстителни очи. Много слаб, изпит — но той!

За два дни наваксахме пропуснатите разговори през годините. Опресни ми детайлите по въоръжението на Олд Шетърхенд — Поразяващата ръка: Мечкоубиеца от каква марка е, калибър и прочие; автоматичната пушка Хенри... и т.н. Също така, Сребърната пушка на Винету от къде е доставена; все неща, които са дремели някъде в подсъзнанието ми. Разбира се, всичко това между процедурите, унасянията и прочие болнични досади.

Знаех за подвизите му през Онова време; за единият долар, изпратен в подкрепа на кампанията за американския президент Никсън — изправил на нокти съответните служби; знаех за някои не съвсем редовни — тогава, частни бизнеси; за това, че прекара в Белене порядъчно време; съди държавата, намеси чужди мисии, взе пенсия по този повод; голям чешит!

Беше меломан с огромна фонотека.

Въдеше кучета — вълци, на таванчето; пикаеха наред и капеше върху квартирантите.

Бяхме накапани, на рожден ден, у колегата ми Колю Русчуклиев (нарисува Демиревица — Портрет на румънка) и съпругата му, д-р Жени Партова.

Сашо Владигеров живееше с Мими Балерината в съседната стаичка, като за бокс ползваха тоалетната, с дъска върху чинията и котлонче.

Румънката всеки ден носеше на Демира домашна храна, плодове и сокове; преобличаше го.

Докато одумвахме общи познати, Демира тайно излизаше на двора и по негова си схема изпушваше „само половин патронче“. Чакаше да проработи новия скенер!

Почина почти веднага след операцията. (Рак!)

Почивай в мир, Демире! Във Вечните Ловни полета на Маниту!
Хоуг!

Паметникът на Баба Тонка се е загледал къде Румънско! Христо Танев дълго го човърка, затова и стана хубав. Талантлив пръст има и съпругата му, също скулптор — Надя Петренко. Колко нещо сме изпили, в ателието им, в София, на стръмната част на Раковска — срещу Операта!

Гранитната ѝ осанка, едновременно твърда и майчино нежна, е скръстила ръце под престилката — белким намерят покой наследниците ѝ! Щото внук ѝ — Просеничков, като учител по физкултура, е бил длъжен да командва маршировките на бранниците — ученическа задължителна организация; и по Девети ги ликвидираха, с жена му; без съд, без вест — нахалост. Внучката — баба Захаринка доживя живота си по Германско; на стари години, на гости у нас, я разхождаха като някоя мечка — с пионерска връзка, по чествания и юбилейни сборища.

Добрата душица и родолюбка — Лиляна Балканска ходи по лагери, преодоля обиди и направи дарения за музея. Потомството на сина ѝ Боян, са последните от родата на Баба Тонка.

Лиляна дари огромното творческо наследство на Ненко Балкански — на родния му град. От „благодарност“ някои си позвънили у тях, надянали един чувал на благородната ѝ глава и дообрали каквото намерили. Не ѝ оставили картина за спомен.

Бай Ненко, добре, че не доживя до тия...

Къща — Музей Баба Тонка. Къщата — строена от Никола Обретенов. Двуетажна.

Баща ми обичал да се конушисва с дядо Колю, който пък обичал да се припича пред къщата на столче. Бил словоохотлив, говорел картинно — имал много слушатели. Било модно да го питат за смъртта на Ботев. Намръщвал се, млъквал със заключени уста. Смъмрял ги — не им ли е омръзнало да ровичкат; казвал, че Ботев е знаме, като такъв да го запомнят! Другото не е важно!

Тълпа чакала свещеника, дал сетно опрощение на дядо Колю. Дали е продумал? Не! Обърнал глава!

Десетина метра по-надолу, Кеят прави плавен завой, следвайки реката. Откъм центъра, по Църковна независимост — шумна тумба

артисти — след Премиера! Топла пролетна нощ, малко въздух и — малка почерпушка, по случай случая — в Градина Кея.

Погледнати от днешния ден — все светила. Шефът Сашо Бечев се пазари с тяхната си келнерка, която им знае маргазлъците и табиятите; Иван Кондов, Спас Джонев... да не стане поменик — и едно непристъпно девойче, с ученическа манта и бяла якичка се гуши в Шарло. Казаха, че никак не била вече добре, болестта я надвила — ооо, Невена (Коканова)!

Мостчето на въздишките е претоварено от въздишащи, издишащи, недишащи и прочие диханни и бездиханни. Винаги нещо се копае, реконструира; взаимно изключващи се пътни забранителни и отбранителни знаци и служебни лица се прескачат с полицейски глобяващи. Коли паркирани по странни системи, включващи и кръгова отбрана.

Някой и друг чужденец в Интерхотела; дори и чужденка. Говорят на съответния чужд език или мълчат на някой друг... То и няма нищо за казване.

В големия сняг — нищо ново! Я се мерне по Дълбокия път заблудена шейничка, я някой разлюбен се е запътил да се хвърля в Дунава — от несподелена любов или да вади кръста за Йордановден. Всеки с Кръста си, е — и аз с моя — ох, пак ме е притегнал.

Дечурлигата, подмишница с дървена ваканция — тракат ли, тракат на компютрите. Мамата си тракат! Мойте внуци, вместо да се гаджосват — време им е, говорят на невменяем език — все нещо софтуерничът; все нещо уиндоусово принтват или сейфат — няма начин да не пипнат харддискосва херния или компютърен вирус!

Бях писал, че на мястото на хотел Рига живееше леля ми; но отпред, дето е Рецепцията. А, отзад, откъм Дунава, дето е Зимната градина, беше ателието на Трифон. Имаше дворче на добра бабичка, разрешила му да си построи ателие. Самодейно строителство, по невиджани в Света технологии! С приятели и с греди!

Трифон скова ателието като шапрон. От двете страни на гредите накова рогозки от тръстика. Между тях се получи аралък от десет сантиметра, който запълни със сгурия, за изолиране и още нещо, особено — казваше той — да няма мишки! Мишките не обичали сгурия. Получавали запек. Измазаха отвън и отвътре тръстиката с хоросан. Подразбира се, че има прозорец, врата и покрив. Дори

приличаше на нещо! Пропуснал само едно — казали му, да навлажни сгурията с циментово мляко или рядка кал, да залепне, да не шава.

Точно под него минават влакове. От постоянното сътресение сгурията се стръскваше; стените отдолу се издуха; да не се пръснат, Трифон им отвори дупки и полека-лека изтече. Нямахме време да мръзне, щото събориха всичко за Рига. Мина време; Трифон се поболя — и си отиде. Така и не си патентова изобретението. Добър човек беше, милозлив — не ни даваше да берем охлюви от дворчето, жалеше ги; казваше, че си ги пасял!

До дворчето на бабичката, беше къщата на Фтичеви, по майчина линия. Веско, малко по-голям — приятел и партньор на двоен скиф, без кърмчия. Що нещо сме изгребали — леле-мале. Бяхме и печалбари — работихме, като юноши, едно лято поливачи на зеленчукова градина в Бръшлянската напоителна система. Разбира се — изиграха ни! Остана ни кяра — дето ни ядоха комарите.

Сестра му — Маргит, другарче в игрите и в училище — до гимназията; след това, като първа приятелка на жена ми, а и нейна съученичка, заздравихме дружбата. Само едно помрачава спомените ми: Маргит плуваше наравно с нас в Дунава и за мой ужас винаги „ме късаше“. Не бях и го простил — докато не разбрах, че за това е била родена. Маргит стана една от големите състезателки по плуване, педагог и треньор; навремето беше единствената жена, преплувала на професионален маратон Охридското езеро. Как си е мазала с шепи грес подмишниците! Получи покана за плувания в Александрия от Принца — шеф на плувната им федерация. Посрещнал ги траур — загинал целият отбор при самолетна катастрофа.

И колко изтегли от коварната болест — рак!

В таванската стая на къщата им живееше екзотична квартирантка: оперната певица Даница. Като ситнеше по улиците, събираше погледите на мераклиите. Твърде ниска, повдигната на прекалено високи танкови обувки; с невероятно изявен бюст, подпрян с корсет, стегнал кръста ѝ; и — как да го кажа — точен еквивалент на бюста ѝ — отзад... и по-надолу! Тесен минижуп! Всичкото това — нищо, в сравнение с грима! Невероятен! Плюс обеци, гердани!

И в допълнение: Иван Моржа (Станев) ѝ прави под балкона серенада, окомплектован с цигулката и мексиканските си мустачки! Невероятно!

Стигнахме до уличката Кресна, дяляща Интерхотел Рига, от гъмжилото къщи и къщички — още по-нисички и смачкани пред висотата му. Като копаеха за основите, да стъпят на скала, стигнаха дъното на Дунава и обектът се замрази. Едно малко и дълбоко езеро; помпите работят — нямамо кой да подпише за сигурността. Земетресението от седемдесет и седма показва, че сигурност има! Нито една пукнатинка! Любо Теохара свиреше на върха, в Бар Панорама: „Такива отклонения, — вика — роялът ми се блъскаше от стена в стена, препускаше като на родео!“

На ъгъла е Къщата на Старцеви.

На приятелката ми от детството, Татяна — винаги ухилена, много красива, забавна, сладкодумна!

На съученика на брат ми — Васил, сериозен и упорит...

Майка им — леля Нина...

И баща им: инженер Кирил Старцев, Кмет на Русе до Девети. От първия випуск летци — затова летял нависоко: високо ерудиран, с модерни схващания за урбанистика и европейски облик на Русе. Кеят е негова рожба. Също и Халите — символ на Центъра. Като разчиствал варосаните дъсчени бараки на касапите и рибарите, опитали да го убият. „Изглежда не са успели“, щото шета и по Съдебната палата и Голямата градина. Елегантната му, строга и стройна осанка, с бели ръкавици и тънък бастун, в чаршафосан фойтон, се появявала бързо там — където е била нужна общинска намеса. Влюбен в Дялото, верен на принципите си, не се поддавал на политически пристрастия. Това не им попречи, след Девети да го затворят, унижават и изпратят на лагер...

Махлата се събираше, когато конвоя водеше Господин Кмета Старцев да мете с една голяма метла своето чадо — Халите. Как всички почтително го поздравяваха и ефектът от наказанието беше обратен; и като извънредно свиждане за жена му — леля Нина, красива, високообразована белогвардейка — да види, че е жив и здрав. Г-н Старцев величествено свещенодействаше с метлата, сякаш с жезъл.

Васко не пуснаха да следва. Горд, с интеллигентски очилца, висок, изпъчил слабовати гърди, години наред копаеше по улиците водопроводни канали. Вече на стари години, някой разреши...

Много мрачно-сериозно стана писанието ми; такъв бе Животът! Ще разнообразя с една лудория на юношите: Васко Старцев и Васко Санторджиев — русенския Ален Делон. С парадната сабя на кмета и бойната сабя на дядото на Роберт Попиц, се дуелирали уж на ужким, докато Сантора бил прободен между ребрата, бая дълбочко. Васко Старцев и Роберт Попиц нощували в милицията, докато чакали дали ще оживее сантора. Не казвам по-нататък...

Ето, че полека-лека, стигнахме до Моята улица, описана в „Къща на къше“.

На едната ѝ страна е къщата на леля Дафа, в един просторен двор. Дафинка Върбанова — учителка по литература в Девическата гимназия пожертва личния си живот за майка си — баба Мицка. С баба ми — баба Туцка, били приятелки от детство; баба Мицка цял живот боледувала от сърце, все нещо гълтала, пазела се. Аз баба си не помня, починала години преди да се родя; а баба Мицка — вече доста голям, ми се караше, че и викам баба, а трябвало — леля!

Заради нея леля Дафа не се омъжила, а имала доста кандидати... Съседът им, бай Иван се кълнеше, че е сигурен в девствеността ѝ. Времена и нрави!

За Св.Св. Кирил и Методий леля Дафа си обираше всичките цветя от огромната градина и ни ги даваше за училищния Голям венец на портрета на Светите Братя. Живееха в една съборетина, останала от турско; разпадаше се само като я погледнеш. Баба Мицка все се оплакваше от голяма змия, която и подсвирквала неприлично. Извикаха бай Стефан Цончев — Змияра; той също заподсвирква неприлично; отвори дочена торбичка с учкур; седна на столчето и продължи да си подсвирква. Дечурлигата — зяпахме през чемшира, как един огромен, стар смок, се провлачи, настани се в торбичката; пристегна го бай Цончев с учкура и си отиде. Не щя да му плащат!

Преди няколко години, единственият наследник — професорът по математика Димитър Велев, с когото ни свързват и други неща, ми предложи този имот срещу селското ми ранчо, където тракам в момента по клавиатурата. За добро или лошо, отказах. Племенникът на художника бай Киро (Станчев) — Станчо; една изключителна жилава, многопосочна и неспокойна натура; придоби и оправи съборетината, като съвсем сам, подчертавам: съвсем сам, камък по камък; тухла по тухла и прочие, построи двуетажна къща! Имаше период, когато и да

минеш, виждаш дребната му и нахакана фигура — в невероятна поза, да строи, без да му изостават другите дела; а Станчо винаги има по повече от две дини под една мишница. А какъв Дявол е!

От другата страна има един Феномен! Невероятен механизъм, доскоро действащ безотказно, за снабдяване с жилища за крайно нуждаещи се. Къщата на двете стари моми — сестрите Слабичкови; така и не се научих да ги различавам — бяха абсолютно еднакви. Дълго време настаняваха военни. По време на войната там живееше Големият Гошо — на Полковника (щото имаше и други, големи и малки Гошовци). Все войници се мотаха из тях; Големия Гошо го стрижеха като новобранец. Идваше да ползва нашата тоалетна; по него време копаеха окопите, долу в брега на Кея; три тунела — навътре; единият до под тяхната къща; другият до под Гошо Златарови; третият до под Шкипетарите; под тия къщи трите тунела се съединяваха, във формата на буквата Ш; побираха всички хора наоколо; та, докато копаеха, попаднаха на клозетната яма на Слабичкови — голямо събитие и затова Големия Гошо ползваше нашата.

След Девети Полковникът стана Генерал и го преместиха в София. Дойде друг полковник: Васил Топлийски, съученик на майка ми; само, че алкохолик. Това се говореше непрекъснато един дълъг период: Жалко за много по-младата му жена — Таня и детенцето Кръстинчо; което редовно ми натрисаха да гледам, сякаш си нямах друга работа. Топлийски беше невероятно висок, като баскетболист, но също така — невероятно слаб. Мъчеха се да остроумничат, че е като топлийка; но по-скоро беше като губерка. Пушеше като кумина на централата. Правиха, струваха, разведоха Таня; замина в София и след време, като пуснаха телевизията, я видяхме — вече съпруга на българския посланик във Вашингтон — Милко Тарабанов, да посреща Хрущов в посолството. Топлийски се мяркаше, доволно подмладен, в подходящи компании, на чашка и вече цивилен.

Кметът Вълко Вълков и жена му Лиза, също живяха по едно време; имаше и един обречен — от кесонна болест, придобита в основите на Дунав мост. След смъртта на сестрите Слабичкови, права върху наследството придоби техен роднина, мяркащ се с огромен зюмбюл от папур, с провизии.

римата му сина, наши приятели, живяха там по различно време; жениха се; множиха се; излизаха на други квартири... Като почина

бащата, се появи старата г-жа Чорбаджиева; кокалеста, дългучеста — странно напомняща за донкихотовия Росинант. Приведената ѝ походка — метър на метър, с приплъзване — притежаваше цялата фамилия.

Големият — Здравко, караше цистерна с врящ асфалт на дълги разстояния. Услужлив, вземаше приятели до София и обратно, хем за компания. Мярваше се и още непознатата Лили Иванова. Здравко караше бързо, да изпревари тежката воня. По едно време, на доста години, взе да кара летни кърки и да бие шутове в цел. Кандидатства във ВИФ и го приеха. Доведе си софиянка — детска лекарка, която пое децата ни. Разбираха от политиката на деня: той стана шеф в спортната сфера; а докторицата — директор на Фелдшерското училище. След Събитията се изселиха в столицата и... починаха без време и по различни поводи.

Малкият — Божко, бивш надежден боксьор, шета разни дела, но е държан изкъсо от кротката си булка Маца, полковник от Държавна сигурност.

Средният — Камен, сякаш беше роден за днешното време, но не го доживя. Дунавско чадло, все около водата, около лодките, моторниците, водните ски. С физиономията си на Жан Пол Белмондо — като непукист; все захващаше някакъв бизнес, уж забранен; за него забранено нямаше! Специализира по виналкидните и стъклопластови изделия. Правеше яхти, катамарани, тримарани; майстореше огромни хладилни камери — завъртя пари. Виналкидът е коварна работа: венците кървят, обаждат се стари болести; перфорира му стара язва, нещо го объркаха — отваряха го три пъти, трима различни хирурзи; кой виновен — кой не; отиде си Бат' Камчо (както сам се наричаше), нахакере, четирийсе и няколко годишен; остави хубава булка — Симбата и две щерки.

Преди това — дали от окопите под тях, къщата взе да се наклонява и потъва. Отчуждиха я и ги обезщетиха с апартаменти. Много апартаменти, щото се оказаха и други собственици. Запечатаха къщата. После, както става при нашата правова система: намериха се хора, самонастаниха се с деца посред зима; живяха доста време. Вратите бяха станали трапецовидни; подовете — под голям наклон; пак комисии; дадоха нови апартаменти. Не зная колко пъти работи тази тъкачница.

Събориха къщата. От майната си идват да изхвърлят боклуци, дете не ги вземат боклукчиите. Много хора искаха да откупят парцела от Общината — не можело! Последно: кметът, после министър — Калчев си строи там нещо голямо, добил имота... „навярно с връзки“.

Следва един висок двор, с красива желязна ограда. Като дете много играех там с Полю. Слагахме тухла, една дъска; на единия и край бомба — силно скачахме на другия край; бомбата прехвърляше оградата; можеше да е камък, гнил плод или кесия пепел.

Около войната Полюви се преместиха до Дълбокия път; Полю се оказа Апостол; все болнав и до края на живота си лепеше книжни кесии.

Къщата купи Асен и Петър; така дълго наричахме бай Иван Тодоров и леля Евдокия, имащи шапкарница с това име. Той ми направи ученическата фуражка за Техническото училище; с кадифена черна околожка, лакирана козирка с каишка; тежък герб и чукчета. Асен и Петър беше смешничък човечец, някакси изсулен надолу, с тесни рамене и крушовидна задница; тънко гласче, което надали някой е чувал; винаги с по две тежки пазарски торби, които правеха ръцете му да стигат до под коленете. След години, зет му — Светлин (Русев), го кръсти Къщният Лъв.

Жена му — леля Евдокия, запълваше всички липсващи екстри в семейството. Едра, пищна, представителна жена; разбираща от всичко и пледираща за това; живя дълго и здравословно покоряваше Витоша и околностите.

Откъм дома имах достъп до задния двор на къщичката им. Лятната кухня стърчеше с керамичен комин от два прешлена. В детските си лудории, гонейки котката, бутнах този комин със слънчогледово стебло, било ми подръка. Коминът се отлепи, затъркаля се гръмотевично по чантията и се сгромоляса в легена със слънчевата вода. Майка ми бе сезирана по въпроса; носих легена на калайджията — беше пукнат. След години, оправната леля Евдокия продаде (погрешка — но беше вече в София) лятната кухня на два пъти, та съседите се дърлиха дълго.

Асенипетрови имаха две щерки; едната се разхождаше с калъф за цигулка; другата по не можеше, щото свиреше на пиано. Впоследствие прерасна в известната художничка — Лиляна Русева. Светлин Русев обезсмърти този двор, като го ползва в розовия си брачен период от

творчеството си за ателие на открито и увековечи простира с пране на тъща си.

Под това пране четохме за първи път Теория и функция на дуендето от Лорка, в превод на пишещият, тогава, в Русе — Васил Попов.

Сега така са застроили всеки квадратен милиметър от двора, че ще бъде с повишена трудност желанието, да се вмести мемориална плоча, напомняща на поколенията, за тия събития.

Следва кръчмето на Цецо Силната храна. Навремето беше огромен двор, с яхъри за коне и каруци и имаше такива коне и каруци — дворът на Тошко и Лилито; все се карахме и сдобрявахме; сбих се с Тошко, а Лилито ме ухапа за ръката; дълго не ми зарастваше раната — страхотна челюст, може би по тази причина Лилито стана хористка в Операта. Тошко се разведе; Лилито вместо да ухапе бившата му жена, взе, че отгледа детето им. Напразни усилия, щото то, вече мъж, се самоуби по любовни причини. От Лом пристигнаха Цецови, оповестиха теорията „За ползата от силната храна“, изчакаха двайсетина години да се разреши гаражната търговия; включиха три гаража и нещо в паралел и сега развиват ресторантьорска дейност.

Малкото дворче на бай Асен Даскалов, с канцеларските черни маншети — заплес, ходещ по средата на улицата като манифестация и от време навреме го мачкат невнимателни шофьори.

Солидна ограда, кокетна градинка с пейки и немски овчарки. Красива двуетажна къща, с големи остъклени веранди. Бащата на Гошо Златаров брой курсовете по Дунава на няколкото си моторни шлепа. Като ги национализираха — пак ги броеше. Красив мъж, с обратна захапка на масивната челюст. Гошо имаше същата захапка и тласкаше гюлле. Много як, работеше като преподавател в работилниците на психото. През другото време прецеждаше Дунава със серкме и кепче на Канаричките. Ракът го повали.

Сестра му Мара води синът на балетния педагог Паци Богатинова — Григор; хобито му е да събира членски вносове.

Оттатък улица Омуртаг винаги е било каша от къщички-съборетини; кърпиени, надени, неугледни. Над целия район тегнеше забраната за строителство, крояха се планове за ново лице на града откъм пътуващите по Дунава. Всяка съборетина има по няколко наследника, с апетити за апартаменти.

Тази част от Кея — я оставям в анонимност.

Кеят завършва с тежката, бетонна сграда на Фабрика Гатю Станев, преименувана на Найдено Киров и преместена другаде. Без сградата! Тя е запълнена сега с разни промкомбинатчета.

Фактически, Кеят се очертава от много красив парапет, солидно направен, издържал вече шестдесет години, с малки вандалски изключения. Тежки, чугунени носещи колони, с красива, заоблена форма, през които са промушени тръби, неръждяващо обработени, до черно, като цев на оръжие. (Понастоящем — боядисани неколкократно с бяла блажна боя.) Много удобни за облягане и съзерцаване — на височината на гърдите на възрастен човек. Като деца ходехме по тях, като по опъната циркова тел. Пазехме равновесие с разперени ръце — с повишена трудност; рекордът — около петдесет прешлена; докато Наско Дивото прасе падна в междучаталието си и огласи Дунавската хълмиста равнина с неистов вопъл. Всякаква акробатика ни се отця за дълго. Парапетът красиво следва извивките на булеварда, като огърлица и е любимо място за сядане на млади и стари. Обичайно е да се видят, накацали като врабци смесици от възрасти; едни отскоро свикнали, други по навик от млади години. Тротоарите са гарнирани с акациеве и кестенови дървета. Високите лампиони по традиция са изпочупени от гаменорията.

Кеят винаги е населен; де повече, де по-малко.

В топлите следобеди е пренаселен. Най-пренаселен беше през Войната.

То не бяха германски войски, наперени, лъскави, с мундхармонички и блестящи чизми; то не бяха — същите, но в обратна посока, пак с мундхармонички, но доста в по-минор; то не бяха червеноармейци, минали вече през няколко преизподни; с малко дръпнати източни очички; гледаха невероятно мирните за тях и прекалено европейски: хора, къщи, вещи, навици.

Минаха години, и се обърна пак колоната — да прибере воините, доколкото са останали — по домовете им. Всички те — независимо отдолу нагоре или отгоре надолу се движеха, ги стоварваха или натоварваха на понтони, теглени с катери, от набързо сглобен пристан — понтон, до Топлата вода. Тогава единствената ТЕЦ, поддържаща Русе, засмукваше дунавска вода, почистваше я от тиня, риба, някой и друг удавник или виенска бутилка; охлаждаше каквото трябва и вече

топла, я изливаше в големи, плитки, бетонни корита — да се къпят, перат и масово благославят тази благодат. Топлата вода! Колко бедняци лагеруваха във и около нея в студовете и военната сиромашия. Вагонетки изсипваха сгурията, светеща нощем отдалече като гигантска скара; и мини-климатът беше почти тропически.

Колоните се движеха само денем; пехотата, свързка на мотоциклет, началство на кон или в кола; моторизираните колони биеха обиколен път.

Ние — хлапетата, знаехме и познавахме всички родове войски, въоръжение и оборудване. Пълнехме манерките с прясна вода и колекционирахме собствено въоръжение: от ластици за прашки от автомобилна гума, до... ох, ако знаехте само... Да можеше нашият, тогавашен дворен клозет да проговори... Баща ми, паникьосан от находките ни и ужасен от евентуалните последствия — непрекъснато имаше обиски; пуцаше всичко опасно в клозета. Още ми е жал за един великолепен германски пистолет, с два резервни пълнителя. В уплахата си от комендантските, шетащи наблизко, го набутахме, в уж широката дупка, с кобура — та се наложи да го набиваме с лост. Имахме множество разни патрони, светлинни ракети, части от какви ли не чешити оръжия. Все пак, до танкове не сме стигали да колекционираме; а не, че не ни се е отдавала такава възможност.

Дълго време се чувствахме стопани на една Катюша. Името ѝ беше обвято със слава и военна романтика, далеко преди да я видим на живо тази, дето Разцъфтели ябълки и круши, на брега на синьото море, ей я на — Катюша... Първите Катюши бяха с брезентови калъфи; приличаха на камион под навес. Това ли са тия страшни оръжия!?

Една сутрин осъмнахме с една — която никой не потърси с месеци. Беше жалка на вид. Камиончето: ЗИС Пят, с шпертплатова кабинка, разпаднала се по пътищата на войната; без капака над двигателя — кой де минеше, забърсваше по някоя част. Скоро Катюшата доживя да клекне на тухлички и стана наша постоянна детска площадка. В къщи казвахме: На Катюшата сме! Бяха спокойни.

Чак през лятото на четирийсет и пета, някакво началство свило когото трябва и започнаха да носят липсите. Току спре камион и стовари колелета, капацы, зъбчатки. Дълго гласиха и двигателя. Последен пристигна един дете-войник, униформата му като за близнаци; извади един старателно завързан парцал, развързва го цяла

вечност — показа се тромбата на клаксона. С болка се раздели с нея, все се обръщаше на отиване — малко по-голям от нас.

Дълго пазехме, заровено в брега на Кея, тежко метално сандъче с дълги патрони за противосамолетна картечница. След година — цопна в Дунава. По-безобидни трофеи бяха цветните сигнални фенерчета Даймон; раници, ботуши, каиши.

С мръкването колоните спираха и по тротоарите на съседните улици (и нашата), подредени като папириси, мъртвешки заспиваха: щастливи, че на тази земя не се стреля. Няма Война!

Офицерите разквартируваха по къщите. Дълги разговори! Не помня да е имало езикова бариера. Показваха се снимки на семействата — мъка човешка. Немците черпеха с шоколад, френски коняци и гръцки цигари; руснаците отваряха американски консерви; на тях пиенето винаги им беше в дефицит.

Ходех с двулитровата, синя, емайлирана кана за вино, на кръчмата на Братя Куюмджиеви; ако беше затворена — на Джапуна или Камилата.

В голямото военно нямане — пак имаше!

С някои по-симпатични се фотографирахме.

Имам снимка до Халите; седнал съм на огромен военен мотоциклет — ДКВ. Седнал е силно казано, но кацнал — да. Едно русичко дете, чак надупено, но стиснало дръжките. Крачетата висят отстрани на големия резервоар. До мене са брат ми и Данчо Дебеланчо, с униформите на Дойче Шуле, с къси гащета, но с куртки, колани и фуражки. След години Данчо (Йорданов) стана виден столичен хоров диригент. Има още едно слабичко и височко дете — Лико Саламджико, живееше срещу д-р Назърови, стана голям колоездач, май почина млад. Снимал ни е Фриц — мотоциклетист за свързка, почти юноша; черпеше ме с ранни круши.

Има ни на снимка с Ваня, живя у дома почти цял месец. Колата им беше под прозореца ни; някаква лаборатория; фотографски техники; ходехме с него по Дунава; беше се вече застудило. Имал брат колкото мене. Дали са оцелели тия хора?

Полковникът си отиде още тогава. Живееше в Руското консулство, може да е бил шефът им. Надвечер идваше да се къпе в Дунава. Винаги го придружаваше друг офицер, но стоеше настрана, облечен. Влашката канара е коварна, за която не я познава. Изведнъж

става дълбоко — добре дошло за скачачите, но само на половин метър има продължение, което не се вижда. Полковникът скочил и си разцепил главата. Погребаха го с почести: камион с пуснати канати, килими; възглавнички с ордените, знамена. Да изкараш войната до тук и...

Предстоеше още много война; и други още по-страшни, за които научихме доста по-късно.

Лошото е, че се забравят много неща!

Дали не е по-добре, че се забравят?!

Германците си отидоха като съюзници.

Руснаците дойдоха като завоеватели.

После обърнаха Историята с хастара. И пак...

Ние се снимаме! Снимки разни! С този и онзи!

Снимката е хубаво нещо — показва колко сме били хубави и млади!

Снимката не е хубаво нещо — показва колко сме грозни и стари! И какво от това?!

По Кея продължават да се движат хора; но не желаят да спят като папириси по тротоарите, уморени до смърт... И Слава Богу!

Насядали сме по перилата; слънцето ни припича; хубаво ни е. За страничния човек позите ни са смешни: клекнали, наведени напред; да не паднем назад по нанадолнището на високия бряг. Зад нас е златната пътека на залеза, толкова ослепителна — не може да се гледа. Лодка — наполовина се вижда; наполовина — в лавата на залеза. Гребецът държи на лопати, вижда се; другият не се вижда, но е на носа, прав и по пляска — хвърлил е серкмето. Бай Ангел казва, че е Крум Зъботехника, познал е по пляска. Добавя, че сухо дупе риба не яде — цял ден мята, откъде толкова сила у този човечец. Красота и спокойствие. Долу — на пясъка играят на карти. Няколко карета, нещо като турнир. Влюбени — нищо не виждат и не чуват. Кучкари са наизвадили елитните си зверове и се надлъгват нещо по достойнствата им. Зверовете се душат и кой знае защо, все гледат да се качат взаимно — каквото видят от хората...

Тъжното е, че бай Ангел, дето ме учи да си режа лозето... отдавна го няма... ведно с ежедневната си, неуморна компания на чашка, пееща до зори.

Няма ги и бай Крум, Здраво, Бат' Камчо, Ицето на леля, брат ми Сашо, Блажка, Гошо Златара, Донка, леля Минка... Много ги няма!

Много нови и непознати щафъкат, все нещо събарят, нещо строят. Ядовете по Кея — едни и същи: не може пейка да се задържи, за по-възрастните. Бабаити все ги хвърлят надолу — на релсите; ще стане някоя беля с влака.

Добре, че още можем да кацаме по перилата!

— Отивам до Кея, да видя докъде е спаднал Дунавът... Ако ме търси някой — на Кея съм!

НА ДУНАВА СЪМ

На Дунава съм! — колко ли безброй пъти съм го изричал, поне докато съм имал възможност...

Дунавът мирише особено: на току-що разрязана диня, на прясна тиня, на пърхащи с опашки раци; и ситни мидички, размесени с разноцветни, все скъпоценни, камъчета; на смола за калафатене на рибарски лодки; мирише и на рибарска стръв, тенекия — опушена, със залепнал, препечен карагъоз; мирише и на мокро, много красиво и много дългокрако момиче, с полепнал пясък на горната му влажна устна... А как мирише косата му! На разни обещания; и невинност в сплетени за разходка ръце. Скиторене, с очи търсеци съкровища — изхвърлени от течението или скътани в мечтите! Мирис на Мечти! Няма по-подходящо място за мечтание. Гледаш вълничките — безкрая от където се къдрят и безкрая, където умират. За какво ли не съм си мечтал?!

От време навреме, същите тия вълнички, ще изхвърлят някой — дето е спрял вече да си мечтае. За размисли и поуки разни човечески.

Това също е Дунав — лош, коварен, отблъскващ — с черни забрадки, виещи над набързо покрити, подути чаршафосани очертания; или горящи полета бензинови разливи — нашият Пай от Втората Световна, врящ от бомбите, целещи цистерните на брега в Гюргево, на осемстотин метра срещу дома ми.

Това също е Дунав: мътен от сълзи и наказателни бомбени удари, отровен от мирни химии.

Дунав — затворен за корабоплаване, оставил на брега приятелите ми, без поминъка им.

Дунавът е Вечен! Мътните Черешови води ще се оттекат, ще се оттекат и Другите! Пак ще стане Тихият бял... или син... с валсираща Младост.

На Дунава съм! В Будапеща, под Елжбет хит; зад гърба ми е утца Ракоци; по-назад — Изложбата ми в Българския културен център (1981), а още по-назад — „Гранд при“ на Пленера по живопис (1973).

Ръцете ни (с майката на децата ни) сплетени, умуват с какви подаръци да зарадват чадата си.

Ако хвърлим току-що изпитата бутилка сухо Токайско, с хабер до вкъщи, няма начин Гошо Златаров да не я поеме с кепчето или серкмето си, от Влашката канара, където дежури почти денонощно.

На Дунава съм! В Братислава, където е изложбата ми в Българския културен център (1986); с майката на децата ни сме сплели

ръце и умуваме с какъв подарък да ги зарадваме. Няма начин, бутилката (от дълбоката, с безброй стъпала Винарна), която току-що пуснахме по течението, с хабер до вкъщи, да не я прихване бай Божко с кепчето си, ако Гошо е мръднал някъде...

На Дунава съм! Допиваме, с майката на децата ни, бутилката евтино Богомилско цървено, та да я хвърлим от Београда, да доплува до Канаричките, до кепчето на дежурния прецеждащ, да предаде — „Идвамо си одма! Чекайте ни!“...

Мамината сестра — леля ми Дода (Ружа), в Русе — Разградлийката, а в Разград — Русчуклийката, не пропускаше да ми каже житейската си мъдрост: — Синко, вода — която не можеш да изпиеш, не влизай в нея! Водата — в чашка да я гледаш!

Това не ѝ е попречило, да я имам на снимки — от двайсетте години на двайсети век, запретнала дълги поли, до колене в Дунава. Ухилена леля Дода.

Имаше и други — още по-житейски мъдрости!

Баща ми, балканджия (едногодишен се заселва в Русе), не умееше да плува, а и като ерген се е давил при обръщане с лодка; ме водеше на прочутите Банички, на Кара Капитана, още от тригодишен — в мъжкото отделение.

Като тръгнах по Дунава, се шегуваше мрачно: Само да се удавиш — такъв бой ще ти дръпна!

Вече юноша, след подобна тирада, го привиках горе на Кея; заръчах му да се държи здраво за перилата; бързо слязох до Дунава; поех дълбоко (два чувала!) въздух и се гмурнах от Влашката канара; плувах перпендикулярно от брега; силното течение ме носеше по диагонал. Логично трябваше вече да поема въздух, но нали съм фуклю. Показах се невероятно далеко — навътре и надолу. Предадох ми бащиния коментар — как вече уж бил абсолютно спокоен.

Никой не може да е абсолютно спокоен. С Дунава шега не бива. Винаги си взема човешкия Данък! Причини — разни и безмилостни.

Стоян беше десетобоец — водни спортове; тежка, силова дисциплина, включваща десет отделни свръх-натоварвания. Една грамада от буци мускули; професионален моряк. С Дунава на Ти!

Него ден духаше долняк — вятър подходящ за ветроходци и издигане на платно на военните гребни лодки — ялове шесторки, доста тежки. Три такива лодки, с единайсетокласници, тренирали на

двеста метра от брега, когато долнякът преминал в кратка буря... и едната лодка се обърнала — неуспели да смъкнат навреме ветрилото от мачтата.

Помня тази — фатална буря. Бях излязъл с моя тренировъчен скиф — едно дъсчено корито с ценен товар: голяма диня, мрежичка със сандвичи и... неравнодушно девойче, отвличащо вниманието ми от тренировъчния процес с някои, нейни си, природни дадености. Гребях стръвно няколкото километра, срещу течението, до остров Люляка; и там заслужено се боричкахме на кадифения пясък, макар и вече есенно хладен. Така — целия ден. На връщане оставихме лодката самичка да се носи по течението, гмуркахме се и цамбуркахме около ѝ, не усещахме, че сме настръхнали и посинели. Бурята ни захлупи с топъл дъждец и я видяхме само откъм добрата ѝ страна. Двата бряга, еднакво отдалечени, забулени и явно негостоприемни, забързани нагоре по течението, не ни обръщаха никакво внимание. Като се прибрахме в базата, трагедията беше вече приключила... Стоян на три пъти вземал разстоянието — от брега до лодката и обратно, не успял дори да свали служебната си униформа. Спасил трима с проблеми в плуването — две момичета и едно момче. Едно момиче и той — колкото и да ги търсиха...

Изплуваха до устието на Лома. Коженото му яке беше разкъсано от огромните мускули.

Каква ли драма се е разиграла под водата, каква ли ще да е била тази последна прегръдка на давецото се момиче, вкопчано в този силен мъж.

Стоян ме учеше да връзвам морски възли.

Докато пишех горното, на заден план се преплитаха други едни мисли: спасявал съм удавници — случайно и не толкова. По правило — спасеният удавник не се сеца, поне, да поблагодари за новия си живот. А и не за благодарност се спасява. Кръводарителят също не чака благодарност.

Във върховете — над четирийсет градусови горещници в Русе, всичко живо търси прохлада и спасение във водите на Дунава, въпреки забраните на властите. Канаричките, под дома ни, са гъмжило от различни възрасти, а са опасни и за тези които уж ги познаваме. От Влашката канара изведнъж е осем метра, с подмол, в който течението натиква жертвите си. А отгоре се виждат примамливо хладни, мини

фиорди — удобни за плацикане като бивол в локва. Няма статистика — колко са се подхлъзвали (Къде е, тука беше, май потъна?) — само навреме подадената ръка, от непознат, е изключвала фаталния край.

В живота е така — ако има подадена ръка; но сякаш — по-често няма!

След тежка тренировка със скифа, преди обратния път срещу течението, пристанах до плитък дъсчен понтон, под Фабриката за мая. С ръка придържах понтона, другата пазеше равновесието на неустойчивата академичка с двете гребла в шепата. Кльощав чичка си переше работните дрехи с голям калъп домашен сапун, а после и себе си. Непохватно загребваше вода да се плакне; като във филм със забавено движение се хлъзна по сапунената пяна и без да вдигне и капка пръски, потъна като камък. Отвързах светкавично краката си от налъмите на скифа и без да разсъждавам за личната си безопасност, се наклоних встрани — и го последвах. Течението ни повлече; изчислих — къде ще да е, напипах крак... и така или иначе — го измъкнах.

Излишно е да казвам, че имаше борба, бях силен и млад; бях само благодарен, че нажеженото ми от гребането тяло не се пресече в студената вода.

Никой не продума; имаше и зяпачи. Чичката забрави за прането и се изниза като... пъзния.

Давих се и аз — единайсетгодишен.

Споменах Баничките на Кара Капитана — бяха, образно казано, два дървени кафеза или гевгира, с размери на големи стаи, през които водата преминаваше спокойно и промиваше телесата на топуркащите по дъсчения под. Кафезите бяха закрепени между два дълги, херметични, железни понтона, на два метра помежду им, където се завирахме да гледаме голи жени. Отгоре ни, това разстояние беше каютата на бай Кара и каса за билетите. Двуметрово заграждение образуваха кабинките за преобличане.

Тези плаващи банички си бяха плавателен речен съд; с рул, нос — да отклонява плаващите боклуци, да не проникват в басейните; големи гринди — подпирачи го от брега на подходящо разстояние и дълбочина; сходня с леери — мост за клиентите и... Вълко Червенков! Ни повече, ни по-малко! Това популярно тогава име, идентично с това на държавния и партиен ръководител, носеше дебела, резбована тояга, с нещо като подобие на бюста на вожда (такива бюстове бяха под път и

над път!), вместо токмак на дръжката. Тази сопа, оцветена в червено (!), олицетворяваше върховната власт на територията и акваторията на Баничките — т.е. Кара Капитана! (Баща на примабалерината Виолета Врубел.)

Никой не оспорваше авторитета на бай Кара.

Нисичък, сух, неописуемо черен, в най-големите жеги — с лъснати, прилепнали чизми, с шпори без зъбци, обезателно капитанска фуражка; като се изправеше застрашително и изревеше като два лъва едновременно — наставаше затишие.

И все пак — Вълко Червенков, поне... веднъж на ден си казваше думата. Удряше с него по дървените тараби — и толкова, ако не считаме съпътстващия текст: ... вашта... да излизате отдолу... голо ви се дощяло да гледате... пишлигари с пишлигари... вчера излязохте оттам... само Вълко Червенков ще ви оправи... вашта... и прочие.

Пишлигарите — като се научеха що годе да се държат над водата, излизаха от Баничките и се пробваха в плиткото между брега и понтона, като до самия понтон ставаше вече дълбоко, но можеше да се докопаш до нещо стърчащо от него.

Като гларуси стояха накацали тия орляци пишлигари по гриндите, понтона, цамбуркваха и с невероятни стилове в плуването, ставаха дунавски чада. Глътнеш ли от Дунава блудкава водица, ставаш негов роб завинаги!

Следващият изпит е — да заобиколиш Баничките; стигаш до понтона; от носа с боклуците течението те грабва; сърцето ти пърха като бабанче захапало кукичката; реката иска да те препрати към талвега си; трябва с всички сили да плуваш — да си близко до понтона... и над водата... някъде след кърмата — още два-три размаха и си в плитката и топла, размътена вода.

Това може да се затвърждава сезон-два; идва момент, страшно ти се доприисква да се гмурнеш с по-големите под понтона, само на половин метър от повърхността, но на два и кусур широк, докато изплуваш между кафезите, под каютата и — ако не те усетят — да се нагледаш на голи жени.

Нямам представа колко пъти съм посещавал тази стриптизъорка, знам, че винаги ми е било интересно. Изглежда художникът в мене се е проявявал и в тази крехка възраст; какво говоря — та аз тогава посещавах разни кръжоци... става дума за актовия художник — на

голи тела. Естетското ми (единайсетгодишно) око подбираше само зрели обекти; с изявени атрибути; презрелите въобще не помня — а дребосъка... имаше ли такъв!?

Помня чувствеността която ме заливаше! Водата около мене възвираше на три реотана и си мечтаех, по-скоро да стана голям, нямах търпение.

И така — един ден (Дунавът беше много нисък, тинята беше превзела пясъчната плажна ивица), с група мераклии заобиколихме носа на Баничките, без да ни усети бай Кара, гмурнахме се под понтона и — в зрителната зала.

Гледали сме, що сме гледали, някой от нас се е издал някакси, жени се разпищяха; Вълко Червенков заудря — сякаш по главата ми. Какво се паникьосах — не съм изчислил правилно, гмурнал съм се прекалено дълбоко и течението ме е напъхало под пода. Когато вече трябваше да съм излязъл, усетих гвоздеите с които е ковано дюшемето да порят гърба ми... Невероятни движения, гърдите се пръскат за въздух и — ужас — коремът ми затъва в тинята. Помня, че ми мина през ума: дано не минава някой голям кораб, да направи вълни. Тогава Баничките започват да се вдигат и спускат по вълните и ще ме зачукат в тинята като... не можах да реша като какво точно, но си представих раците — ще има какво да ядат; никой не ще ме открие. А краката топуркат ли топуркат и набиват гвоздеите.

Сигурно се сещате — щом пиша тия редове, няма начин да не съм се измъкнал, някак си! Как? Един Господ знае; то не бяха ритания, загребвания — както съм гледал Джони Вайсмюлер да прави в Тарзан в града на маймуните.

Гълтах въздух с уста пълни с тиня; нямах сили да изпълзя на пясъка и лежах на плиткото.

Ако не на другия, но на по-другия ден — пак бях в стриптизборната.

Нощем Дунавът издава един особен звук, ей такъв: вюююуу! Ако е сезон — и жабешко кикеряцане, многогласово. На моменти нищо не се вижда — кадифено-черна тежка тъмнина. Ако имате късмет — някой прожектор ще претърси отсрещната гора, небето, течението; нищо няма да намери и ще се скрие, за да стане още по черно-тъмно. Толкова черно и тъмно, че любимият ви човек ще се притисне още по-силно до всяка ваша точица... Ако любимият ви човек го няма, тогава

ще усетите кресчендото на стотиците комари; ще разберете, че всъщност край Дунава нощем става още по-задушно от изпаренията, за разлика от край морето!

Тия мрачни мисли ще ви разсее басова параходна сирена; гъгнив мегафон ще изтръска някакво разпореждане на международен език, странно завършващо със споменаването на нечия мамаша... Гъррррргорене на спускаща се котвена верига и удар във варел.

Ако сте били послушен през деня, поддържали екологично равновесие или друга някоя доброта сте сътворили, може и да мине някой увеселителен параход, озвучен от Чайковски или в краен случай — с Болерото на Равел, да речем. Ще включат, специално за вас, всички светлини; червените и зелени ТОПови — горе на мачтите; дежурни и илюминационни и т.н.

Не им завиждайте — и те имат проблеми с комарите. И тях ги мъчи задухата.

На Дунава съм! — Такава бележка съм оставил на стълбището, към таванската ми стая, за родителското тяло. Написал съм я от вечерта, а вече приближава четири. От вечерта е нагласен и сака с рибарските такъми; и бурканите с торни червеи. През улука — водосточната тръба от тротоара на улицата, съм прекарал въженце до балкона и оттам, през прозореца, до кревата и завързано за крака ми. Стефко Манафов ще дръпне безшумно сигнализацията, бърз ход — по Кея, по Кея, Корабната, и сме в старото устие на Лома. Разузнаването е донесло, че там е големия риболов на деня.

Още се развиделява, а удобните места почти са заети. Ние — със самоделни въдици, а Ефремов — даскалът по физкултура, е с мечтаният от дечурлигата спининг. Цяла компания са и по детски се дразнят и завиждат, като виждат ние какво хващаме. Рибата е объркана — на коя въдица по-напред да кълве, а един — порядъчен, килограмов шаран се закача — забоден за гърба. Важен е резултатът!

Баща ми, прочел бележката, напук — преди да отиде на работа в банката, минал през Халите и купил трикилограмов сом. Вечерта ми каза злъчно: Само се трепеш с този рибарлък, не си доспиваш. Виж — каква риба съм хванал със Златната въдица!

Не е това, бе Тате, тръпката е важна!

Неизживени детски недостижими радости!

Където и да отидех после по Света, с оскъдната валута, все си купувах рибарски макари и пръти. Радвах им се, както тогава бих им се радвал. Синът ми, запален и той по риболова, вече имаше дори и серкме — но сякаш нямаше вече бол-бол риба. И все по-няма!

На Дунава сме!

Колата ни е на брега при Стълпище.

Гласим нощен риболов — за сом. Красив залез — златната пътека е чудесен фон за чаталчетата с въдичарските пръти, с камбанки за безлунната нощ. По влакното, вибриращо от течението, са накацали безброй хеликоптерчета — водни кончета.

Булката, доста отдалечена от рибарската страст, плете на седалката си в колата, при отворена врата — чака да излязат комарите, та да я затвори.

Щерката, току що излязла от водата, се оцежда на плажната хавлия, по корем, вперила очи в романчето си. Синът донаглася нещо си и споменава за приближаваща емоция.

В ляво и дясно от нас, по на петдесетина метра — други коли, с други мераклии за храна на комарите, които всеки момент ще стартират...

Емоцията пристига. Едно говедо, неуспяло с колегите от ляво, гледа да си изкара почерпка в ресторантчето зад нас. Знаем ли, че нощният риболов е забранен. Няма такава работа, но не му го съобщаваме, мълчим си. Изправяме се — със сина сме внушителна двойка. Той — атлет; аз, е — бивш! Говедото, да му се чудиш на смелостта — до... третото ни копче. Бавно го приближаваме, с цел да го приближим към Румънско. Говедото изведнъж става прекалено мълчаливо, навежда се, минава под лактите ни и тъжно отива да си опита късмета с колегите отдясно. Приятна им емоция.

Комарите, като държани на въже, ни вкарват в задушната кола. Нощта ни поглъща, като се вижда само оловото на водата, връхчетата на немите въдици и пикиращите прилепи.

Нищо! Радиото споменава за дъжд — как само кълве рибата при дъжд...

Радостни викове на съседите отляво, суетня — Сом! На какво ли ловят? Ние — на Попово прасе.

Булката е стиснала укорно устни — ясно, че е нещастна и невинна жертва!

Щерката — мрънка. Тъмно. Няма го оловото на реката, нищо не се вижда... Но се чува! Камбанката! Дангър-лангър; всичките камбанки — ура!

Суетим се със сина. И пак не се вижда! Всичко е омотано. И — едно къорцаво сомче, няма и триста грама. Комарите ни изприщиха като корнишони. Сърби непоносимо. Смотаният куп, барабар със сомчето — в багажника; и — към дома. Кални сме.

Право е говедото; и да не е — трябва да се забрани нощният риболов! На какво прилича то!

На Дунава съм! Да не се притесняват мама и татко — всичко си знам. Цяла нощ съм преговарял.

В осем часа съм на Годишен изпит по електротехника — а сега е още пет. Излязла е таранка под нас, на Канаричките. Цялата махла е долу, пълни си кофите, че и хайверлии. Утре ще е забранено да се слиза на Дунава — ще се открива Моста! (юни 1954). Вълко Червенков ще минава с влак, та ще блокират всичко, докато не минат данданиите.

Нощес, както учех, токът угасна и прожектори претърсваха небето. Както преди десет години — през войната. Зенитките откъм румънско и нашенско, охраняващи моста, стреляха като разпрани. После ни разправяха какви големи шрапнели са падали по Доростол, изпочупили керемидите... След време съобщиха, че американски шпионски самолет Ю-2 е заснел Дунав мост... да си го има... за всеки случай.

Имах три обелени черничеви пръчки, с памучно влакно от рибарско тире. Едвам насмогнах да нанизвам кукичките; дърпа като щуро и се лови, най-важното. Пръчките — забити в калта, влакното — само четири метра. През два-три метра — въдичар. Има за всички — пасаж! Кофата се пълни.

До мене един чичо, възпълен здравеняк, приказваме си, коментираме — рибарски му работи. Жалко, вика по едно време, трябва да вървя на работа...

Лових докъм седем и половина, то — да не си тръгнеш; хайде още малко, още малко — сладка работа като върви рибата: все едни тумбести таранки.

Бегом, до вкъщи, измих се — и на училище.

Тържествена работа. Изпитна комисия — пет непознати инженера, от поелите шефство заводи и нашия си преподавател. Вика

— не се притеснявайте, знам, че всичко си знаете; и нареди билетчетата с въпросите на масата. Какво ще се притесняват, се обажда един достолепен и елегантен от комисията. Явно всичко си знаят, щото, с ей този — там, до преди час ловихме таранки на Дунава; напълни цяла кофа; аз си тръгнах, той продължи, не се притесняваше за изпита въобще... Вгледах се — моят съсед по въдици — на другата година ми стана учител по практика и още нещо, теоретично — Здравко Казаков; не беше инженер, но от старите техници — бетер инженери.

На другия ден откриха Дунав мост; Вълко Червенков мина с дълъг и празен влак, главата му запълваше целия прозорец; голяма глава — голямо нещо, говореха хората — цяла тенекия мас ще пусне.

От Кея — надолу всичко беше блокирано; само не можах да прогонят едната щерка на Фото Войнов — Доцкинката; малко нещо не беше добре — по бански, моташе милицията: ту във водата, ту...

На Дунава съм! Трети месец откак е замръзнал! Голяма зима! Голям студ! По едно време отпусна, кърджите тръгнаха...

(Сега, като написах кърджи, отворих речника за справка. Такава дума няма в българските речници, в смисъла който знаем крайдунавци. За нас — това са откъснатите малки и големи ледени блокове, плувачи по реката. При ледоход. Има значение — за поле; кърджия — човек работещ на полето; навярно и кърджалии — хора безчинствали и скитали... по полето... е, и другаде. Може би — ледени полета?!...)

... тръгнаха и пак запряха. Огромната сила на масата по ускорението ги накамарчи някъде с невероятни форми; нивото се повдигна, излезе на равнището на дигата и видяхме как телеграфния стълб на Граничния отряд, от бетонирана железопътна релса, беше отрязан като кибритена клечка.

Ледени полета — някъде гладки, удобни за каток — за кънки; такава нещо търсим.

Официален градски каток, с военната музика, вечер с илюминации и бюфет с топъл чай; кънки под наем — имаше на Жабешкото блато. С пари!

Може да се кара и по заледените и утъпкани улици, особено по Главната. С Кесито често си спомняме, как се нахващяхме зад шейните-файтони, как ни шибяха с камшиците файтонджиите, като дотежим много на конете...

Друго си е на Дунава. Всички бяхме влюбени в книгата на П. Стал — Сребърни кънки, как с километри са се катаели по амстердамските канали.

Често полетата бяха къдриви, или с много сняг; но имаше и идеални. Само да не сивееха — ще рече, че ледът е тънък. Слухът ни беше вперен в леда — ако запука... бегом обратно. Имаше и мокри моменти, но общо взето — Съдбата ни пазеше.

Износвах зеления шинел на брат ми — от Дойче шуле. Също и кънките ръждавейки — Глория Тел, на бод, с канали и ръбове, заточвани от Милко Клайнер. Нямаха оригинален ключ и един Колю, от Добричко, ми измайстори такъв — докато караше практика в Техническото — от масивна желязна дръжка на брава. Тежеше в джоба ми и като паднех, се откопираше точно и морав — на бедрото ми. Проблемът с чепиците! Какви ли не дарения от братовчедките си доизносвах. Да ги докарам до номера на кънките, подлагах чуканчета от доминото, с въженца, че с и тел. Къде без тел, нали са Глория ТЕЛ!

Разпервах полите на зеления Дойчешуле, вятърът ме поемаше, кънките тракаха по ледените вълнички, скриптяха на завоите. С кой акъл! Нашите, по цял ден на работа, нямаха и представа къде сме — по средата на Дунава... (Това — 1949 — 1957)

Един много тъмен ден, с черни облаци — мъчеше се да вали и наистина вечерта завая, се подвизавахме на едно гладко ледено поле, над Конския плаж. Беше оградено с метрови камари натрупани блокове, нямаше опасност да не усетим, че се отдалечаваме много от брега. Имаше момичета, щото имаше момент на перчене: да караш назад, да въртиш тройки, осморки, да подскачаш, везна — друго и не можехме.

Кой забеляза пръв... вгледал се в нещо червеничко — в един от страничните блокове.

Като от приказките: спящата красавица — ледено момиче в леден ковчег, с шарено пуловерче, с кънки, с ръкавички, със златни косици, също заспало — красиво, красиво — вътре в стъклото на кърджата.

Често я сънувам!

После съобщиха — била виенчанка!

На Дунава съм! С Кесито разчопляме стари спомени. Колко ли пъти сме преплували Дунава като деца! Гранична река. Друга държава.

На румънския бряг, в гората — патрулни вишки. Граничното корабче, с нежното име Теменужка, ни подбира тъкмо усетили тинестото дъно и очакваме да се плъоснем на пясъка, да си поемем дъх. Арестувани сме!

Нашето оръжие е — че сме деца; и по плувки!

Голяма работа е да преплуваш Дунава! Да оставим, че е широк около километър; течението те влечи по диагонал; става, да речем — около три, четири километра. На двеста метра вече си даваш сметка, с какво си се захванал.

Полезрението ти е на сантиметри над водата. Отсрещният бряг изглежда безкрайно далечен, водата става студена. Мирише на тиня, на мазут; плуват клечки, шишета, гнили зеленчуци — чистили са кораб; и... акита, от канала. Това — около главата ти; със загребванията ги сортираш встрани. Удряш силна ножица с крака — подаваш си главата по-височко: на десетина метра, петното в което плуваш, се изчиства; измъкваш се с два загребока; сега водата е кадифено-чиста; дори не ти се струва толкова студена.

Сам не бива! Всичко се случва — поне трима! Юнака или Глупака! Говорите си на странен и смешен език, сякаш командвате лодка или кораб: двете напред! (гребла); Лява на вода! (за завой); повий си кърмата! (дупето) — значи те рита... Карфицата е винаги на плувките — ако ти се схване нещо. Дунавските чада не се страхуват, дори всичките ръце и крака да им се схванат — отпущаш се на гръб, все някъде ще те изхвърли течението; без паника, важното е да дишаш, без да гълташ вода.

Този път нямаме късмет — еднопосочен билет. Граничарите са батковци; кой знае откъде са. Гледат ни завистливо — не знаели да плуват. Чудят ни се (на смелостта или на — акъла).

Нямаме късмет! Решили са да ни сплашат. На пристанището не ни освобождават; двадесетина сме, събирани през последните часове. В управлението казваме измислени имена и адреси. Хайде, в мазата! По плувки, на цимента. Студ! Дават ни телени четки, да чистим ръждата от грамадни печки. Разплаквам се и — ме пускат! Сплашиха ни! Цяла седмица не плувахме до Влашко.

На Дунава съм! На брега, на края на Пиргово, навремето Кесито си купи голяма къща с голям двор. Преди двайсетина години щях да купувам половината; уплаших се от комарите, а и Черешовите води понякога заливат пътя и двора. Кесито не съжалява за това — навил си

е на масрафа и е оставил на сина си семейния бизнес в Русе. Въди и се кефи с ездитни коне; в тексаски одежди се прави на интересен; хубаво му е — до сами водите на Дунава. Рибата сама влиза в двора му. Той — май, че риба не обича (да чисти).

На Дунава съм! Телом — когато мога! Духом — когато имам нужда от хармония; когато търся философии разни в действия още по-разни.

Колко ли Дунавски пейзажи имам по разните галерии? Не им знам броя. Зная — как изглеждат разните състояния, настроения, хармонии — цветови и фактурни. Ох, как ми се дорисувааа...

На Дунава съм! Хвърлям камъчета и мисли в дълбокото, така, че да подскачат като жабки; по няколко пъти; ей така: навеждам се на една страна — почти да докосвам вълничките; замахвам... цап-цап-цап-цап-цап-цап-цап... цели седем жабчета...

На Дунава съм!...

С ФЪР-ФЪР ДО ТЪРЛАТА

Като ей-тооолкова мъничък много обичах да правя фър-фър. Има ли детенце — да не обича!

Великден! — Хайде, на Търлата!

Всичко е Търла! Нощем — сънищата ми; нетърпеливото утро и мрънкането през деня — хайде, бе, да тръгваме вече... На Търлата!

Всичко е Търла! Всички Отиват на Търлата! Открити автобуси с големи надписи: За Търлата! Атракцията на годината! Празнични дрехи; въздухът прелива от кресливи, напевни аромати:... топли пуканкииие, шербет ледениий, печени чирозииие, памук захарниий, захаросаниий ябълкииие нъа клиечкъааа..., и нещо пушливо-сладникаво — какво ли ще е то (!?) и киселият дим — от гърмящите бомбички.

Търлата е по-шарена от всички великденски яйца. Дъхът ти секва, в гърдите бумтят моторните люлки. Зурни и кларнети, чинели и барабани, тропети и тъпани, кастанети и дайрета — няколко цигански музики, ще кажеш, сякаш са се хванали за гушите — на живот и смърт.

Аз ли съм това? От снимката намига хубавичък, много бял и рус господинчо, с поплинена ризка, със седефени копченца и жабо — къдраво и — голяма помпона, вместо вратовръзка. Къси, черни гащички от копринено кадифе, с кръстосани отпред и отзад презрамки; с по две големи, релефни кокалени копченца на крачолките. Особени — с елипсовидни дупки за зашиване, по-големи от самите копченца. В спомена ми има ухаещ люляков храст; аз — разкрячен, с къси бели чорапки и тумбести пантофки (с винаги ожулени бомбета), лявата ръка на кръста, а с дясната — изпод дясното крачолче — препискавам гореспоменатия люляков храст, докато съсредоточено изучавам необичайния релеф на кокалените копченца.

Какъв Татко имам само! Много висок и с мека, филцова шапка; английски сив костюм; колосани, твърди маншети и яка; тъмна вратовръзка; жилетка с ланец; лачени пантофи с велурени гамаши — а те: с безброй секретни лъскави копченца, които обичам да си цъкам вкъщи. В лявата ръка носи (за всеки случай) чанта със закуска и вода за мене, а през лакътя — пардесю. Сериозен Банков чиновник!

Мама — доста по-нисичка, мека и пълничка; с пролетно костюмче от две части; къдрава бяла блузка; с още по-къдриви яка и маншети. Все се оглежда — дали и е прав ръбът на чорапите; и дали е на ръката и златното часовниче — представително, никога верно — и с

хлабава закопчалка — често го губеше, за щастие — все вкъщи. В дясната ръка — букет; с пелерина на лакътя.

Колко Ги Обичааам! Колко се Обичамеее!

По средата — аз и просещ: „Хайде, фър-фър!“

Увисвам на ръцете им, залюляват ме и аз: фър-фър; докато правя две-три крачки във въздуха... и — пак! Досаден, до пълно изнемогване на Мама. Футболното игрище „Юнак“ е с двуметрова, варосана дъсчена тараба. Голямо катерене пада — да видим нещо гратис. Обувките ни — все с ожулени носове; а и дупетата. Оттогава ми се е прекършил меракът за мачове — така и не станах кибик. Зад игрището, във владенията на Владиковата бахча, е Търлата! Тази година.

Къде да спреш по-напред!

На Търла — като на Панаир!

Всеки е ходил на Панаир; всеки е виждал теле или агне с две глави; всеки е гледал желязната Сфера с мотоциклетистите; или Бъчвата. Нищо, че не са Братя Соколови и мотоциклетите не са Цюндап. Който е със силни нерви е гледал и изродчетата в буркани; и човекът без ръце — рисува и пише с крака. То — хора, дето имат ръце, пак с краката си рисуват и пишат! Всеки е ял Захарен памук; возил се е на Кончетата или на Звездата; треперил е на синджирите на Моторните люлки и е ритал столчетата на предните. Всеки е виждал Жената — змия; всеки е гърмял на стрелбищата за цигара Фемина с мукавян мундщук; гледал Пехливани или Гълтачи на саби.

Не всеки е виждал Стефан Цончев-Змияра! Той е само Русенско явление! Дълги години бай Стефан Цончев, с благоволенieto на съответните градски власти, демонстрираше дарбите на питомците си, пред Паметника на Свободата в Голямата градина. Колоритна личност! Водеше полумизерно съществуване, хранеше голям брой екзотични животни и огромен орел, лисици, бухали, безчет змии, гущери — какви ли не. Помагаха му с отпадъчна храна.

Беше дребен, жилав, с кристално-зелените очи на хипнотизатор. Не поглеждаше хората в очите (Да не стане някоя беля!). Говореше се, че хипнотизирал едната си дъщеря (имаше и снимката — с увита огромна боа — в лист от списание, затиснато с камъчета на земята) и не можал да я разхипнотизира.

Не съм се сещал (Не ми беше удобно!) да питам за това другата му дъщеря — книговезка в Печатницата, по време на дългите ни разговори, за какво ли не, през още по-дългите ми будувания, при печатането на разните полиграфии, с които припечелвах като художник на свободна практика.

Шарена шатра и бай Стефан Цончев, в дрехи на индуски факир (каквото е бил на младини в Индия, да изучава занаята — Змиеукротител), поглъща дамския смок Марийка (осемдесет сантиметра) — през оперираната си за целта глътка, за любопитен ужас на хората. Вижда се как Марийка се движи, като голяма подутина, зад опънатата като дайре суха кожа. Вече в стомаха, се свива на кълбо и смешно издува като коремче. Бай Стефан не спира да коментира, прошарил речта си с научни термини. Замаяните зяпачи преглъщат, сякаш Марийка лази в техните гърла и не вярват на очите си... Хеле, изпълзява обратно; главата и с бързо мяркащото се раздвоено езиче провисва от беззъбата уста на факира. Нежно я доиздърпва и обявява:

— Ако има стари ерген или мома, и искат да се задомят още до зимъс, да не се плашат, да погалят с цяла шепа Марийка — от главата до опашката, до три пъти и кажат всеки път: Ох, на дядааа! или Ох, на бабааа! Не се страхувай, народе! Хайде на талисмана! Бий ръце, Народе! (Ръкопляскайте!)

Винаги се намираха самотни душици.

Така и не мога да разбера колегата Димитър Димитров — Мики, известен столичен графичен дизайнер. Срамува се, че Стефан Цончев му е чичо. А толкова много си приличат — и тия хипнотизаторски очи! Аз бих се гордял!

Пред очите ми е бай Цончев — все се намираше някой неверник да изтърси, че змиите с които манипулираше в програмата си, са без зъби. Показваше зъбите. Тълпата — оградил в кръг факира — се люшваше назад, докато усойницата или пепелянката си вадеше и прибираше раздвоеното езиче като игла на шевна машина; люшваше се назад и се разпръскваше и като тръгнеше с паничката за парсата.

Пред очите ми е бай Стефан и като го ухапеше раздражена от публиката змия — често се случваше. Приканваше хората да се разотидат; прибираше торбичките в раницата, разните сандъчета; и присядаше на стъпалото на паметника. Глътваше някакви капки, той си

знаеше. Виждаше се как отпада, страда, свиваше се на кълбо като змия. Не след дълго, около час — бавно си отиваше.

Бийте ръце, за бай Стефан Цончев!

Първо ще поднесем цветя на Паметника. До там са Алеите, сенчести от екзотични паркови дървета; криещи Метериза — крепостния ров, от столетие запълван със строителни боклуци.

На ъгъла на Техническото училище, след две години, щеше да падне голяма, като шопар, авиобомба — без възпламенител; и пак изкопала внушителна яма, стояла още ред години. Слава Богу, пазили са ни!

В Алеите нагъсто са разпрегнали каруци с чергила; опънали шатри, съоръжения за кебапи, дрънкулки и прочие панаирджилъци. В ниското на метериза — цигани около огньовете, с триножници и баки, пукат пуканки. Голяма кесия, посолена — десет железни лева; малка — пет железни лева. Дрънчила, свирки, пискуни — врява! Търла!

Пчели, мухи; моторните люлки отатък алеите трещят; зурни, глинени окарини, свирещи пищови и стомнички. Пролетен прахоляк пудри нежно всичко и всички. Кокошки се препъват о тежките погледи на многодетни циганки; псета — оживени: нещо става! Или ще става!

Де с фър-фър, де без — ето го Царев камък! След години прочетох някъде, че се казвал Махмудовата колона и какъв му е произходът:

През 1836 година Султан Махмуд Втори посетил Русчук — при една обиколка на военните съоръжения по дунавските селища. Посрещнали го пищно: построени: турският аскер, градските първенци и пъстрото многонационално население — съответно с церемониалните шарении при такива случаи. Султанът огледал и в знак на доволство си хвърлил пушката на земята. Там, където паднала, този жест определил мястото на паметника. Това е мраморен цилиндър, като двуметрова папираса, издълбана с арабски писмена, на подходящ орнаментиран куб — пиедестал; всичко — около три метра. Твърдостта на материала го е пощадила във времето. Станал символ на Султанщината и място за Паради и Екзекуции.

— На това място — каза Мама, докато закрепваше цветята на една изпъкналост — щяла да се скъса Нишката на Нашия Род. Майка ми, баба ти Туцка (почина три години преди да се родиш), вече голяма

и ученичка, е водена тука, да я колят. Навързани като добитък: мъже, жени и деца — наказателна мярка за нещо си. Имало още само пет човека до Баба ми, когато пристигнал... на запенен кон, прашен, с голяма чалма и ферман от Султана за помилване, вестоносец... Да помним!

Питах моя приятел от музея — Стоян Йорданов, но той е археолог. Допуска, че става дума за около Освобождението, когато населението е помагало на руското разузнаване — за численост и място на турския аскер.

На снимката — от последните дни на Баба ми — 1936 година, ме гледа Тя — подпряна на лакет, наполовина под юргана, мумифицирана и остригана, около осемдесетгодишна... или пет долу — или горе...

Колко близко е пустото му робство! А искаме да се мерим със свободните народи!

Колко са ми близки тия места!

Пет години в Техническото училище! Нашите бригади засипаха Метериза и оформиха Младежкия парк. По тия алеи бягахме с хронометър за оценки по физкултура; бягахме и без хронометър — от неудобните часове. По тия алеи задиряхме прочутите хубавици от Братя Миладинови. Още по-рано, като малчугани, с двойна стълба и ортак, брахме липов цвят — да подпомогнем, някак си, оскъдния домашен бюджет. По тия алеи отивах в поредното си ателие...

Колко чирози сме изяли в бирарията на Дунавски кът: като дете — с родители и с лимонада (и с великодушно предоставена родителска бирена пяна); като ерген — с колеги и нещо по-силно; пак с колегите, вече семейни и с децата — за тях с лимонада! С други колеги — от побратимени чуждоземни градове, в името на държавни интереси, но за наша сметка!

Колко Великдена и колко Търли минаха-отминаха! Де ги усетихме, де не!

Великден! Пак има нещо като Търла, но не съвсем — около първи май! Официално не е Търла, а — всенародно веселие, по случай Деня на международната трудова солидарност! Къде ти, по-Великден от тази солидарност! Има мероприятия! Има и детски, ученически маршировки и прочие. Има и обгазвания от румънската Долина на голямата химия, под патронажа на Елена Чаушеско. Навсякъде лази жълта, гъста и лютивва мъгла. Началството кашля, но се прави, че няма

никаква мъгла — международна солидарност! По простирите с пране — чорапогащите от полимерни тъкани се разпадат като захарен памук на пролетен дъждец, като прозрачните пропагандни и втръснали лозунгаджийски локуми. Никой не вярваше, че Нещо може да се промени — нали отдавна ни бяха изтъргували в Ялта, Техеран и къде ли не...

* * *

*Колко фър-фър правихме като деца...
Колко фър-фър правихме с нашите деца...
Колко фър-фър правихме и с внуците...
Дали, с правнуците... ако ги... ако ни... има!*

декември 2000

[0] Търла — русенци наричат Великденския панаир. Също — заградено място, всред пущинак, за добитък. Русенци свързват това, с нива, оставена да си почине година, две — удобна за Панаира — Търлата... ↑

РАЖДАНЕТО НА ОВЕНА

На няколко пъти ми се е налагало да пиша автобиографии. Навремето беше задължително, да са сравнително стерилни

политически — откъм компрометиращи факти. Не сме и хранили илюзии, щото да не се знаят нещата — там горе; друго си е — тук долу, да си с по-спретната биография.

Най-добре бяха тия, с овчарско потекло, или поне от бедно работническо семейство. Като си няма човек в родата — поне един партизанин!

Като се разровиш, във всеки род можеше да се открият екземпляри, каквито ти са нужни в дадения политически момент, за една красива, стерилна и... тъкмо подходяща биография.

В моя случай, поле широко, хей-брей — за импровизации. Родове дълги — има от всички чешити; избирай според необходимостта:

По бащина линия си имах двама чичовци. Единият се запилял по света, още като юноша; обадил се вече петдесетгодишен от Аржентина. Чичо в чужбина! Крайно нелицеприятно! Не става! Да, ама другият — също се запилял; дълги години живял във Франция — но взел, че станал интербригадист в Испания! Значи — наш човек! Може! Хоп, в биографията! За другия — нито дума!

По майчина линия — двама вуйчовци. Единият — несретник; като малък паднал от Кея — надолу и си счупил крака, правил му го самоук костоправач и зараснал накриво — сакат човек; учил само до четвърто отделение. Занимавал се с каруцарлък — до тука става, но после, като наивник, го натопили с краден от цигани кон, без интизапен билет и бил в пандиза като криминален. Не става втората половина; добре поне, че не е бил кулак или думбазин. Другият вуйчо — първата му половина, идеална: бил лична охрана на Найден Киров, спартаковски команди и прочие червен актив; но втората половина — бил на лагер, изключили го от партията — трябва малко козметични манипулации!

Докато някои хора се справят по-добре! Сетих се за далечната рода — Руска Драгнева. Беше ми заместник директор в Техническото училище — като такава беше проклета; стрижеше наред и гонеше за фуражки; но като преподавателка по физика — царица: сладкодумна, умееше да ти го влее в главата, още от урока го запомняш завинаги.

Та, мисълта ми беше: лятото преди Девети бяхме евакуирани в лозята, в един къшк на Паскалеви, че имаше бомбардировки, уж за по-безопасно. Ходехме на съседния къшк на гости — именно у родата

— Руска Драгнева. Нещо се суетяха. Мъжът ѝ — фашага, с ловната дружина ловили партизани; та го очесали преди дни — с автоматен ред, през гърдите. Таман го превързваха, че присъствах. Фактически — гледах на двора, как дават лекарство на един бик: в устата му — захапано завързано дърво; на носа му халки и синджири; наливат му от една кофа, с фуния; реве, че се дере; дърпа се, рита. Уплаших се и избягах в спалнята — там пък: раните, кръв... Коментираха: добре, че било шмайзер — с малки патрони и ги плюел с малка сила, та оживял. Тогава той спасявал жена си — Руска била комунистка. След Девети — обратното, тя го спасявала. Запазиха си и имотите. Сега им дойдоха добре, наследниците въртят добра търговия.

Примери — с лопата да ги ринеш. Във всяка биография, изискана служебно, винаги има козметика и уйдорма. Затова ще дам, за пояснение, само такива данни относно това кога и защо съм се родил, белким с това изчерпим въпроса и дори да стане безсмислено да отговарям и на това — имало ли е изобщо смисъл, да се раждам.

Знаели ли са родителите ми, че хиляда деветстотин тридесет и девета година ще бъде определена за еталон, на довоенно е работел в момента; няма начин, да не е!

Знаел е, че стоките произведени през тридесет и девета година, ще са от здрав, довоенен материал; никакъв ерзац; без шупли, скрити дефекти и прочие. И ме е произвел!

На разположение съм, на съмняващите се, госпожи и госпожици, за оглед на място.

Когато се бракосъчетали, през... двацет и шеста година, майка ми, като завършила тогавашния осми клас, сегашен дванадесети, задължително работела като селска даскалица години наред.

Тежки зими, байчото на училището с шейна и гъбини, чакал на междинни гари в понеделник да вземе и в събота — да върне даскалите; вълци, преспи и т.н.; изпуснали първото бебе. Брат ми Сашо, дошъл през... двадесет и девета. Майка ми, след това, много мечтала за момиченце, обезателно Виолетка; и да е беличко като баща ми; Сашо бил черничък като нея; като дете не можели да го разпознаят между циганчетата, струпани около духовата музика.

По тази причина, като ме поръчали десет години след брат ми; всичките пеленки, елечета, терлички и прочие бебешки подготовки — били в розово, името също било готово, както ви казах — Виолетка.

Работната ми Майчица във Великия четвъртък боядисала яйцата; рекла да си помогне с козунаците: тежко тесто; бух отвисоко, пак — бух, бух; разбутала ме — и съм проявил желание да взема участие във Великденските празници.

— Идва свако Жорж (баща ми), у дома; — ми разправя братовчедката Лиляна, дванайсетгодишна тогава, а сестра ѝ Дора, на шест. — Тичайте да викате леля си Саша! Довечера Сашко (брат ми — десетгодишен) ще спи у вас! Голяма радост, като ни накарат да спим заедно! Цяла нощ: бъра-бъра, докато умалейме и заспим... Значи — почва се!!! Какво ли ще е бебето? На кого ли ще мяза?

Леля Саша, акушерката, дето ме е израждала; както и дечурлигата от цялата махла; живееше на Омуртаг, срещу д-р Назърови. Едра, бяла, гърдеста жена, със силно сплеснат нос и носово-гърлено говорене. Ако искате да разберете, как говореше, стиснете си носа с два пръста и опитайте, като гълтате някои букви... Точно така! Не е смешно!

Нямаше деца и после си осинови един Жорко, мой връстник, често играехме у тях. Все ми напомняше: Знаеш ли, че аз те израждах? Майка ти искаше момиченце, пък аз ѝ викам, пак е пишорко, ако не го искаш, дай ми го! Такова едно, бяло, бяло бебе, ръчичките и кълчиците, навързани като на саламче...

Беше обичлива жена.

— Отидохме ние, — казва ми Лилянка — викаме: Лельо Саша, Лельо Сашо, айде идвай вече! Почна се! И слухтим до късно, ама никой не ни казва.

Сутринта: хайде, честито ви братовчедче, викат... и тъй! Какъв мъж стана само! Пък като плачеше, ти духах в устата, ти правеше: ъ-ъ-ъ-х, ъх, давеше се, аз мислех, че ти е хубаво, щото не плачеше вече — щяла съм да те задуша.

Та, съм роден в ъгловата стая, на две улици едновременно! На сгъваемата пружина; на която спах докато отидох войник. При поредното прочистване на къщата, дъщеря ми щеше да я изхвърли, както и много вещи, които не ѝ говорят нищо. Видях навреме и я спасих. Сантименти! За какво говорехме? А, да! Казах — на две улици, а не като някои по-хилави бебета — само на една улица; или още по-лошото, да няма въобще наблизо никаква улица.

Великденът греел с пълна сила; Мама си отдъхвала, леко подпряна тъй, че да вижда през прозореца и да чете вестниците. Търсела ми в гъмжилото от имена — име! Щото, не идело някакси, един пишорко, дето викала Саша акушерката, да го кръстиш Виолетка; а Виолетчо тогава още нямало! Дори Райко Алексиев, пречукан след Девети за острия си език, пишел едни смехории, че криворазбраната интелигенция си кръщавала (уж) децата, с модерни, чуждоземски имена, а фамилиите им — са си старите и се получавали едни конфузии, като: Жозефина Черногъзова; Наполеон Фъстъков; Офелия Гърмидолска; Еделвайс Шаранов и прочие словесни красоти — не помня оригинала и си съчиних примерите.

То пък, за Великден — много имена по вестниците! Всеки все намирал за нещо да съобщава; такъв бил редът — не само за политика да се говори, като сега. Всеки си давал информацията и получавал такава. Имало и поменик от имена на лекари, които като именници, в деня на именния си ден, не приемали болни. — Хоп! Ето: Д-р ... Едикойси Едикойсев Едикойсев, на пети април, не приема болни! Презимето и фамилията съвпадат! Рождената дата — същата!

Така ми е избрано името, още повече — било популярно от пиесата на Бранислав Нушич — Доктор. След години прочетох в един Именник за разрешени в България имена, че означавало Повелител на света и било еквивалент на руското Никита и на гръцкото — Никифор. Друго си е да знаеш, за какво става дума!

Като ми измислила името, Мама се успокоила, дремнала, но скоро се събудила от рев и чудо.

— Много ревливо беше, мама! — си спомняше тя, без да се оплаква, забележете! — Напълни ми душата: бял, бял, рус — доскоро стоеше кичура със златна косица, сини очички! Какво стана после? Потъмня ти косата, очите — кафяви и космяса, рунтавяса, като орангутан... пък баща ти е чист, излишен косъм няма! Що стана така?!

— От бройлерите е! Нещо слагат в смеските! Стимули за бързо наедряване; у мен избива в четината. Знаеш ли, — казвах й — колко девойки, гледаш ги — с модерни чорапогаци, с някаква фантастична плетка, доближиш рисковано — те нямали време да се депелатоарират... или оскубят.

Не искам да злоупотребявам с невежеството на Някои, че ето, видите ли, не можело да се помни толкова отдавна... Помня си! Неща

които пряко са ме засягали и впечатлявали.

Помня, като се засилвам да вървя, клатя се на саламените си крачета... и бух — на торба, пълна с парцали. Памперси почти нямаше. Като ме слагаха да спя, сам напомнях: тобата, тобата!

Помня, седнали сме на цукалата, с приятелката ми, съседското момиченце, две години по-голямо, в антрето. Вратата към двора отворена, слънце — лято! Само по ризки. Тя — умничка, много знае, но все да пита, за всеки случай:

— Лельо Любче, защо Вили има пишора, а аз не?

— И ти ще имаш, като порастеш!

— Да, ама той е по-малък от мене — недоволства кротко Ани. За нея ще стане дума пак, някъде; беше ми другарче до едно време; после имаше разместване на пластовете — по място и време, рядко се виждахме; както си беше умничка от малка, така и продължи, та чак до професор в СДУ-то, но въпреки това — пак си е умничка...

Сякаш беше вчера: мама седнала на същата тази пружина, с камара чорапи за кърпене, една дървена гъбка, за издуване на чорапа, боде ли, боде. Аз — в краката ѝ, с моите си работи: дали с пъстрите дървени чукачетата, с доминото или с книжките с рисунките на Вадим Лазаркевич. Според сезона, отвън ще долети протяжното пеене на калайджията, тикваря, дърваря, продавача на вар, бозаджията, млекаря, ескиджията (вехтошара)... И си приказваме; тя нали е учителка, неусетно ми е вливала в кратунката уроците си. Рано научих буквите, да чета наред каквото ми падне, да пиша — първо с печатни букви. Това — до петата година. Сигурен съм, щото петия ми рожден ден е винаги пред очите:

На пети април, четирийсет и четвърта година, още от полунощ бяхме в окопите. Изсипвахме бомбите по цистерните с бензин в Гюргево или в Дунава. Запушвахме ушите и отваряхме устата, докато бомбата вие, нейде горе, тънко, по-дебело, още по-дебело и — трясне! Децата, всеки в някой родител — притихнали. Нали сме деца, все пак играехме, въпреки всичко: Го-о-ошо, де си-и-и?; Ту-у-ук съ-ъ-ъм!; Та-ам сто-о-ой! Сигурно сме го чули първо от някои разделени и с мелодичността си ни е покорило — нещо като припев през всичките ни окопни бдения. Понякога сънувам очакването на новата вълна самолети, трясъците и миризмата на окопи. А как бучат моторите, как вие сирената! Немската зенитка чатка страхотна и непрекъснатата.

Окопите — облицовани с фугирани, лъскави тухли; от двете страни с пейки и осветени от акумулатори; на изходите дежурят цивилни възрастни с каски и ленти на ръкавите. Не пускат да излизаме преди отбоя; но и така, през осветеното петно на входа се виждат гейзерите на бомбите.

Хора разни: едни — апатични, гледат в нищото, стиснали скули; други — плачат; бай Цвятко разказва спомени, като бил в руски плен в Казан.

На разсъмване дадоха отбой, колкото да се тоалираме. Раздадох поканите за гостито ми. Направих ги от най-хубавата хартия: блокче със Симеончо на корицата, от бате Митко — книжарница Баба Тонка. Стигнаха ми два листа. Различна рисунчица, и разкривено, с печатни букви: Гошо, ела ми на гости!

Мама беше готова с черпенката. Имаше соленки с ким; нейни си кифлички с разни плънки: от локум до вишни; имаше често правения фалшив хайвер от майонеза с грис и — две капки рибено масло; като му свикнеш, се ядваше.

Отбоя го дадоха към три следобед. Тичахме и се блъскахме — толкова слънчево след мрака на окопите. Към четири се наредихме около бродираната на цветчета покривка. Помня всичките си подаръци от него ден. Нали война, най се радвахме на военни играчки; един огромен танк — навиваше се с голямо ключе, можеше да завива и от време на време стреляше. Всички момчета с респект играеха с него.

Получих и една смешна играчка: от кукичка се откачаше тежест — чувал, падаше на главата на паляче с мърдаци ръце и крака, то се спускаше по висока кула, нагнетяваше някаква пружина и се изкатерваше отново. И така — докато му се развие пружината. А колко книги и блокчета с боички!

Надвечер дойдоха чичо Пенюви, братовчеди на Татко. Лилито, дългокрако, черно дяволче; като мъжкарана — веднага грабна танка и понечи да го навие обратно. Викнах — всички знаеха, че така му се къса пружината; сам бях зяносал доста играчки; показах ѝ как трябва, въпреки, че много добре знаех, че знае... Лилито ме загледа в упор, без да мигне... и бавно, на инат, продължи да навива обратно... х-р-уссс... и загуби интерес към него. Взе да се глези нещо на майка си, омазана с крем. Беше съвършена, петгодишна злодейка. След години стана красива, висока жена, испански тип, но не се разкая за простъпката си.

Като най-малък между братовчедите ми, обичаха да ме дразнят: бил съм много смешен като беснея. Беснял съм на няколко теми, но най-много за Мама.

Понеже беше брюнетка, знаейки предварително реакцията ми, започваха, уж спокойно: Защо ти е тази мама Любчи — тя не е хубава, я виж колко е черна и грозна... Задействал съм автоматично: Убава мама Убчи — не гозна! Понякога се увличаха и съм стигал до неутешим рев. Мама обичаше да си спомня до последните си дни, как съм я защитавал.

Повечето бяха братовчедки. Братовчедите — или много големи или много малки. Износвах сандалите и дрешките им — военно време. Никой не придиряше на децата — накъде им се отваря дзипа на панталонките или как се закопчава жилетката.

Братовчедките все се хилеха за нещо си, зяпаха като ме къпят на двора със слънчева вода и зад гърба на Мама ми правеха знаци с два пръста, сякаш режат нещо с ножичка... Въпреки лошите шеги, ги обичах много, мъкнех се след тях и знаех тайните им.

Като захитрях, подло си го връщах — обаждах някои и други похождения.

На всичкото отгоре, бях (И съм!) голям инат!

Опълчвах се срещу Татко, а той беше избухлив! (Бързо му минаваше, аз съм същият!) крясваше... не помня да ме е удрял. Почервеняваше опасно:

— Джинсът ти... майни! Овен такъв!

— Ами да! Овен! Аз съм си — зодия Овен!

КРЪЩЕЛНО СЪС ШУШОНИ

Време е да престанат слуховете около рождената ми дата; подклаждани от все още палавия ми нрав и още по-палавия ми поглед, проникващ и през най-засуканите модни тенденции на дамската

текстилна тъкан; слухове — раздухвани от среди, близки до тези на конкуренцията и пожелали анонимност.

Имам безспорно доказателство, че вече съм възмъжал, би трябвало — и поумнял!

Безспорното доказателство открих при последните разкопки в семейния ни тенекиен сейф — Кръщелното ми свидетелство! Попаднах на него случайно, както става при Великите открития, при безплодните предпенсионни издирвания на някакъв регистриран трудов стаж, от художник на свободна практика и още по-свободно препитание.

На лицевата страна, под стандартната църковна гравюра, се съобщава на интересуващите се, че на петия ден от месец априлий... тридесет и девето лето Господне, се е пръкнало отроче от мъжки пол — сиреч Аз! Возприет съм бил от Светия купел, от православната Марийка Топалова (братовчедка ми, вече мома за женене), и ми било дадено името... еди кой си. Там е написано с тиренца между буквите, които сега не ползвам в ежедневието, за икономия на място. Споменава се за поп Никола (помня го — благ старец), като режисьор на кръщението; както и, че това е станало в Русе, Доростоло — Червенска епархия. Има си и печат, номер, подписи — редовна работа; копче не можеш да кажеш!

На гърба на Кръщелното свидетелство има още по-ценна информация, която, вярвам, ще възрадва изследователите ми, а именно:

Голям, красив и морав печат — хералдически шедьовър с коронясани лъвове — затворени в клетката на строг надпис за принадлежност към Комисарството по купонната система, принуждава печатът на Синодалната канцелария да се чувства като беден роднина. Лъвовете са пресечени със строг калиграфски текст, който съобщава на поколенията изключително важния исторически факт, че за зимата на четиридесет и пета година, ми се отпускат от Комисарството, извънредно — чифт негланцирани шушони, срещу заплащане!

Помня тия шушони! Бяха с телени закопчалки в горния край, които веднага се счупиха; шихме връзки за обувки, накрая ги засекретихме със секретни игли, които все се изхитряха да ме бодат подло.

Бяха светло-черни и много добре им стояха топлите лепенки от вулканизатора на вуйчо ми: червени, черни и една жълта — на левия шушон.

Първите зими ги носех с два вълнени чорапа, после — с един, накрая — с памучни. Когато съвсем се изтриха и разпаднаха, ги подстригахме да се разхождат из двора, в компанията на налъмите, които ми чукаха болезнено кокалчетата.

Тия ми многострадални шушони повдигнаха и първите социални въпроси, на които все се правя, че не знам отговора...

Това, че едно от първите мероприятия на народната власт е било да ми отпусне негланцирани шушони срещу заплащане — е много добре, даже похвално; но... защо на съседчето (няма да Ви кажа кой беше Татко му), бяха гланцирани и тъмно черни?!... И закопчалките им бяха ламаринени, също като стълбички, на степени. И ватирани отвътре...

И още нещо, неотразено на гърба на Кръщелното ми свидетелство:

Със същите тия шушони; три години по-късно, по Сирни заговезни (щото беше кишаво и Маскарад), с Кръщелното си свидетелство ходих да се запиша в кварталното читалище Цанко Церковски. След това минах през училище (бях в трето отделение), да си получа тихомълком червената връзка, тъй като бях от втората група. Бяхме все септемврийчета, но първата група, изглежда бяха по-септемврийчета (няма да Ви кажа кои бяха татковците им), приеха ги тържествено и връзките им бяха копринени, а нашите — памучни, непоръбени и грозни. Когато ми предаваше връзката, дружинната виждайки стиснатото Кръщелно в ръката ми (момчетата никога нямат здрав джоб); помисли, че го нося за случая и рече, че нямало да отразява даването на връзката в него.

И не го отрази!

На връщане за вкъщи, левият ми шушон — оня с жълтата лепенка, преля в една ледена локва и може би по тази причина, имам лош спомен оттогава, който също не е отразен в Кръщелното!

ХАЙДЕ, ПЪТ НА МЛАДИТЕ!

По строги лекарски изчисления, точни аритметики и изпитаната бабешка десетопръстна система, щерка ни трябваше да се пръкне ведно с Новата — хиляда деветстотин шестдесет и пета!

— Щом трябваше да се пръкне, сигурно се е пръкнала! Природна работа! — ще кажете.

Природна работа, но не съвсем. Преди това трябваше да се изпълнят редица условия; засекат разни параметри; трансценденти и прочие изкупления; за да прещрака Съдбата някое и друго скърцащо и заяждащо реле.

Трябваше, същата тази Съдба, да хване за ушите две глупави влюбени глави и да ги начука ху-у-баво една о друга; както бяха седнали на едно дървено стълбище, пред Таванската стая; през сълзи да се чудят Защо — вече години се правеха на равнодушни, че не се познават; запознаваха ги; и пак не се познаваха... Хеле, от стълбището влязоха където трябва; и за добро ли, за лошо ли — вече тридесет и шест години (към днешна дата — четиридесет и две!) не са излизали оттам...

— Добре, де — все пак Люба роди ли се?

Роди се, разбира се! Щом строгите лекарски изчисления, точните аритметики и изпитаната бабешка десетопръстна система кажат нещо, няма начин... Четири килограма и двеста грама; петдесет и един сантиметра! На трети януари, хиляда деветстотин шейсет и пета.

Но преди това трябваше да се изпратят картините за ОХИ'65 в София, а паветата бяха стъклени; баба Люба да си счупи ребра и крак, натърти цялата и да гледа един от първите телевизори в Русе; Дечко Узунов, като русенски народен представител да открие ТЕЦ Русе — а това са: Сега шейсет, подире четиристотин мегавата! Нъл' тъй!; на всичкото отгоре — Неделя беше в Сряда!

Като непоправими смешковци, с Миленка решихме да се бракуваме на Първи април — Ден на лъжата, шегата, майтапа... То бива-бива майтап — цели трийсет и шест години (четиридесет и две!), както вече казахме.

По него време действаше една от многото хитри дивотии на социализма: всеки окръг имаше различен ден от седмицата за неделя — стопанска изгода и прочие... Русенската Неделя беше в Сряда. Никой, нищо и никъде не работеше и граждански бракове не се сключваха.

Колегата ми Петър Попов — приятел и съветник в Изкуството и съпругата му Таня — балерина, бяха в течение на проблемите ни, свеждащи се до това, че ни се беше страшно приженило.

— Като видиш, че някой се дави, — рече мъдро Попето — ако искаш да му помогнеш, а той се дърпа, натисни му главата по-дълбоко, да се удави по-бързо, да не се мъчи! Ще отидем с Москвича до Велико Търново; много глави са падали там, на хакере, две в повече — няма да се усети. Ще отидем... ако намерите пари за бензин... а и маслото — крайно време е да се сменя... както и филтъра... Това е положението!

Тогава (А кога ли не!) голямо безпаричие гонеше гилдията на художниците. Какво не прави Любовта! Спечелих някакси нужните осемдесет лева, лъснах и колата.

Тъй като връзката ни беше с предистория, последвана от пауза, позната на приятелите ни; нямаше да ни повярват, че на Първи април сме се събрали отново; решихме да не обаждаме до Пети — когато, по традиция събирах колегите и приятелите на рожден ден с пълнено агне.

Първи април започна с малките си лоши шегички. Дискретно чаках булката пред Театъра — по централно място в града нямаше. Чаках, чаках... какво ли не ми мина през мисълта... Хеле, появи се откъм Борисова; отдалече личеше, че е бясна. Майка й, която винаги е държала изкъсо и трите си деца — не ги е глезила; я накарала, тъкмо тогава (!), да се качи на кьорцавото им таванче; да очисти паяжините, омете и умие пода с парцал; да подреди вехториите. Миленка стискала зъби, търкала в деня на сватбата си; топлело я само едно: Ще видиш, ти, друго чистене! Това е последно!; Защо си с бяло костюмче? Нали отиваш в гората, на Текето! — заяла я пак майка й. Миленка смънкала нещо, в смисъл, че ще танцуват в ресторанта...

Попето, Таня и Москвичът, вече изнервени, решили че сме размислили.

Тръгнахме! А беше пролет! На задната седалка, вкопчали се за ръце, заемахме място на половин човек. Миленка, тънка и дългокрака манекенка на Арда; каквото и сложиш — все и стои. От любовната треска и безсънието на последните месеци, бях като скелет; няхах и шейсет килограма, при метър и осемдесет и три... Скелет — в тъмен костюм.

Таня се увличаше по фотография — имаше лаборатория в банята си и документира всички фази.

Попето спря пред зюмбюлесто дворче. На сащисаната леля довери за къде сме се разбързали, а и каква булка може да е — без

букет. Част от градинката се премести на коленете на булката.

Малко преди Велико Търново, пак спря:

— Айде, Пичо, изпикай се за последен път като ерген! След това, все ще се сецваш, като си помислиш, че си женен!

След задължителното лутане, открихме прашната стаичка, с висок тезгях и табели под стъкла: Умрели; Женени; Разведени; Родени!

Пършив чиновник ни попълни документите с лявата си ръка — дясната беше отрязана до над китката, като чуқанче. Дълго подсмърча, чудеше се къде какво да впише. Имам за спомен свидетелство за граждански брак, в което черно на бяло пише, че съм роден в деня на бракосъчетанието си! Точно обратното на Бранислав Нушич; чиято Автобиография свършва в деня на сватбата му!

Вкара ни в една стаичка; опита несполучливо да ни пусне плоча с „Ропотамо ни посреща“ — мелодия, по-подходяща за развод; пое шампанското и бонбоните — забрави да ги отвори и почерпи от наше име и... щедро разреши да го стиснем за чуқанчето.

Бяхме вече Законни!

Таня е запечатала миговете на настъпвания с пантофка и трендафор; целувки; мирният договор; както и ехидната усмивка на Попето: Предупредих Ви! Не вземате от дума! Хак Ви е!

Почерпихме фотографа, шофьора, свидетелите и кръстниците, както и нас двамцата — или общо четирима — в ресторанта; изчерпахме финансовия лимит и си се прибрахме, през Преображенския манастир, където си пожелахме Нещо!

Първата и втората ноци, както бяхме решили, до разсъмване връщах съпругата си в бащиния ѝ дом, но на третата се разбунтувах. Пред перспективата на студените мъгляви улици и съблазънта на топлото, вече — брачно ложе; ударих с юмрук по възглавницата, като истински глава на семейството и разпоредих: никакво ходене, женена жена, ще ми се прибира при родителите си! Край! — и заспахме щастливи; почти толкова щастливи, колкото и сега, след толкова години!

Представянето на Новата снаха (след тази на брат ми), мина през всички фази на мелодрамата, но на забързани обороти. Сам, като предвестник, нахлух, събудих и съобщих на Мама и Татко, че ще имат рядкото щастие, да приветстват едно изключително бижу и да бъдат така любезни... Следваше проплакването в речитатив, майчино:

Недей, мама, млад си още; видя брат си; как се опари; не си ли взе поука от него... Последвано от бащиното пресъхнало гърло:

Той сега разсъждава с долната глава! Изчакай, сине, да чуеш какво мисли и другата...

Приятно ми беше да слушам; съвсем по сценария ми; но ги пожалих и съкратих две-три сцени.

Показах паспорта си: мандалото е щракнало!

Вайканията и охканията секнаха. Бяха излишни. Появи се Миленка; свенливо свела ресници; поднесе на Свекърва си букетче теменужки и синчец от Преображенския манастир и им целуна ръка.

До тука — всички по нощници, като в античен театър... Липсваше само Хорът.

(В полето на оригинала, редакторският молив на Е.М., сухо е отбелязал: „В античния театър не са ходели по нощници!“ Авторът има неоспорими доказателства, че в античния свят са спели с официалните си хитони, близки по дизайн, с модната тенденция „Нощница 1964“. Също — сме засичали съвременни люде, спящи с костюми, фракове, мундири и други.)

Баща ми засия, облече се светкавично, грабна Снахата, вече издокарана и надлежно нацелувана; и я поведе към Халите, за агне. Де кого срещнеш — се хвалеше с новата придобивка — от малкия син!

По същото време, в другия лагер — паника! Леглото на щерката — неразбутано! Такова нещо не било се случвало. Братята Николай и Любен се правели, че нищо не знаят.

Николай ме срещна предната сутрин, със студентската чантичка подмишница, както винаги — закъснял, а и не му се ходеше твърде. Аз пък изгарях от нетърпение да му кажа, но по художествен начин.

И тъй — и тъй, си закъснял, казвам, ела да почерпя кафенце с по едно коняче. Каю се изкуши и заряза науките за някой и друг час.

Седнали, посръбвахме, разговорът мързеливо се прескундяше по познати клюки. Небрежно си играех с паспорта си; белким го поиска и така да стане дума. По него време имахме едни паспорти — леле-мале: на снимките бяхме като наемни убийци. Модно беше, да си ги разглеждаме взаимно; нямаше начин да не се хилкотим. Правилно съм го изчислил: шурейт ми (вече), се пресегна, взе паспорта ми, заразглежда го — готов да се хилне; неразбиращо замръзна; прелисти пак; погледна ме; проумя и... се разцелувахме. А аз — вика —

магарето му с магаре, само преди дни, разубеждавам сестра си, разбрал, че пак сте я подкарвали: нищо няма да излезе й казвам...

С двамата братя на жена ми, се знаехме години преди да разбере, че им е сестра. Учихме в едно и също училище — Техническото, а и ергенувахме заедно. Засичали сме се като конкуренция. Вече имах аспирации към нея, когато ги видях заедно, интимно да си говорят и първата ми мисъл беше: пак ли, бе...

Както и да е; Попето казал тук-таме; този път колегите ме изненадаха — уж не знаят, а дойдоха с подарък; правихме няколко пъти малки сватби; наложи се да припечелвам — сватба; пак някой лев — пак... Добре, че тогава агнетата бяха по-евтини.

Спахме в таванската ми стаичка; на голям дюшек на земята. Жилищна криза, за която спомогна и снаха ми, винаги крива и наопаки: удари ключа на половината къща и обяви военно положение. Брат ми, слабоволев, измънка: нали я знаете — нервно болна е... Баща ми се тросна, като е нервно болна, що не сбърка — да се хвърли в Дунава; майка ми проплака: горкия Сашо, тя ще го погуби. И така си остана, но това е друг филм!

Донесохме с каруца чеиза: красив, светъл двукрилен гардероб и шкаф-витрина, купени със заплатите на Миленка. Обявиха ме за зет на Бор, където тя работи (като художник) до напреднала бременност; после не се върна, но винаги са ми помагали с чам за рамките на картините ми, а беше дефицитен.

Любов, любов — но гладен не се стои! Казват — птиченцето на късмета кацало на рамото на влюбените. Отвори се една кампанийна работа — предстоеше откриването на ТЕЦ — Русе, на държавно ниво, със съответните за тогава разни нагледни агитации. Трябваша шарени за ентузиазъм: лозунги, плакати, байраци. ТЕЦ голям, работа много! Пазарихме го с колегата — Пешо Фурната, верен семеен приятел. Проектирахме, съгласувахме — по разни инстанции; който не се е занимавал с такава дейност, не знае каква отрова е... Готвех се и за важната за мене тогава ОХИ'65 в София. Нямахме още коли — пари за таксите; камари бои; кофи с боза и винервайс; месеци наред украсявахме. Дето се вика: гостите по откриването влизаха вече от главния вход, ние се измъквахме от задния, недоспали и каталясали... Спечелихме; няма да забравя никога сумата; седемстотин седемдесет и

седем лева. Като мина през счетоводството, си разделихме по двеста и шестдесет. Ще изкараме зимата, а напролет — нов късмет! Но, не би!

Зимата започна с големи студове и без сняг. После поотпусна, валяха дъждове и пак сви студ. Всичко беше като глечжосано от дебел пласт лед. Майка ми Люба, тогава шейсет и две годишна, отвори сутринта вратата, емоционално ахнала и — използвала десетината бетонни стъпала вместо пързалка. Счупени ребра, натъртен гръбнак и глава; и лошо строшен крак. Цялата в гипс, плачеше повече от яд, че внучето вече идва, а тя вместо да помага...

Не зная какво ми щукна, на гол тумбак — чифте пищови — донадихме и с парите от ТЕЦа купихме един от първите в Русе телевизори, сложих го в мамината стая, едновременно и хол, кухня и приемна, със заръката: Гледай, както си гипсирана, телевизия и бебе! (Сигурен съм, че като прочете горното, жена ми, в качеството си на консултант по текста, ще възрази, че Тя горе си е гледала бебето, а Ние — другите, плюс любопитни, невиджали телевизор, сме се забавлявали с румънска телевизия. Идеалната цел беше: Мама да гледа телевизор и бебе; а ние да хай-мануваме, както и сме го правили.

Сухата и ледена Нова година '65 изкарахме пред телевизора. Миленка се държеше юнашки. На трети — първия работен ден, събираха картините за София ОХИ '65. Започнаха и болките. От родилното отказаха линейка, не можела да се движи по леда.

Миленка с огромния корем, куфарчето с пелените и по-малката картина, аз с двете големи; да ме убие сега — не мога да Ви кажа, как сме стигнали до Групата на художниците, на гърба на Театъра. Паветата и плочниците изглеждаха като през лупи; невероятни и страшни. На ъглите на Съдебната палата и сладкарница Тетевен имаше вихрушки и издуваха картините като платноходки, завъртаха ни... Колегите не се сетиха за къде сме тръгнали с куфарчето, не бивало в такова време да ходим на баня. Имахме още три-четири километра!

Следобеда, на трети януари, се появи на бял свят Люба — русо, красиво и ревливо бебе. Мама плака от щастие и с половин уста мрънкаше: Защо на моето име, майка, сега има толкова нови, красиви имена... Поляхме скромно събитие. На сутринта, заедно с почерпката за персонала и букет за Мамата, занесох писмо, което се пази още, с мацната съмнителна охрова боя, уж мостра, от гашетата на щастливия баща.

Като си прибирах стоката, научих, че с такова едро бебе, не се е разминало без кърпеж. И вместо да се почувства виновна, поне да се засрами и млъкне, дъщеря ни отвори едни уста, да реве... и други такива... та до днес...

Нещата тръгнаха на добре. Приеха ми картините за ОХИ'65; заваля сняг, натрупа; пекна зимно слънце. Уредихме колективно пътуване (по-евтинко), за откриването на изложбата. Беше на Гурко 1, а СБХ — в един апартамент на Московска 37.

От Катедралата, пъртината през снега за СБХ ми се съедини с тази на бай Дечко (Узунов):

— Ей, Русе, за много години! Къде се губиш? Идвам аз; откривам ТЕЦа — сега шейсет мегавата, подире, четиристотин, (поглежда ме хитро над очилата), нъл' тъй, питам за тебе, няма те...

Да, да, питал! Как не! Бай Дечко да пита за мене! Не ми е запомнил името, а питал! След Изложбата на извънстоличните художници, София 1961, ме похвали, но ми викаше Генералич, според известния сръбски художник, наивист — нещо съм му приличал. Аз от наивизма гледам да избягам! Ясно, не иде вече да ми вика Генералич, сменил го е с — Русе!

— Питам, там... къде е, този и този... ами той, казват, прави украсата за откриването, чакал дете. Завчера, на журито, като минаха твоите работи, питам Светлина (Русев) — какво стана, родиха ли. Дъщеря си имал! Да ти е жива! Не я прави художник — да не тегли!...

Ушите ми пищяха. Питал е! Пред СБХато ме тупна и бутна напред към входа:

— Хайде, Върви! Път на Младите Художници!

ТАТКОВ ПОМЕНИК

ПЪРВА ЧАСТ

Към Татко всички се обръщаха с Жорж — (Георги Петров: 1896–1971). Като малък, да не разбере нещо — не за моите уши, с Мама си говореха на френски. На гишето му в банката, пишеше: български, френски, турски. Поназнайваше немски и румънски.

Току-що проговорил, като ме питаха, си казвах името — Вили Жош Тоф.

Като полягваше, с книга и топла тухла на ишиаса, обичах да се гушвам в него и да го гъделичкам с носа си — обичах миризмата му; беше чистофайник и неокосмен излишно. Правех го и като голям и женен.

Разкажи нещо, от Едно време...

Съпротивляваше се лениво:

— Нали съм ти разказвал...

Означаваше, че вече пощи паметта си.

— Казвал съм ти, дето съм роден в каруцата, на път... Записали ме в първото следващо село — Климентиево. Така е и по паспорта ми. Оттогава не съм стъпвал в това село. Родът ми е от Арбанаси.

— Арбанасчани не са ли арнаути — и се гърчечат?

— Ами! Нали си знам братовчедите, не е ставало дума, но се разселиха оттам. Бил съм на една годинка, като сме дошли в Русе. Дядо ми Юрдан беше гигант, с едър кокал, на него сме се метнали. С ей-такива големи чизми — ще да са били петдесети номер...

— Чак пък! Малък си бил, струвало ти се е.

— Дечурлигата тичахме след него, да му мерим табаните и крачката, с дълги сламки. Тия измервания му харесваха, забавяше комично крачка, сучеше големите мустаки и ни черпеше със захарчета, нямаше бонбони... С друго — кажи-речи, не съм го запомнил.

— Помниш ли дядо си Петра? — пита Татко.

— Малко, бях над тригодишен като почина; помня като ходихме с Мама на посещение в Болницата, с количката ми, лятната; щото слизах в движение, вървах, вървах, умарях се, качвах се — хем

Болницата е съвсем до нас. Помня стаята, двуетажни нарове, мъжете — мустакати и с дълги бели гащи — с вързанки и ни гледат вторачено. Дядо беше с голям комбал на врата — рак на гърлото ще да е било. Не ми дадох да го пипна. Помня го в къщи; играя си с калпака му — миришеше на люто и пушек. Нищо особено — черпеше ме с леблебии и стафиди.

— Като беше в силата си, беше буен. Печалбите не го спохождаха; все сменяше разни търговии, белким прокопса — пак се издънваше. Майка ти все ми натяква, че като чиновник в Търговската банка, му издействах заем, станах му и гарант, та до вчера, дето се вика, плащях с лихвите. Всичките му работи бяха едни — недомислени! А инак — не мож' му излезеш на глава, не мож' го надприказва. Като дете се опита да ме прави търговец. Докара цял каик дини и пъпеши от остров Батин, огромна камара, дето сега са Халите — да ги продавам. Той — на другия край. Криво-ляво, има мющерии. Идва един пергишин, фиксира ме с очи, ръцете — на кръста, стъпи върху една диня и със замах я изтъркули назад, в тайфата им. Докато се заситиха. Нищо не можах да направя!

— Брат ми разправяше за сиренарския дюкян, доскоро беше работилница за завеси, пердета — срещу мебелния. С ей-онзи — дългия нож, с кокалената дръжка, си режел тънки, като пергамент, филии кашкавал, топели се в устата му.

— Уж му беше потръгнало! Оттам ти са паланцата и децимала — дето го беше взел Стефан Епитропов, да си тегли бебето, че го боядисал грозно сиво, като торпеден катер.

— Каквото изчукаше, го изпукваше, — намесваше се Мама, — голям сарахошин! Не се напиваше, опъваше софри за куцо и сакато; цигани му свиреха на ухо и разгологъзени циганки играеха между чиниите.

— Като беше в настроение, свиреше на флигорна! В казармата подавал сигналите. Имаше слух — как никой от нас не стана музикален.

— Ако разбере, че си се метнал на него, ще те хвърля в Дунава! — ме поглеждаше подозрително Мама, докато бях малък. — Три пъти се е женил! Е, имаше и добри страни. Разбираше от кухня! Като млада булка, не ми харесал нещо си манджата, вика: Утре, булка, аз ще сготвя! Почини си! Направи един гювеч, с много мръвки и го заля с

десет яйца — чудо! Да не остана дължна, викам, татко, с тези десет яйца и конски фъшкии да беше залял, пак щеше да стане хубаво! Майстор беше! Доста неща от него съм научила! Е, гювеча го правя с пет яйца, и пак си става хубав. Само да има повече бамийки в него!

Добър или лош — нося му името като фамилно, а и той е единствен от прародителите ми, когото съм заварил жив. Помня го с повисналите мустаки, веждест, с червен пояс и гръмогласен. Като мене; където и да отида — все ми шъткат. Ботушите му дълго се търкаляха из вехториите; нахлузвах ги и тътрех из двора. Слагях си мустаки от вълна, вежди и подлагах на калпака навити вестници. Май ми харесваше да мязам на дядо! Женил се за три жени! Хората с една не могат излезе на глава! Юнак!

— Казвал ли съм ти, като се срещнахме на Фронта, през Първата Световна! — почваше Татко при друг случай. Преди това се били съдърпали нещо, (като се заинатял...) — Аз бях конски фелдшер, кандидат-подофицер от кавалерията. Бях си избрал от боллука (многого), най-красивия и спокоен кон, изглеждах наперен. Това — някъде из Македонско. Дядо ти — редник от обоза, кара мобилизираната каруца на наши познати. Завил се с гъбина, познах го по конете. Бутнах го с нагайката, креснах: редник, защо не отдаваш чест при среща с по-старши; спри, изправи се и отдай три пъти чест! Прегърнахме се. Гледаха ни като гръмнати... Бях го забравил, ама дядо ти, като се върнахме, често го цитираше. Горд беше, че синът му, уж писарушка в цивилния живот — на Фронта какъв левент е!... Като казах Фронта, та се сетих: виждал си ми ходилата — без нокти; замръзнаха нея зима в ботушите, в стремената... липса на движение, дълъг преход. Конете, със замръзнала пяна — димят, а аз — вкочанен. Добре, че мина без ампутация. Оттогава — краката ми винаги студени като чукани: зиме, лете, едно и също. Нито се потят.

— Интересна работа! Тате, може ли, тази ти придобивка от Фронта, да се е предала наследствено на мене. Моите крака също — зиме и лете са еднакво ледени; не се потят. С едни чорапи мога да изкарам... Обърнаха ми внимание в казармата. Като новобранци дремем прави, на вечерна проверка; фатмакът се опива от красноречието си, с ръце отзад — ходи напред-назад пред строя; прави се на умен. Цяла вечност! Хеле: Свободни сте! — юруш да спим. Някой забелязал: където беше строят — всички чепици мокро

отпечатани, от конденза на изпотените крака и ледената мозайка. Подробен отпечатък, с трийсет и двата кабъра на чепик и желязното петало на тока! (По устав!) Само на моето място — нищо! Все едно — ме е нямало... И с едни партенки можех да карам дълго... То, разговорът ни много взе да удря на партенки, ами я кажи — Мама какво току те закача, като стане дума за него време, в Македонско... за някакви бозаджийчета... какво се подсмиваш?

— Като стана това, с краката, имаше една бозаджийка, засукана булка; знаеш, че обичам боза. Като се заженях, познат ме похвали на майка ти, че можело да има някъде, нещо като бозаджийчета... щото идвала да ми носи прясна боза в конската лечебница, дето си лежах. Ергенски истории!

— Баба ти Сийка почина (1911) млада. Бях петнайсетгодишен. Помня я като сурова жена, висока, с моите пъстри очи и едър кокал, като на сестра ми — леля ти Здравка. Вече сираци, а аз по-голям — се грижех за малките ми сестра и братя — Иван и Сандьо (Александър).

— От баба ти Сийка имах трима вуйчовци — Кожухарови. Двамата — бяха Голяма работа, всеки в неговото си... Познаваш единия...

— Помня го, вуйчо ти Пъшо (Парашкев Кожухаров). Приличаше на Тургенев... или поне — на негов герой. Научи ме да подвързвам библиотечно, с всичките салтанати: отвесна рамка, опънати конци, подшиване на всяка страница, парцалчета, туткал. Читалищен деятел. Имаше слабост към мене, с тия две дъщери.

— Братовчедките ми Надя и — тази нещастница — Мара. Като малка я хапа куче, затова...

— Ами! Чист менингит си е било или детски паралич; таквоз... изюдено... колко пъти се оплаквах на Мама — като малък ме опипваше и лигавеше... едвам се измъквах. Нали искаха да ми припишат къщата си срещу гледане на старини... Дума да не става! И ти — все ходиш да им слугуваш, а едвам дишаш!

— Братовчедки, а и самотни нещастници!

— Защо пък — нещастници! Надя зарови двама съпрузи, гледа за трети балама... или поне — квартирант. Нищо не са направили през живота си...

(Надживяха Татко с петнайсет, а Мама — и тя все им шеташе — с десет години!)

Парашкев Кожухаров — възрожденска фигура, по душа и призвание фанатик-театрал до немай-къде! Със съпругата си — артистката Цанка Кожухарова, имат голям дял, като артисти, с множество роли, в първите стъпки на Русенския театър. Много хора се кичеха с това, че са основатели на Театъра в Русе. В дебела папка, стъпка по стъпка, афиш след афиш, програми, снимки от спектакли, роли, счетоводни документи и договори; изрезки от вестници, беше подредил Вуйчо Пъшо; проследил гостувания на столични асове, русенски дарования; ту — общински, ту — само-дейни трупи и т.н. Артистът Иван Русев, роднина, прибра цялата документация. Съпругата му — Сийка Русева, талантива и характерна, беше удостоена със „заслужила артистка“. Иван Русев беше невзрачен, слаб като артист, даваха му роли от миманса. С документацията обяви, че е един от основателите на Театъра, натиснаха по партийна линия, където беше по-изявен — и него удостоиха със звание.

Татко, покрай вуйчо си, също бил изкушен от Театъра, замествал болни артисти, помагал.

— Обичах магията на декори, туткал и прашна сцена. Бях им суфльор. Имам един лош сън, като съм с температура: суфлирам, духва вятър и разпилява листите... Рецитирах; отървах се навреме! Остана дете понякога се бразайча с памучни мустаци и бради, да ви веселя. Помня цели роли наизуст! Сега звучат старомодно. Рецитирах на сбирките в Младежкия клуб на социалдемократите; Георги Токушев ме беше харесал, а Злата Токушева — майка ти. После спрях; те все с дамаджаните, по лозята и къшкочете, хъшлашка работа — не харесах политиката!

Другият ми вуйчо — имаше ресторант в Женева. Виждах си снимката: големи витрини с рекламни надписи и фирма — РЕСТОРАНТ КОЖУХАРОВ; пред входа — самодоволен здравеняк, напъхан в три-четвърти голф на рибена кост и престилка, с цвете в бутониерката, върти синджирче; ще рече — навил си е на масрафа! С каскет... и бездетен! Е, няма връзка — едното с другото, де! Като най-голям от джинса, а и сравнително изучен подходящо, ме искаше да му помагам, а и да го онаследя. Чаках да порастнат сестрата, братята — аз им бях майката. Извадих документите. Взех да протакам — тъкмо се залюбихме сериозно с майка ти... Чичо ти Иван имаше нещо неприятности, като социалист; взе документите ми и замина под мое

име. Установи се в Париж — уж художник-декоратор, а лепял тапети. Там се оженил, две дъщери, все с моето име. Би се като интербригадист в Испания — пак като Жорж Петров... Знаеш ги тези работи... На Никулина — жена си, българка от ломско, не казал и години наред получавах писма и снимки: На скъпия ми девер Иван... Не е смешно, щото след Девети истинският Иван се върна с едната си щерка — Жулиена, а аз получавах писмата — до мене, от „френските ми — жена и дъщеря — Марсела“.

Помня срещата ми с Чичо Иван, първите дни след Девети. Звънна се — мое задължение беше да отворя вратата. Най-често бяха червеноармейци с пелерини (валеше), каски и шпагини — така, че дулата да опират в гърдите ти, а на мене — в косата. Все нещо търсеха. Обикновено искаха ключовете и бензина на камиона оставен отсреща, пред строяща се къща — хитрост на бай Минчо Шофьора, живеещ на съседната улица. Беше... Татко! Но — не съвсем; с високо и много слабо девойче. Наведе се, вдигна ме на ръце и така влязохме. Под овчето му кожухче се подаваше парабелум. Не помня защо, му казвах — Чичо Ан. Бях почти шестгодишен — четях, пишех и смятах доста сносно, така, че не е било от детинщина. Братовчедка ми — Жулиена така и не проумя, защо наричам баща ѝ Магаре — на френски Ан.

Жулиена настаниха в пансион — за деца на заслужили за новия строй, където я помете след две години голямата менингитна епидемия. Бяхме се сприятелили и го понесох тежко.

Чичо Ан се завърна в България по идейни съображения; с неговите френски, испански и руски, малко немски, с неговия политически и боен интернационален актив, можеше да направи кариера... пенсионира се по болест като старшина — въоръжена охрана в рафинерията на Петрол. Живяха в къщурката на жена му — Здравка, слаба като лозова пръчка, с ф-ррр-ен-ско ръ-ръ-кане. Синът им — Христофор не ползва привилегии. Завърши ВИФ като футболист; учител е по физкултура, с наритани крака, слаботия като майка си. За компенсация — има ячка булка, химичка в ХЕИ; дарява ни ранчото с отрови за мишки, тъщи и други, щото — като всички отрови: пури, алкохол и други, са доволно скъпи. Имат две щерки.

Дъщеря ми, Люба беше вече големичка — прибирам се по обяд; на две преки от нас ме среща Карото, от МеВеРето. Знаехме се — художниците бяхме срещу задния им вход, а с жена му — от

Балкантурист, имахме общи дейности по рекламата... та ме пита, познавам ли някой си Георги Петров. Помислих, че ме будалка, ама... с милиция — майтап (!). Да, казвам — случайно ми е баща. По объркания му поглед си личеше, че не се будалка. Живял ли е, вика, във Франция, бил ли е интербригадист... Включих и му ги обясних подробно, още там — на улицата... за да не ме привикват.

Какви хора! Каква милиция! Каква система!

Това — 1968! Чичо Ан — техен човек! Все болен от раняванията си; пращаха го по болници в Букурещ и Москва — добре. Имаше сносна пенсия — добре! Но това — оставаха му броени дни живот, жена му — първата, от Франция дошла да се видят, след толкова години и — не ги свързаха! Никулина питала, разпитвала, размотавали я, обещавали ѝ — да почакала... Отишла по Черноморието, била и в Ломско, отгдето е. Съдбата (милицията) — не пожела да се видят.

Чичо Ан почина, погребяха го. Никулина ни издири сама; с третата си дъщеря — Дениз.

Никулина — като емигрантка видяла какво ли не, сравнително (с нас) заможна францужойка от Кан; с ресторантче в Сент Тропе (но без Луй Дьо Фюнес); с полусляп и значително по-стар, втори съпруг — мосю Дюпон (под грижите на братовчедка ми Марсела)... вижда Татко — добре гледан... седемдесетгодишен (но не му личаха), мъж... и не можем да я убедим — че не е Нейният Жорж! Това е.

В смисъла на горното, ще добавя коментара на Татко, по него време:

— Ако Майка ви се беше навела да заминем, вече женени, за Швейцария — тая неразбория нямаше да я има! Вие щяхте да сте швейцарци, аз щях да трансформирам Ресторантьорския бизнес в Банков — че му разбирам... И какво щяхме да ги правим толкова пари... Колко кокали можем да си купим...

Милият Татко! По цял ден висеше по опашките, с другите пенсионери, за пушени кокали по трийсет и шест стотинки, които придаваха на ежедневните ни: боб, картофи и зеле — луксозен привкус. (С колегите му по опашки се поздравяваха при среща — с отривисто лаене!).

Здравей, Швейцарио!

ВТОРА ЧАСТ

Другият татков брат, изтърсакът (последният) — Сандю (Александър), според очевидци, петнайсетгодишен се качил тайно на австрийски кораб. Преди също се запилявал с разни компании, но се връщал. Неспокойна душа, як като биче, макар и невисок, изглеждал не според възрастта си. След четири-пет години ненадейно се върнал, с гайтанлия брич, меки чизми с кожени вързанки, унгарско елече и везана риза.

По тертипа на баща си — Дядо Петър, вдигнал голяма софра с циганска банда и разгологъзени танцърки; наистина вдигнал софрата със зъби, както и два стокилограмови чувала — под мишниците. Казал, че е Газда (ръководител) на градинари в Будапеща и също така внезапно изчезнал, този път задълго.

Един зимен ден на 1952 година, се връщам от училище (бях първа година в Техническото); Татко и Мама на работа; брат ми по болници и санаториуми — таман туберкулозата го беше подгонила яката; на самообслужване — глася си обета. Готварската печка набумкана на горно горене — за цял ден. Боба — на автомат, вече сварен, станал като мозък. Обичах го бял, незапържен, полят с олио и — червен пипер. Сипах си една голяма чиния, от шкафа в антрето взех олиото; бре, голям студ е, значи — олиото воалирало, полузамръзнало. Ръцете ми — и те измръзнали, без малко да изтърва шишето. Тежки да бях го изтървал! Ливнах бол-бол олио, посолих и бая червен пипер, отчупих от затопления на дилафа черен хляб голям залък и лакомо лагнах. Имам лошия навик — не закузвам и към обед съм премалял от глад. Налапах от разкошния боб — и... ме перна през носа най-отвратителната ми миризма — на Рибено масло! Брат ми — туберкулозен, татко — с калцирана каверна от младини, аз — на отчет в Тубдиспансера, с жлези — вземахме по супена лъжица рибено масло, ако искахме да оживеем. Военни години, купонна система, бедност, недояждане... диспансерите бяха пълни; нямаше лекарства, нямаше и пилули рибено масло — само наливно. Докато го описвам,

преживявам цялата гадост; стомахът и гърлото ми се бунтуват. Със запушен нос и пълна, гъста, мазна лъжица — веднага нещо кисело: туршия, зелева чорба... нищо не помага. Вонята те обсебва и — ресто... и пак, докато се получи. По тия причини не ям рибена чорба и риба на другия ден; а съм рибар и готвя чудесни чорби — за другите, с повечко девесил, по стари рибарски рецепти...

Таман се успокоих, очите ми още в сълзи, звъни се. Милиционер носи специално писмо, срещу подпис, нескопосано отваряно, с разни бележки по него. Писмо от Аржентина! Тогава беше абсурдно!

Събрахме се вечерта, четем:

Мили Братко, неznam дали си жив, здрав, както и Родата. Пише ти брата Сандю; то не аз, а друг един добър човек. Лежа в болница, със счупени ръце, и крака, и ребра, и други работи; (искам да вметна, че писмото беше невъзможно написано, с още по-невъзможен почерк, с печатни букви и много непонятни чуждици, та го предавам по смисъл). Работата ми е добра, имам си строителна фирма, земекопна, предавам строежите с готови основи; друга немска фирма строи нагоре. Но имам друга страст: в почивните дни се състезавам с моторно колело, викат му мотоцикъл(!) До тука — добре! Падат и добри пари; но последния път се случи лошото — паднах, като катастрофирах и като лежа, си мисля целия живот. Колко години не съм ви пращал хабер. Пишете как сте. Аз съм женен и имам щерка. Прилагам фотографична карта.

Ваш Сандю.

Това беше писмото. На снимката — един типичен, старовремски българин, като борец; раменете му — от ушите, квадратна глава, рунтави вежди с дебела бръчка помежду, гъсти мустаки над яка челюст — копие на Дядо Петър; гледа от упор и упорито. В костюм, ръцете на коленете. Зад него две ефирни създания, направо красиви. По-младата — със скулите на татко си, но не я загрозяват. От надписа отзад: жената Малвина и щерката Раймонда.

Написахме отговор, пратихме и снимки. Татко е писал и Голяма молба, като биел на чувства: как го е гледал вместо майка — да прати за брат ми, който носи неговото име Александър, серия стрептомицин, за напредналия стадий на туберкулозата му. У нас тогава нямаше такива работи. След доста време се получи пакетче, колкото калъп сапун за пране, с дванайсет ампули и едно нелюбезно писмо, в смисъл — колко сме го охарчили. Пишеше, че не общуват с българи — само лошо от тях, той минавал за немец, да не му пишем често, да не го нарочат. Татко, разбира се, благодари и се извини... за писмото. Това беше цялата ни кореспонденция с Буенос Айрес.

След много години получихме от Раймонда писмо на английски, с некролог на Чичо Сандю и уверението й, че няма намерение да се жени! На всичкото отгоре — била зъботехничка!

Излиза, че двамата ми чичовци са ме обзавели с братовчедки: францужойка и аржентинка, на моите години и... стари моми. И не сме се виждали!

Леля ми Здравка, родната, а не на Чичо Ан, живееше на Войводовова, срещу Каракашеви. Беше яка, сурова жена, по калъпа на майка си Сийка. Никога не я видях засмяна — не прежали големия си син Данчо, кръстен на дядо й. Помня Данчо в униформа на Столарското училище, с петлици и околожка на фуражката от зелено кадифе. После — в юнкерска униформа със светло-сините знаци на летец. Загинал на пост при бомбардировка на летището във Враждебна, с откъснат крак — докато го носели в одеалото, кръвта му изтекла. Беше едро момче. По-малкият — Петър, кръстен на дядо ни, служи след войната като танкист. Беше слаб, та изглеждаше дългич, непукист, автобояджия (колега ми бил, каза...), симпатично пиянде. Някой и друг път сме попийвали заедно (по-солидно на сватбата на сина му), разбираше му.

Даде ми рецепта: „Как се яде карагъоз (дунавска скумрия) на скара, при бойни условия!“ Основното беше, че се постила вестник вместо покривка, да не се накапела; в ригал (по-малкия брат на халбата) се сипва сол и долива с равни части оцет и олио. Опеченият на скара карагъоз (бива около 25 см.), още парещ, се хваща за опашката и на няколко пъти се топва в ригала; олиото като по-леко е отгоре; става някаква магия! Разтваря се на две дължини, маха се гръбнака, поръсва с копър — и се поема с обилно бяло — изстудено.

Щяло да се чуе на два пъти „цвър!“: при топването в ригала и при поливането — вътрешно, с бялото...

Беше се изселил в някакво далечно село, изгубих му следите; научих — скоро починал.

Тя е една История с жилищата им!...

Леля Здравка и свако Григор живееха повече от скромно. Той беше работник в Тракцията, запомнил съм го все в униформа, дори и пенсионер; рисувах му (учебни) маслени портрети, беше безропотен модел — все настояваше да е с фуражката... Нямаха собствено жилище и гледаха един дърт пръч — Богдан, срещу завещана къщичка. Слугуваха му на този капризник, угаждаха му, перяха му посраните гащи, къпеха го; хептен като западна — го гледаха като пеленаче. Като почина — научиха, че променил завещанието; приписал къщата на хабер нямащи далечни роднини... Бях малък тогава, всичко чувах и запомнях, та много се впечатлих от думите: „... трябва да му разпилеят кокалите, на този мръсник Богдан, по всички посоки — кучетата да ги гложгат.“ Представях си го всичко това картинно, не ми беше ясно само — как ще се стигне до кокалите, трябва да се изчака да изгние ли или по друг, по-неприятен начин.

Не им стигаше тази поука, останали на улицата, пак сключиха договор за гледане, срещу една паянтова къщичка, с полубечови стаи и полуетаж, на Кея — сега там е рецепцията на Интерхотел Рига. Новата им питомка се казваше Петра — изветряла чистофайница, мома даскалица — и тя не помнеше по какво — на всеки две минути си сменяше курса на приказките. Имаше огромна колекция от лично везани ризи и покривки с национални шевици, все момински блянове. Като наближеше Осми март, ги изваждаше и подреждаше на някоя централна витрина; живееше от един Осми март — до друг. Въобще нямаше намерение да умира! Не боледуваше, ядеше много и само по избор; все недоволна от обслужването. Свако Григор, напарен, периодично проверяваше в Нотариата — дали не се е отметнала. Заради Рига ги отчуждиха, събориха и две години плащаха наем докато им построиха апартамента. Бабето си отиде почти едновременно с лелята и свако.

Петю и жена му — Марчето, шивачка (тя си куцаше; на младини по-не й личеше, но с времето се разкуца както се полага), тъкмо заживяха най-после нашироко, като хората; синът им — Гришата (на

дядо си Григор) порасна, стана хубавец, играеше в някакъв ансамбъл; после ние играхме на сватбата му, както споменах по-горе. Освен на дансинга, играхме и на тото, на тази сватба: раздадоха на всички сватбари по един плик с фишове, да сме ги попълнели, за късмет на младите, но да оставим по-повечко пари, та да е по-голям късметът. Така, че вечерята в лятната градина на Дунав, ни излезе като в бар на Лазурния бряг.

Скоро се разчу, че красивият Гришка и още по-красивата му и устата булка, опердашили доста сериозно и с последствия, свекъра и свекървата — и ги изгонили от апартамента!

За да приключа с леля ми Здравка, ще спомена още няколко нещица, като стане дума:

Свако Григор до края на живота си беше жилав като котка; вече видимо стар, се катереше по покрива ни, да оправя керемидите, без да сме го карали. Имаше дълги ръце; казваше, че на железничарите са такива, щото мъкнели чанти с въглища за вкъщи, изсипвани от огнярите на определени места — по релсите (това по време и след войната).

Леля Здравка ме глезеше със сладкиши, като ѝ поправях електриките, но не ми даваше да си играя с рязаните от шперплат картинки на Данчо — държеше ги вместо иконостас около увеличената му и ретуширана фотография. Запомнил съм безбройните попски пения на панихидите у тях; свещите, житото, приглушените разговори, суетнята.

Бях споменал, че преди живееха срещу Георги Каракашев — художник и учител по рисуване в Столарското училище; с манталитет и творческо убеждение — привърженик на абсолютното наподобяване. Като стабилен партиен другар го изтеглиха в София за професор по театрална декорация в Художествената академия. Владееше занаята перфектно, но насади съветската школа и схващания за естетика, далеко от европейското изкуство... Та, като се местеха, синът му Владко (след време мастития театрален критик Владимир Каракашев), оставил у леля ми, на съхранение, сандък с юношеската си литература, който въобще не потърси; но тогава леля го пазеше ревниво, даваше ми да чета от книгите, с условие: три вземам; връщам — три; и пак... Така успях да ги подменя: вземах три от Карл Май или Емилио Салгари, да речем — връщах три: Овчарчето Калитко или Симовата чета. Така се

отървах от Ицко партизанчето, Павлик Морозов и прочие задължителна, училищна литература. И досега нямам никакви угризения, а и на Владо вече не му е било до Тримата скаути и Поразяващата ръка.

Георги Каракашев получи като театрален художник-сценограф всички титли и признание. Неговите студенти научиха от него занаята, но духа, естетиката — който си го е имал — измъкнал се е. Бай Георги е оставил в Русе и много живописни платна — в галерията ни ги има десетки. Грамотно направени, но мрачни, сиви и бутафорни. Мисля, че и като човек беше такъв.

Като се уволнявах от казармата, още с войнишка униформа, рисувах в подготвителен курс в Художествената академия — за приемните изпити. Мама, без да зная (призна ми след години), му се обадила да ме види какво правя и евентуално — да помогне с нещо. През една от почивките, моделът беше излязъл, ме потърси, поговорихме общи приказки. Мислех — случайно ме е познал; не го бях виждал от години. Казал й, че се шляя по коридорите, въобще не рисувам, че не гледам сериозно... Въпреки изминалите години, вече с авторитет на художник — ме заболя. Какво ли си е помислила Мама тогава.

След още доста години, по време на Конгрес на СБХ, с колеги — като Ръководство на русенските художници, го посетихме по негова молба за изложба в Русе. Трябваше да решим — има ли необходимите качества; такъв беше Редът — еднакъв за всички. После бай Георги казал, че като ме видял, разбрал, че изложба няма да има. Пак ме заболя — явно такава му е нагласата като човек, че така стават тия работи.

Извинявай, лельо Здравке, че покрай Тебе, разчоплих странични сантименти!

Толкова по най-близката рода на Татко. Разбира се, има цяла върволица негови братовчеди, за някои само ще спомена:

Чичо Пеню — пощенски служител; ходеше все с униформата си и жълтото пощенско колело, което изпросвах да разкарвам из махлата. Дъщеря му — Лилито, черно, дългокрако дяволче, с бяла помпона, винаги хилнато, мой набор и инициатор — белалийка, а все аз — на топа на устата. Тя беше — знам всичко!

Братовчедка на Татко бе Майката на Блага Димитрова. Като гледам снимката на двете — опрели милно глави, виждам колко общи черти имаме: руси, едър овал, вежди, нос... На няколко пъти съм бил с Блага в близост, но не съм ѝ се представял. Причината, навярно, беше брат ми — молил я за помощ при литературните си първи стъпки; да не би да ме свърже с това; въпреки, че тогава не съм си и представял, че ще бъда изкушен от перото; а художническите ми позиции бяха творчески добре защитени... Тия срещи бяха все във връзка с културни събития, където бяхме на равни начала. Имаше и една, съвсем случайна. Обядвахме с режисьора Петко Константинов, в ресторанчето на ъгъла — Евлоги Георгиев и Граф Игнатиев. На масата — до и срещу мене седна Блага, явно чакаше някого. Дойде осиновената ѝ дъщеричка — виетнамчето; видно — от училище, зачервена от студа, с тежка ученическа чанта. Гледах с умиление как тихо, с много кротост общуваха, приказваха — почти на ухо. Краката на детето не стигаха до пода, но маниерите му бяха премерени и като на възрастен — хранеше се прекалено възпитано. Уловила погледа ми, Блага кимна леко и усмихната...

Братовчедка на Татко беше танти Младена — вече стара, бивша учителка по френски, математика и още нещо... Беше едра, разцопана, с брада и брадавици — твърде нелицеприятна (в моите очи); винаги се оплакваше от немотия. Появяваше се като по часовник — тъкмо като сядахме да се храним, ядеше лакомо и си обираше чинията с по няколко големи залъка — купонната дажба на един от нас... Даваше частни уроци на закъсали ученици — наши съседи; и след уроците — у дома... След години Мама разправяше, че Танти Младена първа открила заложибите ми: „Мари, Любо — рекла, — синът ти е голяма фога! Едва — тригодишен, такива мурафети прави, преправя се — цял артист и с различни гласове и мимика си прави театро... да си го имате наум това нещо“

Имаше една красавица от Котел — Веска Малчева. На снимката — с котленска носия, на чешмата с менците, каква хубавица! Идваха често с мъжа си... пред очите ми се стопи — почина от туберкулоза.

Друга братовчедка — леля Ружка от Севлиево. Имаше периоди — все у дома, с приятелите си, с проблемите си и домочадието. През годините поддържаше една леко завехнала красота и коса — навита с усукани книжки. Да не говорим за вечната ѝ мигрена. Чичо Горчо пък

поддържаше една постоянна подкожна руменина, редовно и уставно я бръснеше, като офицер от интенданството, до кацата с меда. Примъкваше разни благини: платове, ботуши, гъон и прочие, не ми е работа! Позамогнаха се, построиха голяма, двуетажна къща; Русе им отесня и се изселиха в София. Град голям — стандартът им се вдигна и... ни забравиха. Не зная защо, но не страдахме!

Братовчедът Парко от Провадия — винаги с бръсната огроомна глава; все ухилен; ядеше много лук с оцет — казали му, че помага за диабета... и отдалеко се усещаше; спяхме у тях в една жега, на чардака им; отдолу — дюкян със звънци, хлопотари и чанове: дингил, звън, дангър-лангър... Беше ни гостувал, окомплектован с голям паламуд. Пушен!

Баща ми закъсна нея вечер; доведе — да преспи лектор (имаше такава мода) от Въздръжателното дружество: писателя Георги Костакев. Нисичък и пълничък чичко; взе ме на коленете си, извади вестниче Въздръжателче; накара ме да прочета негово стихотворение и заедно решихме първата в живота ми кръстословица, на въздръжателна тема. Въздръжател от мене не излезе, но по кръстословиците — съм цар! Скоро получихме редакционно писмо, че съм решил вярно кръстословицата и печеля едногодишен абонамент. Оттогава си ми остана едно пусто съмнение за такива печалби. Към края на абонамента излезе във вестничето некролог на Костакев, починал сравнително млад. Навярно тогава съм взел окончателното си решение — да Не се въздържам от някои благини. И, доколкото знам — не се!

Нея вечер, с паламуда, Парко сам се справи с виното, което специално ходих да купя от кръчмата на Камилата, с двулитровата синя емайлирана кана. Баща ми рядко си позволяваше по чашка, разредена наполовина с чешмяна водица. От солидарност с лектора, се лиши и от нея. Парко, като извинение, направи научно съобщение, че виното било лекарство за диабета му, а и паламудът изисквал в такова да плува, в противен случай — бил отровен. Навярно Парко е спазвал стриктно тия рецепти, щото почина в доста напреднала старост.

Канех се да посетя братовчеда Георги, кръстен на баща ми; син на третия вуйчо, адвентист, все имаше неприятности с работодателите. Хубавец, набожността не му пречеше да си остане професионален ерген и коцкар — бил починал.

Мяркат ми се силуети — все на таткови братовчеди — де по-такива... де по-онакива.

Да се мяркат! И ние ще се мяркаме!

.....

Един ден Татко разчисти архивата си от тенекиения сейф; изхвърли всичко — вече не вярваше, че ще се обърнат времената. Даде ми сребърната монетка Истрия, предавана от баща на син; друго нямаше, къщата си беше мамина. Арсен ми я вгради внимателно в пръстен, който след време ще предам на сина ми — Велимир Младши. Така ще бъде, Татко!

МАМИН ПОМЕНИК

ПЪРВА ЧАСТ

Майка ми Люба (1903–1976) беше потомствена русенка от Римско време — както обичам да афиширам и себе си; щото архивите от по-далечни времена са избелели и направо нечетливи. То си ни е имало и доста преди това — не сме паднали от небето я!

Като се залежа, лампата ѝ светеше до зори — четеше или си разглеждаше снимките. Ако сме вечеряли другаде, колкото и късно да беше, се отбивах в стаята ѝ, да си поприказваме.

— Не пий, сине, майка! Какви хубави очички имаш — като си пил, стават ми чужди и мътни. Пази си здравенцето, че като го загубиш — лошо!

— Маме, маминке! Татко като не пиеше... — се оправдавах непохватно — художническа работа! С пийването ставаме по-искрени и атмосферата...

С тях се получи като в приказката: На една болна жена — мъжът ѝ почина! През май седемдесет и първа Мама откри бучка в гърдата си; Мишо (доц. М. Михайлов, наш приятел) я оперира. За сигурност изчистил много лимфни възли и пътища, цели мускулни групи.

Операцията беше тежка, но Мама живя още пет години, а Татко почина същата есен от грип и бронхопневмония. Последните месеци костите ѝ бяха станали като вафли, но мисълта ѝ — свежа и непокътната — два дни преди кризата ни издекламира прочувствено, на руски, цялото писмо на Татяна до Онегин. Премисляше живота си:

— Кога свърши, пустият му живот, не усетих! Докато се оженя — пак иди-дойди... дълго беше. Училище, приятелките; виж — много се имахме с Петя, Зарка, Вичето — имаш ги като родни лели. С мама бяхме като приятелки. Тя ме караше да съм все отпреде. Да съм с вуйчо ти наравно. Криеше от баща ми някои работи. Той беше суров човек. Неграмотен. Имаше дюкян — бакалия, тука на Кея, след Омуртаг. Но основно си беше земеделец. Дворът ни беше голям, стигаше долу до Дунава; там имахме един голям шуплест камък, сигурно го помниш, дълго се търкаляше из двора — наливахме

дунавска вода, отдолу изтичаше като горнобанска. Дамове, коне, каруци, селски инвентар. Мотаха се чираци. Целият Русе беше такъв. Дядо ти Марин — бая избухлив, но бързо му минаваше. Прекалено честен, затова го обичаха и уважаваха. Баба ти Туцка му знаеше табиятите и поддържаше равновесието вкъщи. Тя е учила и горните класове и въртеше сметките на дядо ти, а те бяха сложни. Имаше земи в тутраканско, минаха в румънско, после пак се върнаха... Покрай вуйчо ти Васил станах социалистка. Събирахме се, пеехме, танцувахме балет — виждал си снимките ми в Музея: балетна продукция послучай годишнина на Роза Люксембург и Карл Либкнехт. Бяхме се харесали с ей този тука (знаех снимката отдавна: черноок, с буен перчем) Иван Каменов — голям комунист! Като му загатнах чувствата си (в писмо — като Татяна) и той с писмо — колко ме обичал, но нямал право да ми проваля живота, бил се отдал на идеята, пътят му бил на професионален революционер, с рисковете на нелегален, затвори, че и по-лошо... Само след година се ожени за най-богатата мома, мелничарска дъщеря — на класовия си враг. После и от други примери ми стана ясно какви демагози са комунистите — едно си приказват... друго вършат. Нали видяхме след Девети, как опорочиха идеята! От нас, с татко ти, не стана партийци, не е това, което мечтаехме... Е, дадох сили и време в женското движение; докато беше като „Славянка“ — добре, но после го политизирах, лепнаха към българо-съветското и замря. Та, майка, като се омъжих — беше топъл ноември, също пролет; изнесохме масите на двора... гости, гости, подаръци... после даскалувания по селата, изпуснах първото си дете, така и не разбрах какво е... после брат ти... после ти... от бременността с тебе ми отидоха зъбите, а и получих едно изсипване, влоши се на стари години... И докато се обърна... животът минал...

— Маме, Маминке, защо ме караш да се чувствам виновен! Без да искам! — смея се малко насила.

— Само така си приказвам... Нали съм ти показвала, че имах трета цицка — мъничко зърно, като ви кърмех, пущаше мляко. Там се появи бучката! Твоят Мишо май сбърка, че ми отрязва крилцето; я виж, пет години вече — няма нищо(!) Сега тегля от ревматизма! — ме поглежда Мама изпитателно. Познавам този поглед от дете — да види по израза ми, дали не я лъжа. Печеля време:

— Значи е сполучлива операцията; не напразно толкова надълбоко ряза...

— Не ми ги разправяй такива! Знам аз — няма амнистия, има отлагане; от пет жени в стаята, само аз съм още жива. Каж ми — май не беше рак, излъгали са се? Поне ме излъжи.

— Знаеш, че никога не съм те лъгал; рак беше, но при младите, младият рак действа бързо и докато се разбере, вече е късно. При възрастните се развива бавно и навреме се вземат ефикасни мерки...

Дано и на мен да има кой да ми каже, като му дойде времето. Мама някак се стегна:

— Знам, аз! Като малка, гледам отдалеко нещо блести, слънчевите лъчи се кръстосват, викам си — диамант! Знам, че е стъкло, дори видях като се счупи, но — илюзия, да я поддържам още миг, поне. И това... хем си знам, вдетинявам се. Хайде да спим вече, че се уморих. И ти ще ставаш рано... Недей да пиеш, майка, пази се!

Най-добрата доброта беше леля ми Ружа, наричана Дода — сферична, с главата на Жан Габен и неподходящо тънки крака, от които непрекъснато страдаше и оплакваше. Като вървеше, се кандилкаше наляво-надясно; казваше за себе си: търкулнал се картоф, с две клечки в дирника. По лозницата и киселата ябълка за оцет висяха шишета и шишети с разни илачи за мазане на пусти-опустели крачуни... На първо място конски кестени в гас. Стоеше с часове на парещия плочник, запършила поли на слънце, широко разтворила болезнени нозе и маже ли, маже и разтрива. По детски наплашена от гръмотевици се криеше от Божието наказание в тъмния килер, затиснала глава с две възглавници.

Знаеха я в Русе като Разградлийката, а в Разград — Русчуклийката, щото там беше женена повторно. Прекалено набожна, изгоряла за попски син, оказал се женкар, комарджия и пияница. Избягала навреме. Добри съседы я сватосали за свако Стефан, с когото си бяха лика-прилика.

Свако Стефан беше красив за възрастта си мъж, с бяло лице и правилни черти. От първата си жена има три дъщери, които обичам повече от родни братовчедки. Леля ми ги доотглежда с цялата си любов, на която е способна. Свако, като търговец на манифактура, държеше дюкян от три помещения — на търговската улица до Момина чешма. По търговски дела в София скочил забързан и в движение от трамвая и

получава стръскване, от което ослепява прогресивно — отлепяне на ретината. До края на живота му го залъгвах, че уж още не били узрели очите за операция; то и медицината ни беше на такова ниво. Като сляп, след Девети му оставиха едното помещение от дюкяна. През следвоенната гладория ме изпращаха за подсилване през ваканциите, а и да му помагам. Водех го за ръка и гледах да не откраднат нещо. То какво ли имаше: селски копринени кърпи за глава, два вида — баръши и чембери, ибришимчета конци, игли, сапунчета за шивашко чертане, изкувени цветя за сватбари, от познатата ми вече Цветарска индустрия на художниците Димитър и Катя Диолеви; имаше и изостанали отпреди войната кюлоти, бархети и импримета. Срещу Свако беше дюкяна за кожарски изделия на Злати Еленски, за когото се говореше, че се откупил от комунистите с три тенекии злато. Преселиха се в Русе, да не объркат живота на сина си Данчо. Имаше калпакчия, кундурджия, кафене. Отивахме на работа към осем, в пазарен ден и по-рано. Свако дълго отключваше пъргавите пружинени ролетки с ключ, закрепен здраво към колана му с красив синджир. Всички дюкяни имаха такива ролетки, навиващи се горе във витрината. Издърпвах се със замах и нарочен прът с кука. Премитах символично — от вечерта всичко беше оставено изрядно. Премитането е обезателно отвън навътре — да кани мющерииите; обратното означава, че ги пъдиш; с бардука пръсках, както и отпред — за освежаване. Минаваше вестникарчето; Свако преглеждаше няколко вестника, с помоща на огромна лупа, залепил нос в стъклото — фокусното разстояние все не му достигаше. Мъчителна гледка! (Лупата — толкова мощна, че и в облачни дни палех хартия.) Нито веднъж не ми даде да му чета, колкото и да го молах. Да не бил сляп, казваше и добавяше... съвсем! Виждаше нещо периферно. Съдеха Никола Петков. Свако размахваше „Зелено знаме“ към комшиите: Голя-я-яма гре-шка-а-а! След десет минаваше чирачето от кафенето, с триетажна, месингова, висяща на кука табла. За Свако — тежко, таатлъ кафе, за мене бяло сладко в чаша вода или лимонада. Като нямаше посетители и ми доскучаеше, вземах градски отпуск и обикалях пазара около джамията, зяпах витрините по чаршията. Познавах Разград по-добре от Русе — по-малък, а и съвпадаше с ваканциите ми.

Къщата им беше накрая на улица Паркова до самия парк. Отсреща — Гимназията и басейн — какъвто няхахме още в Русе, ако

не броим Дунава! Паркът беше гордостта на града и знаех всяко дърво и алея. Там преживях и първото си поражение — изядох пердаха от едно момче, наистина — по-голямо; трябваше, с уста пълни с пясък, да изрека позорното предавам се. Голям резил! Дълго плаках от яд. Както става нормално между момчета, сприятелихме се. Оказа се, че момчето са две момчета, близнаци, Асен и Сашо и ги разпознавах по една бемка над носа. Както си клатехме краката от високия зид на басейна, една силна ръка ме хвана за босото ходило — на височината на главата на красив рус атлет.

— Защо се риташ, бе юнак? Счупи ми алаброса!

Преди да разбере шегата-закачка, го познах: Никола Бойчанов — звездата от Цирка на Лазар Добрич. Скачаше с рибен скок в кръг от ножове. В Русе циркът беше до дома, зад Халите и дечурлигата не пропускахме представление, промъкнали се под платнището. Завиждахме на чергарския им живот, знаехме по нещо за всеки от тях.

— Ние май се знаем с тебе; кажи къде можем да оставим малко реквизит. Ще играем в киното.

— Курникът на леля ми е без квартиранти, но и киното няма платнища за промъкване!

С официалните гратиси не се наложи да се промъквам. Бойчанов си беше страхотен и като още съвсем млад. Предстояха му световните успехи във всички дялове на цирковата акробатика.

Стена до стена с въпросния курник (без квартиранти) беше къщата на д-р Дяков, а от другата страна на двора — на д-р Александров, който се изсели в София. Съжелявах, щото имаше деца, на възраст между мене и брат ми — Сашо и Лиляна. След години четохме от нея — а гледахме и филм по книгата ѝ — за Родопите, където е учителствувала.

Дворът беше с метър по-висок от улицата и с овошки, като на най-високата имах наблюдателница. Леля Дода ме глезеше, не чух и един укор, ако и да правех доста бели. Само ще рече: Боже, Божкеее, горката ми сестрица, как се оправя с две момчета! Това действаше по-ефикасно от пердах. Свако ще рече: Хайде сега, за наказание, ще пръскаме лозето! Какво ти наказание, аз много го обичах, това наказание: вземаше ме на чуш, обвинил с ръце врата му, с десния ми крак помпеше като с лозарска пръскачка, а с левия — пръскаше асмалъка. Старателно обикаляхме, да не остане нещо ненапръскано. Шарех с

ръка по него — някъде беше скрито шоколадче, колкото джобно гребенче. Целувах го по четината на темето и се уединявах с гребенчето. Каква усмивка имаше този мой свако, настанила се във всички фибри на незрящото му лице! Тази усмивка го спохождаше и когато му завързваха голямата, колосана, снежно-бяла кърпа — да не се капе при хранене; и следобед, по кафено време, затананикъл специална песничка-шифър, адресирана към леля ми — да слага джезвето. Носеше поплинени ризи, купувани на дузини, с широки и дълги ръкави, стегнати в лактите с червен ластик. Червени бяха и широките тиранти с жълти заврънкулки.

Избата им беше много дълбока, със стръмна стълба; доста трудно избутвах динята за десерта — от стъпало на стъпало. Свако винаги я режеше сам, опипом. Хайде, познаяте сега жълта или червена е! Винаги познавах, подличко издълбал проучвателното си триъгълниче...

В дъждовни дни и вечер до късно четях книгите на братовчедките. В Романът на три сърца от Джек Лондон открих старателно опакована във восъчна хартийка от бръснарско ножче, сребърна монетка от двацет лева, колкото струваше едно кино — за деца, в партера. Съобщих за откритието си, не направи никому впечатление и с чиста съвест гледах Зигмунд Колосовски — разузнавач, декизирац се със сто лица, неуловим и неотразим.

Голямата ми братовчедка Мария, вече мома за женене, ме е възприела от Светия купел и заслужено е добила званието Кънчи Марчи. Красива като икона, и сега — около осемдесетте, впечатлява със свежите си и благородни черти на Мадоната с младенеца. Радва се на деца, внуци, вече — и правнуче. Като гледам в огледалото, се чудя и не мога да се начудя — как тази фина жена ме е възприела от светия купел! Не съм ли й бил... малко тежичък! Ще я питам. Мъжът й — чичо Генчо, живя дълго и достойно; навремето се шегуваше: уж учил в Прага за Магистър-фармацевт, пък станал аптекар...

Децата им Нелю и Руми, мои почти връстници, завъдиха челяд, а и челядта им завъжда челяд... С Нелю наскоро се преоткрихме, като сродни души, любители на хумора, чат-пат си кореспондираме, да наваксаме пропуснатите десетилетия — животът е пред нас. Нелю като инженер-химик в Пеницилиновия — срещу малка заплата измисля скъпи лекарства; жена му — Сребра е симпатична учителка по химия,

(котаракът Пушо е стажант-химик); щерката — женена в Гренобъл; синът — и той гледал през крив макарон (щото работел в италианска фирма) към чужбинско.

Средната ми братовчедка Надежда, по мъж Църковска, стана русенка — кажи-речи още като ученичка. Все си намираше повод да прескочи до Русе, разбира се у дома. Мама много ги обичаше и трите, нали си нямаше момиченце. Гледал съм Надурчето в захлас — толкова красива, нежна, фина, почти прозрачна; усмивката ѝ още по-чаровна от едно приятно-криво зъбче, което си го носи и досега. Досега си поддържа и звънливия, гръден глас и навика да те държи за лакътя докато ти говори, значи — само на тебе. Чаровница! Като по-голяма с около седемнайсет го-дини, като дете ми пъхваше тайно в шепата стиска книжни двайсетачки — за кино.

Любимо място на русенци бе Ловния парк, сега там е Психото и вече не е толкова чак любимо. Имаше голям дансинг, в средата с побит много висок стълб с орнаменти и силни лампи, подарък от ловеца и богат собственик на кожухарска фабрика и магазин „Сибир“ — Минчо Султанов; свиреше Джаз-оркестър, маси на открито и закрито, както и туристически — сковани и вкопани дълги маси и пейки, за носещи си храна. Един облачен ден родата с камара провизии дебаркира чрез градския автобус в Парка, настани се по туристическите пейки и поръча тарга лимонади — бяхме (винаги!) в режим на следвоенни икономии. Вуйна Олга носеше огромни кюфтета от заешко-дивечово месо; помня — нахапах съчма и се пазарях да не го ям цялото. Мама носеше дроб-сърма в було, залята с яйчена паста.

Целта на мероприятияето — сгледа и годеж на Надя с едно офицерче, отговарящо на името Иванчо. Кое-що, тичах като щур из красивия парк, имаше едно ниско място пълно с костенурки; гледах ловни стрелби по асфалтови панички, хленчех за допълнителна лимонада... и съм изпуснал важни моменти. Работата се разсъхнала; после при домашния разбор подочух, че причината, уж, била — имал многобройни сестри и братя; досега не мога да намеря връзката, макар, че я подозирам; питах потерпевщата — прави се, че не помни. Може и да е така — аз пък си спомням, че джаз-оркестърът припяваше:

— Ела на остров Тринидат, къдет' лимоните цъфтят... а в клоните, маймуните — чешат си муцуните... — и лимонадата се лееше.

През лятото на 1947, в Разград, таман бях изкарал поредната си шарка — мама беше извикана по случая; и се люлеех вяло на саморъчно вързана люлка, още ми се виеше свят от слабост, като чух пощаджията да вика за телеграма. От някой си Васко, пристигащ след малко. Дадох ми тежка, сребърна монета от петдесет лева и болен-неболен ме изстреляха за букет свежи рози от градинаря на парка.

Сега, като гледам от дистанцията на годините, се виждам като ония мини-микрофончета, дето по-късно ги поставяха, къде ли не, в шпионските филми и около нас, в живия живот. Знаех за сватосването с Васко Църковски (чрез вуйчо й Наню) доста преди това, но не бях го виждал; знаех, че живее на Баба Тонка, срещу д-р Владимир Маринов — родата на вуйна ми Олга, по баща Диолева. С Владко-син — бяхме връстници, играехме и често се заглеждах в красивата къща, прозорците с жалузи, масивната ограда от ковано орнаментирано желязо и гъсти чемшири. Васил Църковски бе по-масивен и по-красив от къщата си! Едър, хубав мъж, не в първа младост, учил строително инженерство в Германия преди войната, заедно с брат си Александър.

Александър Църковски, инженер, но свиреше на цигулка в Софийската филхармония. На няколко пъти опитал, при гастроли, да имигрира; накрая успя, но не можа да изтегли жена си Блажка и след години се разведоха. Установи се в Германия: дипломата му оттам, приятелите му там, ожени се. Васил, като строителен инженер по скривалищата и на военна служба — полковник от Вътрешни войски към МВР, партиец, за да запази кариерата си, се отказа официално от брат си — такива бяха условията тогава. Като се обърнаха нещата... абе, не мога да ги приема тия работи!... Леля ми Дода имаше точни изрази за всичко, все ги цитирам при случаи — „Отрежи филия от самуна, па опитай я лепи подире обратно...“

Та, тогава изпразниха една стая, загъзуриха се сръчни кадъни по лъснатия с четка дъсчен под и скоростно ушиха юрганите и дюшеците за чеиза. Свако купи от Русе, от прочутите орехови спални с гардероб, шкафчета и прочие за фантастичната (за мене) сума — петдесет и пет хиляди лева. Колко кина можеха да се изгледат за тия пари! А Васко, така си го наричах от малък, ме научи да правя от салфетка не само параходче и солница, а и люлка, духало, заек, бебета и прочие сръчности — нали си беше строителен инженер. Все го помня да спазва режими, не пиеше, караше колело до пределна възраст;

гръмогласен, шумен и забавен, сякаш сме от една кръв... Доста години след брака им, дори повече от доста, им се роди щерка — Мария, на свекървата, но за по-модерно — Мери. Живее с мъжа си в Канада; още не са прокопсали, но се надяват. Надя им беше цяла година на гости, през което време, защо ли, зетът все си търсел работа в Щатите и се върнал при жена си чак когато Надя се прибра в България. Някои зетьове са с характер! Сега кроят планове, как да прехвърлят паричната стойност на апартамента, (след като го продадат), в Канада; а къде ще живее Надурчето?!

Леля Мара Църковска беше образ и половина, близо два! Нейни черти съм вложил в героиня от разказа Петъчен салон. С аристократична осанка, маниери, контактна, самоиронизираща се, вече сбаберчена и както тя се определяше дърто куркузу. Винаги облечена в дантели, коприна, ръкавици до лактите, разнообразни шапки с воалетки. Гласът и беше школуван и много характерен — като коктейл от звънчета, чупещи се ледени висулки от капчуци и нещо ръждиво, всеки случай — младежки и немлъквац. Лицето — като печена ябълка, но ябълка боядисана с руж по скулите, пудра и прочие тънкости. Много умна, забавна — поне докато непредозираше. Надя случи на свекърва!

Съпругът ѝ — генерал от запаса Георги Ваклинов Църковски, не съм го виждал, но знам за него доста от неговите ученици, после мои учители в Тех-ническото училище. Бил учител по безброй предмети: математика, български, немски, история, френски, физика... никой не можа да ми ги изброи точно. Веселяк, ексцентричен, духовит, написал е една книжка Весела история на България, за по-лесно усвояване на историята. Обичал учениците си и се държал нестандартно. Казвал: Видите ли кракът ми да се подава от вратата, лягате на чина и умирайте! Пълна тишина, че ще хвърчат глави! Налагало се е да стои по няколко минути с вдигнат крак, на влизане, хванал се за рамката на вратата, докато го забележат и умират. Казвал е: Утре ще правим класно, въоръжете се добре с муниции и суха храна за три дни — военно положение в гарнизона! Това означавало да сложат камара с учебници и справочници до себе си, да извадят закуските отгоре на чина и да им забучат джобните си ножчета. Дори да си приказват. Влизал и раздавал на всеки отделен лист с различни въпроси, така, че нямали сметка да

си приказват, а и немало откъде и какво да преписват — немало го в учебниците. Рядкост са били такива симпатяги-ерудити.

ВТОРА ЧАСТ

По него време едно ново нещастие сполетя свако ми. След Девети нещо обикновено бяха обиските по къщите, блокадите, хайките и други репресии към населението. Имахме и у дома такъв обиск. Влязоха двама войника с пушки, с натъкнати щикове и патрулни ленти на ръкавите, с каски.

Водеше ги наш съсед, офицер — викахме му Героя, че имаше много медали и пръв започваше да се къпе в Дунава, още в началото на март, та до края на октомври, да се калява. На Крум баща му! Съсед, съсед, ама на служба! Разбишкаха цялата къща, особено дрехите — всичко на пода, измачкано, преровичкано по няколко пъти... Та, у свакови често са правили обиски; нали е търговец — за черна борса. Той тъкмо бил продал, на едро, част от стоката си и двете помещения от магазина. Тогав парите бяха огромни — половин лист за заявление, а пачките — колкото прочитна книга. Като захлопали по вратата, натъпкал парите във високата пернишка печка, била уж угаснала. Докато траел обиска, а те и не бързали, печката се подела, затова не й посегнали. Представете си ситуацията: печката гори, никой не бърза!... Един ден свако пристигна с куфар обгорели пачки, които успял да спаси, да търси помощ от татко — касиер в Банката. Помня свако — искаше, в объркаността си, да му целува ръка; всички банкноти с поне един запазен номер, ги признали с нарочен протокол. Но и много изгорели. Леля Дода мъдро рече: То, хора изгоряха!...

Мама и леля Дода си пишеха задължително всяка седмица. В някои от писмата леля слагаше по двеста лева за брат ми и сто — за мене, според харчовете ни. Четях всичките им писма и винаги бях в курса! Бях се уволнил, когато леля ми се залежа; мама отиде да я гледа и не ми разреши да я посетя и сбогувам — да съм я запомнел като жизнена и здрава; че сега на човек не мязала. Леля дала на сестра си за спомен рубиненото пръстенче, което не сваляше, но кой знае как — то пристигна в Русе без рубинчето.

В годините на няколко пъти ходих в тази къща, непознати хора ме пущаха да постоя в двора — вече преграден на две. Всичко е уж същото, а не е! Само киселата ябълка за оцет ме позна и ми се усмихна... е, малко кисело.

Третата ми братовчедка Дача — Йорданка, по мъж Захаријева, не беше красива като сестрите си. С мъжки черти, мургава, винаги във форма, стегната и с вечно мутиращ глас, поради който се прокашляше, сякаш се готви да запее. Устните ѝ бяха присмехулно пресукани, готови да се хилнат. Отрано застажува при батко си Генчо, учи и в София фармация. Носеше ми безброй празни кутийки и шишенца, флакони и пипетки, с които си играех и опиянявах от шаренията на етикетчетата. На отиване за работа, купуваше мляко в квадратно мастилено шише, от пазара до джамията, което по-късно вземах; по правило винаги загаряше от нищетето, което му слагаха — да не личи, че е оводнено. Задължително трябваше да го пия; в устата ми и сега е вкусът му, със сладко от малини. Не ви го препоръчвам!

Дача се омъжи за педиатъра д-р Георги Захариев, завеждащ отделение. Работиха и живяха малко време и в Силистра. Преселиха се в Русе, купиха си жилище и осиновиха едно красиво момченце — Зарко. Роднинската мълва мълвеше, че е син на доктора, поръчал го специално на подходяща булка от Силистра. Приликата — спорна. Доктор Захариев беше висок, пределно слаб, с оплаквания от язва, аскет, отдаден на професията си; с високо подстригана белезникаворуса косица; едното му око постоянно сълзеше и жестът на лявата ръка с носна кърпа към него беше механичен. Говореше със сладнящо произнасяне на Ль. Не съм го чувал да се смее, държеше се почтително-протоколно. И двамата починаха сравнително млади. Зарко завърши медицина във Варна, не е бил в полезрението ми. От Нелю научих, че живеел в Гърция, женен за лекарка и просперираше. Дача е пред очите ми — отбивам се в Аптека № 7, обаждам ѝ се с жест; независимо колко клиенти има, излиза и си говорим общи приказки. Обичахме се. А доктора бяхме забъркали в една история. Дъщеря ни Люба, още бебенце, ваксинираха с някаква силна китайска ваксина против едра шарка, неизпробвана у нас. Децата я понесоха, меко казано, тежко — имаше смъртни случаи, други останаха... идиотчета. Да не цитирам имена на известни родители. Детенцето ни се изрина цялото с огромни гнойни пъпки, туриха му картонени шини на

ръчичките и краченцата, да не се разчеше. Ревеше неистово и поддържаше висока температура. В Детското-заразно, както винаги, нямало легла, та ги слагали по две; жена ми будуваше на стол и се грижеха, с още една майка, за цялата стая деца. Детето с Люба било с морбили, та прихвана и това. Един кошмар, с перспектива момиченцето ни, ако оживее, да остане с белези за цял живот. Майка ми, ужасена, звъннала на братовчеда, той отишъл на проверка, дигнал гюрултията, нещо пооправили във вътрешния ред. Но комшийката ни, д-р Лора Ватова, се почувствала засегната, че я прескачаме като инстанция и ни направи нещо като скандал. Защо през нея, след като сме комшии откак... откак... тя дойде снаха. Хеле, успокои се, след като Мама натопи братовчеда, че уж е проявил самоинициатива, разбрал, че Люба е болна. Можеше и така да се каже! С Лора си се поздравяваме, Любините белези почти не личат.

Толкова по линия на леля ми Дода!

Другият по-голям от мама е брат й, вуйчо ми Васил, известен и като Стоичко. Добрите му качества и лошотиите, при него, са така разчешитени, че ако трябва да го рисувам, черната боя ще дойде повече от бялата. На младини много се обичали с Мама, има ги на много сантиментални снимки, с китари на Кея, пеят в захлас, класически пози в контражурно осветление; докато накрая — тя не отиде на погребението му, а къщите ни са в един двор. Татко не си говореше с него, откак ги помня. Казват — момчетата по правило обичат вуйчовците си. Не правех изключение. В детското ми съзнание — беше герой, силен мъж. Има го на снимки: цял ръст, екип на колоездач, презрамо с венеца на победител, в двете ръце по един луксозен състезателен, френски велосипед — пистов и шосеен; на единия — високо знаме с разни победни ленти-щандарти. Целият изплетен от мускули, с развят перчем, некрасиво, волево, скулесто лице, втречено в обектива. Заедно с Насито (съученик на мама и баща на Муцара и Грета), с Милко Клайнер (дето ми заточваше ръбовете на кънките) и още двама известни русенски колоездачи, са обикаляли европейските колодруми.

Също е един от основателите на Обществото на мотоциклетистите. На снимката са с кожени дрехи, каскети с огромни очила, на фона на Паметника на Шипка. Все с големи и тежки машини.

Имаше голямо Ателие за велосипеди и мотоциклети — „Стоичко“, на спирка Ягода (Чайка), срещу Мюфтийството — целият ред сегашни помещения, около двайсет метра по тротоара. Беше представител на мотоциклетите Цюндап и ЕнЕсУ, на вело-сипеди — помня Вондер и Бринабор; както и на американските грамофони с големи фунии Калифорния, с нарисувано бяло куче — Куче марка. Даваше под наем — на час, съвсем нови велосипеди. Имаше голяма клиентела. Много от чираците и калфите му после станаха известни вело и мото механици.

Другата голяма страст на вуйчо ми бе ловът. Понеже имаше две дъщери, а не момчета, ме взимаше на лов (докато беше шеф на ловното), като викач — да удрям по храстите, да вдигам зайците.

През 1928 — става ясно, че всички тия скъпи занимания вуйчо ми Стоичко финансирал с помоща на неграмотността на баща си, издал му пълномощно за отделен, конкретен случай, а използвано многократно и във вреда на упълномощителя. В маминия архив, сега — мой, има нотариално заверено съобщение от бащата към сина, в смисъл, че е: ... използвал бащините чувства и доверие, като е взел пълномощно преди две години и чрез него е продавал имота на баща си, за лична изгода и сключвал сделки, неизвестни нему... и т.н. ...във вреда на интересите му, което остава на неговата съвест. (На това място баща ми процеди: У Стоичката — съвест!)

Така или иначе, Стоичко — с което име е по-известен — е профукал имота на баща си и на практика оставя брат си и сестрите си без наследство. Добре, че преди това баща ми е изкупил, на името на майка ми, част от дворното място, срещу задължения на тъст си, където през 1933 строи къщата ни.

Стоичко е бил физически всестранно развит, буен и налитал на бой. По време на Русенската комуна е бил на курсове в София за червени главатарии на спартаковските охранителни отряди. Той е бил русенския червен главатар и като такъв — лична охрана на Найдено Киров. В годините когато си приказвахме, ми разказваше подробно как е лежал под кревата му, въоръжен и с бомби. А на митингите неговите хора, въоръжени с „мирни тояги“ са охранявали шествието и никой не смеел да ги закача. С гордост казваше как предварително сплашвали с

някоя и друга строшена глава. Имаше си теория за печелене на избори: никакви мекушавости!

Татко избягваше да го коментира, като виждаше, че се въртя около него. Доста по-късно ми каза, че Стоичката е нечист в отношенията си, че много хора е измамил, а на младини много жени посрамил. Полицията е знаела за подвизите му, а не го е закачала. Никой не го е закачал — винаги е ходел въоръжен. Подозирали са го в двойна игра.

Тия работи ги съпоставих доста късно, вече голям и разумен; а като малък — вуйчо ми беше човекът с многото награди: пълна стая със сребърни фигури на колоездачи, ловци, кучета, венци и купи. В големия студ ринеше сняг по риза, беше сръчен и можеше всичко и бързо да поправи.

След Девети беше несменяем председател на Ловно-рибарското дружество, което е управлявал както си е искал. Имаше много пушки, особено си харесваше една Туловка — надцевка.

Преди години в случаен разговор със Сашо Константинов, приятел на художниците, бивш главен счетоводител на Арда и брат на д-р Мишо Константинов — и двамата страстни ловци, как стана дума, излезе, че пушката — надцевка била на Сашо. Стоичко я харесал и я потурчил. Това му изяло главата. Сашо чакал година, две, три... оплакал се частно на едни нови, млади и амбициозни кадри от милицията.

Ревизия в Ловното открила афера с въдички! Не излизала никаква сумичка. Какви са били тия кукички, златни ли; вуйчо лежа в затвора, после — на лагер в бахчата на затвора, където сега е хлебозавода. Само, че нямаше хляб и аз съм чакал с часове за свободен хляб, да му ги нося по пет-шест до там. С купони хлябът беше петнадесет лева, а свободният — по осемдесет. През това време пламна, дали случайно, работилницата му с всичката стока и изгоря, без да има застраховка. Вуйна ми, разкошен човек, получи удар и докараха вуйчо с белезници да я изпроводи до последното ѝ жилище. Разбира се, изключиха го от партията, взеха му пищовите и пушките. В махлата се коментираше, че най-после си е намерил майстора и са го изработили.

Само вуйна Олга си ми остана Вуйна, щото вуйчо след нея се събира с две жени, дори с едната живя четвърт век, но устата ми не се

отвориха да ги нарекат Вуйна.

Сега, като гледам снимките, виждам какво благородство и аристократизъм излъчва лицето ѝ. Тя е от рода Диолеви. Въпреки деспотичния характер на вуйчо и нетърпящия възражения климат в семейството им — сияеше лъчезарна, а смехът ѝ — на талази, на талази, по гамата нагоре и надолу. Дъщеря ѝ Лиляна е наследила този смях, който счупва всички бариери при общуване и е желан гост във всяка среда. Вуйна ми беше слаба и жилава, страхотна домакиня, а тортите ѝ бяха повод да се навъртам около нея. Беше зиморничава, което не ѝ пречеше да ходи все леко облечена, подпъхнала длани под мишница и тракаща зъби. С мама се обичаха, имаха общи спомени.

На Андреевден беше доста студено; Мама сварила надвечер царевица със захар; разговорът върви около това — с царевично зърно ли ще нараства денят или с просено. Дойде вуйна, по чехли, по съседски, на размисъл. Беше ѝ се събрало много: и двете ѝ дъщери бременни, вуйчо в затвора, дюкянът му изгоря. И все пак намираше сили да се смее за нещо си — това беше последното ни виждане. През нощта извикаха баща ми при нея. Той ѝ склопил очите. Инсулт. На петдесет почина и брат ѝ, художник — Димитър Диолев. Покрай братовчедките ми и за мене — вуйчо Митко. Преселиха се в София; работите им с „Цветарска индустрия“ вървяха добре. Купили спортна кола Аеро; както шофирал вуйчо Митко по Царя и получил удар. Синът му, също Митко, го прихванал и поел управлението. Разказа го на изложбата ми - '91. Помня Митко Младши от тях години. Много висок, с кожено дълго палто, мека шапка и пичовски мустачки. Впоследствие винаги съм го оприличавал на Уолт Дисни. Беше икономически директор в Киноцентър Бояна. Почина на около осемдесет, тази пролет — нелепо счупен крак и емболия. Върнал се от гостуване при дъщеря си в Канада.

Катя и Димитър Диолеви са първите професионалисти, забелязали художника в мен. Вуйчо Митко беше едър, с гола глава и доста пръсти на ръцете му липсваха. Като малък човъркал патрон с гвоздей. Натякваха ми го, щото по него време, като военно, патрони се търкаляха навсякъде; и ние — децата бяхме изкушени. Вуйна Катя, пищна красавица, с дълга, оксигенирана, направо златна коса, се носеше екстравагантно, по модата. Виждам се — седнал на коляното на вуйчо Митко, той ме обгърнал с ръце и ме кара да рисувам разни

неща. После аз го карам. Боичката — странно прищипана, като от щипка на рак (и палеца липсваше), в дланта му, а какви работи излизаха на листа само!

Вуйна Катя ни посещаваше винаги при идванията си в Русе и се интересуваше докъде съм я докарал в занаята. Последните пъти — изкривена под прав ъгъл в кръста, с тежък бастун, но като седна — си беше същата изрусена и гримирана светска дама. Бях вече стабилен художник, със самочувствие, знаех си цената. Дълго и мълчаливо разглежда картините ми, рече тихо: Как само щеше да се радва вуйчо ти Митко! Канеше ме на гости, в София, така и не отидох. Беше починала, като се лутах да търся входа на апартамента им, в центъра, срещу Министерството на културата, над големия магазин за обувки. Искахме да купим картина от Димитър Диолев за Фонда на Русенската галерия, да допълним представянето му, но синът му отказа.

За добро държане, пуснаха вуйчо Васил преди срока. Не беше променен; тананикаше си:

*Слънце пекна — зайче клекна!
Пушка пукна — зайче хукна!
Риба щука — ела тука!
Ако може — дай Боже!*

Зае се да чисти изгорелите части, да изрови нещо за пари. Помагах му, при неодобрението на Татко. Голямо търкане търках — де от ръжда, де от изгоряло; от училище — при него в бечовата стая, станала на работилница. Попивах всичко. Ако си мисли някой, че сглобяване на велосипед от различни части е проста работа... Боядисахме го, турихме му гуми и — вуйчо ми отказа да го пробвам. След толкова черна работа по него: Кажу на баща си, да го купи! Осемстотин лева! На витрината на Спортния магазин имаше Диамант и Мифа, луксозни — по хиляда лева. А този — без име, калници, фар и багажник.

Верен на нрава си, вуйчо Васил ни сервира и други радости. Като построили къщата ни, съборили старата и вуйчови живяли у нас. Мама, с мек характер (Брат ми е, все пак!), разрешила да си построи къща до нашата, като след време да ѝ изплати половината двор. След

регулацията на квартала, баща ми изкупил от съседите парчетии двор, оказали се в нашия парцел, т.е. — вуйчовия; нотариалните актове си ги имам в архива за спомен. Разбира се, вуйчо никога не платил нищо за двора; след два̀сет години си извадил тайно нотариален акт, поради давност, сякаш е без стопани. Мама се разтрои от това, но не разреши да се съдим — какво щели да кажат хората!

Как и аз спрях да му говоря:

През шейсет и седма държавата-партия направи реверанс към най-верните си хора: с постановление раздаде, пардон — разреши на директорите, председателите на текезетата, партийните секретари и прочие управленци, да закупят на безценица служебните Волги, под предлог — подмяна на авто-парка. Бях правил в Щръклево музей на Светлоструй, познавах председателя Злати Мицов, знаех, че току що си беше купил Шкода 1000 МБ, а Волгата на стопанството беше почти нова. Имах шофьорска книжка още от ученик, бях започнал да печеля от приложна работа, а колата в такива случаи не е лукс, а необходимост. С колегите Петър Попов и Никифор Цонев наехме да проектираме Музея на Освободителната война в Бяла и ако се уредеше и да го изпълним, щях да ползвам техните аванси. Мицов беше в Москва и купих колата чрез юристконсулта им Георгиев, уж — шушумига, а ме ошушка по всичките си адвокатски тертипи; измисли разни лихви и комисионни и дигна цената с една трета. Борчлясъх, но нали имах кола! На всичкото отгоре шофьорът на текезесето — Пенчо, пишеше се приятел, а подменил части, колелета и прочие. Карал я без километраж — да не се навиват километри и кой знае с каква скорост; докато беше чистичка, като извадена от кальфка, я получих с размазани мухички. На два̀сет и седем хиляди километра правих основен ремонт със смяна на колянoв вал, ризи и бутала. Хващам се — пиша странични работи, само и само да отдалеча това, което се чудя — как да разкажа! Не трябваше да пиша в Уговорката, че ... истината... и прочие.

Та, купих колата; докато свикна с нея, ставах сутрин рано, още нямаше движение и тренирах. Най-често с Мама; приказвахме си, беше ни хубаво. Колата си знаеше пътя — до Щръклево, чудо асфалт. Като се поочупих, с Миленка предприемахме и по-дълги хайманлъци; бензинът само два̀сет и пет стотинки. Шкодичката — тогава нещо ново, блестеше в автопейзажа на шосетата; модерен дизайн, чрез

закупени лицензи от Фолксваген, на фона на тромавия и недодялан Москвич; уж Пинин Фарина, дизайнерът на Фиат бил пипал по него. От мерак лъсках всяка пращинка, не можех да се нарадвам.

Лъсках фаровете с гюдерията, като излезе вуйчо Васил и изрече няколко похвални слова за отношението ми към поддържане на техниката. Разнежен и спомнил си как ме е возил с мотора си два-три пъти като дете, какво ми щукна, поканих го на разходка с колата. Миленка беше нагласила и закуски, за сред природата.

Колата си знаеше пътя, пое към Щръклево; на летището направихме тур за овации пред току що пристигнали пътници; поех към Нисово. Колегата ми — Попето си беше купил там лятна къща. Нисово е голяма красота. Изведнъж от високото, със спирала се смъкваш до нивото на Лома, между красиви скали, красива каменна воденица и амфитеатрално разположени къщи. Помотахме се из селото и — обратно. На излизане, спиралата свърши, бяхме вече над селото и пред нас пътят — вече прав, но нагоре. Вуйчо ми се беше умълчал. Помоли да спрем и слезе. Помислих, че иска да се облекчи. Гледаше надясно — едно неравно поле, пусто, тук-там храсталаци. След години огромни машини го риголваха и изравниха за залесяване. Сега мястото е силно променено. Вуйчо стоеше като отнесен, нямаше го при нас.

— Да не ти е лошо?

— Н-н-е! — посочи навътре в полето. — Там... след Девети... разстрелвахме... гадовете! — Сякаш ме халоса под лъжичката. Спогледахме се с Милена.

Нямам спомен — как се прибрахме. Мислех си за леля Янка Дюлгерова (красивата къща до Операта), имаха железарски дюкян „Братя Дюлгерови“, срещу училище Отец Паисий. На седемнайсти септември позвънили непознати лица, казали на чичо Митко да не се облича, само за справка и... още не се е върнал. Бяха акрани и приятели с вуйчо...

Вкъщи не се изненадаха. Говорело се за тая му връзка с черните дела на властта.

— В мътните години, ако имаше някой, някакви лични сметки за уреждане... дългове да плаща... — не довърши Татко.

— Способен е на това — зададено рече Мама.

Междувременно — настъпиха политически промени. Стоичко излезе, че е пострадал от Култа, бил репресиран и го реабилитираха. Върнаха му ордените и партийния билет. Обаче нещо му стана и без никой да го товари с обществени задачи, тръгна да пише оплаквания и доноси за живущите в района. Техниката от Архитектурния отдел се оплака, че я заринал с адреси: къде имало строителни материали по тротоарите и не са почистили тревата или небоядисали оградата. На Кварталния му беше дошло до гуша от сигнали за нарушаване на обществения ред, кой какво казал или кого напсувал.

Бях чукал калника на Шкодичката и загрижено го оглеждахме пред къщи; съученикът ми от Техническото, Петко Сачев, катаджия, чакаше със служебната кола с буркана, съседа ни Слави Пинтев, по-старши катаджия, да се наобядва. Вуйчо ми, какво ли си е помислил, се появи и поверително доложи:

— Другарю милиционер, арестувайте го! Махлата е пропищяла от него! Всеки ден прави катастрофи, мачка невинни хора!

Петко, шегаджия, веднага влезе в тон и отсече авторитетно:

— Точно затова съм дошъл, да го задържа!

През седемдесет и трета, като се върнахме от художническия пленер в Унгария, беше вече починал. Доколкото зная — не остави нищо на двете си дъщери и четиритях внуци. Всичко — на третата му жена, която го търпя до края. Един ден видях красивите отличия, ценни купи, чуждоземни посребрени фигури с мраморни постаменти — безжалостно изпочупени в уличната кофа за смет. Не биваше!

ТРЕТА ЧАСТ

Голямата дъщеря на вуйчо — Лиляна (род. 1927) и сега, на тази възраст, е цветуща жена, висока, руса и все така общителна. Изключително жизнена, за нея няма униние; ако спомене нещо в този смисъл, ще е с голяма доза шега — обикновено тя ще е на прицела на шегата си.

Като девойка свиреше на акордеон модните тогава романси, навъртаха се зализани хубавци — стоката качествена, в родата все сме такива! Като бригадирка в Хаинбоаз се залюбва с един кльоцав, но с голям пищов другар, който рецитирал с часове пролетарски поети. Според тях си: били най-красивата двойка в бригадирското движение. Ожениха се малко преди да „приберат“ вуйчо. Съвсем по същото време и сестра ѝ Дора — Тодорица, на баба ни, се ожени след много разправии и семейни скандали, почти още ученичка, за много по-стар от нея — Марко, политически офицер; след съкращенията — платен партиен секретар. Двете семейства, като боготворящи всичко идващо от СССР, си кръстиха децата със съветски имена: На Лиляна — Светлана и Олег; на Дора — Наташа и Володя; под недоумяващите погледи на родата.

Майка ми имаше слабост към Лиляниния съпруг Христо, кръсти го Ицетоналея, че бил такъв русичък, слабичък, със златни очилца. Това име си остана за бърз опознавателен белег. Двамата работеха във фабрика „Гатю Станев“, после прекръстена — „Найден Киров“; Лиляна, като по-приказлива — телефонистка, а Ицетоналея — икономист — казваха, че бил кадърен. Обществена тайна беше, че и двамата пошавваха, та като израстнаха децата, се разведоха по европейски, без да се кепазят взаимно и си запазиха приятелството. Тяхната работа стана като по сценарий на американски филм, с хеппи енд: Лиляна се ожени за бивше гадже, също Христо, софийски ерген с апартамент и добре обезпечен; бивш офицер — май нещо специално; чрез него всички взеха софийско жителство, тогава не беше лесно; и я глези като принцеса. Ицетоналея се ожени за съученичката на дъщеря

си(!), музикален редактор в телевизията, с разработена денонощна тайфа, където му дадоха партизанското име — Ричи. Светлана получи як финансов гръб от двама бащи; Олег — протекции за офицерството си — първо като политофицер, после като деполит. Е, имаше и негативи: преди Ицетоналеля пушеше като кумин; в новата тайфа — като два кумина; отрязаха му единия бял дроб, пришиха му едно бащинство; и си отиде кротко, като остави апартамент — повод за няколко съдебни дела. Светлана по едно време, за баланс в рода си, скачаше в сини митинги, май се поувори. Гледам — споделят си с дъщеря ми житейски опити. Искат да наваксват.

Дорини са ми по-встрани. Марко почина поради възраст, остави достойна партийна смяна — Володя, чието име се спряга с ритуали по Бузлуджа и прочие красоти в частния (партиен) бизнес. За Наташа не зная подробности, но зная двете ѝ красиви щерки.

Общо взето, двете ми братовчедки, с добро чувство за хумор се самобудалкат, че са две червени бабички, загрижени за пенсионерското си оцеляване.

Иска ми се да вмъкна няколко реда, за още един техен, а покрай тях — и уж мой вуйчо, брат на майка им — Тодор Диолев и жена му — вуйна Мая, австрийка. Тошката, както го наричаха всички, се обръщаше към същите тези всички с: „Хей, болшевик!“, придружено с непочтително хихикане и то неколkokратно. Беше сух и върлинест, постоянна мебел на: Аперитив Славяни и Боцмана, може и на Старата круша и Коми-тата, но не по-далече от махлата. В редките мигове, когато не е на горните адреси, значи ще е по свъррзващите ги улици, с трилитрова плетена дамаджанка. Тошката и вуйна Мая бяха работниците в Цветарска индустрия. Наблюдавал съм ги с часове, как от восък, бобени боядисани зърна, разни дантелки и прочие, с помощта на ръчно правени пресички, произвеждаха впечатляващи и мъчно разпознаваеми изкуствени цветя. Живееха при сестрата на Тошката, леля Мара — майка на Владо Маринов.

Владо Маринов раста малко разглезен, единствен син на военния лекар — генерал д-р Владимир Маринов, шеф на наборните комисии; поради което не ходи войник. За компенсация отрано съзря полово като заживя скандално, с много по-възрастната, голяма певица Пенка Маринова. Като улегна и насъбра опит, се ожени за миниатюрната брюнетка — балеринката Емилия, осиновена, отгледана и изучена от

балетния педагог и завяхнал агресивен обратен — Асен Манолов. Колко е продължил този идиличен брак, неznam, но веднъж Владко ми гостува, вече женен за съученичката ми Тодорка. Беше шеф на Софийски летищен комплекс и русенци, има-няма билети на гишето, си летяха до Русе — особено когато имаше такава вътрешна авиолиния.

Ред е на вуйчо ми Колю. Най-младия и най-красивия от тях. С това най се привършват плюсовете в оскъдната му биография. Като съвсем малък пада надолу от Кея, строшава си лошо крака, неук костоправач му го намества лошо и остава сакат. Мъчително си замяташе крака. Това му оказва влияние и на психиката. Беше стеснителен и учил само до четвърто отделение. Намирал радост и утеха около конете и каруците на баща си. Това си му остана до края на живота — каруцарлъка. Любимото му място бяха конските пазари. Изглежда не го е бивало много, щото на два пъти лежа в затворите за криминални дела — фалшиви интизапни билети, за прекупени от цигани коне — като наивник, него са топили... След като брат му го лишава от наследство, Мама (Нали съм му сестра!) го прибра в бечовата стая, къrpеше го, переше го и винаги му оставяше топла храна. Не помня защо — всички му викахме Тавариша. Като стана на пенсионна възраст, а ние се намножихме, брат ми го уреди в дом за стари хора. Отвреме на време ходехме на свиждане — той мълчеше и бързаше да се прибере при апапите си. Бяха доволни от него, че бил работлив. Помня серкметата, които плетеше (занаят изпедепцан от панделата) и, че запуснат на нищо не приличаше; обръснеше ли се, с риза на баща ми — ставаше хубавец. Желязната му житейска максима беше: „Пикай им на главите!“

За по-специални, достойни за Поменика, мамини братовчеди нямам ярки спомени. Все едни сиви, угрижени хорица, държачи на традициите, уважителни по календарните празници и роднинските взаимоотношения. Толкова сиви, та Мама им се струваше човек от друго тесто и за всичко се допитваха до нея. Вкъщи беше върволик от дошли да се душеизприкажат, оплачат от едикого си — а след малко другите, от другата страна. Знаех много серии от този сериал, а много от героите не можех да понасям.

Така научих за хорската лошотия, ходове и интриги.

Възможно е, описвайки татковите братовчеди, някой да е бил мамин; например Парко от Прова-дия — разбира се, че е по майчина линия! Като се видим там — Горе, ще приседнем на някое облаче и ще се доизясним. Време за това ще имаме бол-бол, а и облачета — дал Господ!

Тука ми се иска да вмъкна нещо за Моите лели! Това са някои от съученичките на Мама, с които си поддържаха приятелството до живот. Мисля, че Мама не би имала нищо против, нито би се изненадала. Как през целия им живот нищо не е помрачило връзката им; как клюка, някое несъответствие във възприятията им или кой знае какво друго, не е хвърлило сянка и поне тонинко да ги е разделило — остава си тайна за мене, вече от висотата на тази ми възраст, който знам — как в миг се разпадат десетилетни солидни приятелства!

Ето я абитуриентската им снимка — 1923 г. VIII б, сега дванайсти клас, на Девическата гимназия — Русе. Божеее, колко са млади и хубави! Допреди години можех да назова по име повечето от тях, срещах ги по улиците, поздравявахме се; бяха майки на моите връстници: на Данчо Кавръков, на Любен Големанов, на...

Девици с дълги тъмни поли и моряшки блузи с големи, четвъртити моряшки яки. Някои — по-смели, нали са абитуриентки, вече без барети! Ето я майката на Роберт Попиц, кръстила го е на Робертколеж, където продължила образованието си (Роберт като прочете това, отрече — дядо му бил също Роберт). Леля Дорчи — още оттогава с изхвъркналите си базедови очи; съпруга на домашния ни лекар и военен фелдшер, чичо Митко; тормозец ме с безкрайните съгреваещи компреси, тогава на мода: твърда гутаперча, парещи мокри бинтове и нагънати вестници. Заприличваш на Ерих фон Щрохайм, с вратната протеза, от филма Великата илюзия; ами вендузите... и инжекциите...

Тази, русата, с лице като слънчице и очи на ескимосче, с плитките завързани отгоре — е Танти Пе-тя, повече от сестра на Мама. Мъжът ѝ, чичо Сенко — Константин Николов, електротехник, имаше магазин за електроуреди — недостижимо скъпи за чиновническия ни доход. Татко и чичо Сенко, се обръщаха един към друг, с Шльоко. Ето една снимка, надписана:

На милото семейство Шльокови... така и така... от обичащото го — семейство Шльокови.

Ех, как весело си живеехме!

Снегът — син, скърца; луната — жълта, жълта; един зад друг крачи нашето семейство, стъпка в стъпка; всеки носи по нещо. На ушите ми обеци — два чатала пердашени суджуци. Отиваме на гости! Ако не ние у тях — те у дома! Нямахте телевизия; имаше сладки приказки с разни игри. Често бяха леля Вичи и чичо Тошко. Нямаха деца. Тодор Дашков, директор на Мъжката гимназия, известен литератор, критик и писател, като пенсионер оглавяваше Просветна инспекция в следвоенната Шуменска област (в Русе). Тримата мъже, с различни професии, различни като характери — взаимно се допълваха, уважаваха и прекарваха възможно всяко свободно време заедно. Заедно — и с половинките си.

Чичо Тошко обичаше чашката — толкова, колкото и аз сега. По повод някакъв, с дрезгаво чаровен глас припяваше — Чукни чашка по челце — не се опъваше за повторения; казваше, че при всяко чукване по челцето, трябва и да се сръбва, инък било грехота!

Пушеше много и суровите три съдници решиха, че ракът, дето го отнесе, бил от това!

Малко преди да се залежи, леля Вичи ми подари познатия от детството ми немски стъклен комплект, релефно орнаментиран с гроздове и лозници: еднолитрова гарафа, с три гарафки — по четвърт литър. В радостта и смущението си, глупаво попитах — къде е четвъртата четвъртина. Леля Вичи ме изгледа и на свой ред запита — а имало ли е четвърти; и запрөгъва пръсти: чичо ти Тошко — един, чичо ти Сенко — двама и Татко ти! Трима! Четвърти нямаше, както и ние сме само три!

Леля Вичини имаха лозе, където сега е КАТ. Ходеха с магарешка каручка. Къщата им е в Офицерския квартал — до Столарското училище. Сега е абсурдно да си представиш, как се отваря красива метална градска порта и излиза... магарицата Мара, със сламена шапка, пробита за двете и дълги уши. Тогава това бяха жигулитата. Мерцедесите — файтоните...

На абитуриентската снимка е и едно черничко девойче — леля Зарка. Майка на Митко Рътката; рано овдовяла и все в черно.

Лелите веднага след войната, се включиха в Женското движение — „Славянка“, което после властта политизира в „Осми март“ и прилепиха към българо-съветската дружба. Организираха Кампания за

спасяване от глад на румънски деца. Посрещяхме ги на пристанището; идваха с понтон, теглен от катер. Голи — покрити с вестници; протягаха ръце и просега мамалига. Лагеруваха в училище Христо Ботев (сега дом Майка и дете — без татковци). После там настанаха югославските деца без родители; по-големи от мене, на полувоенни начала и — с униформи.

Маршируваха и пееха:

*Три слънца в небето греят:
Сталин, Тито, Димитров...*

След години пеехме същата песен, променена:

... Сталин, Дупка, Димитров...

След още години:

... Дупка, Дупка, Димитров...

И след още-още:

... Дупка, Дупка, Дупка... Три и повече дупки...

Всяко семейство си имаше негово югославянче, което вземахме в събота и неделя вкъщи. Нашето — Новак Симич от Валево. На танти Петя — Зоран, на Вуйна Олга — Драго. Бяхме все заедно. Като си заминаваха — голям плач. Новак заяви, че ние сме му семейството и не можеха да го откопчат от Мама.

Връщаха писмата ни. Дупка!

Лелите създадоха училищни трапезарии, набираха средства от буби, от вечеринки, томболи, сладките сами правеха, дефектните: хам-

хам. Мама нямаше къде да ме оставя — мъкнеше ме с тях. Знаех успехите и грижите им. Лелите ме глезеха, бях им куриер и момче за поръчки. Те наредиха и Първата ми изложба с детски рисунки — в Болницата, където ходех да навивам изпраните бинтове.

Сякаш се чувам, като викам (като куриер) под един прозорец със саксии мушкато, на ъгловата къщичка на Кея и Ильо войвода:

— Госпожааа Линковаа, лельо Линковааа, Мамаа казааа да ти кажааа — в триии часааа дааа стеее у леляяя Кушкааа...

Сега не мога да преценя точно — Аз участник ли съм в (от) Женското движение след Войната... или напротив... оставям на биографите ми да решат.

ДВЕТЕ КЪОШЕТА

Подстригаха Тополата на чичо Тачо на педя от тротоара. Остана кух дънер, колкото голяма тава за сладко, с диаметър — половин

тротоар. След първия дъжд в кратера ѝ се завъдиха чудесни кладници, към три килограма, че си ги хапнахме.

Специална техника идва да извърши тази сложна сеч, чакана със страх и с години — хеле, най-после! Изхендрена топола — като Кулата в Пиза и а-а да се сгромоляса и потроши екстериора между Двете къшета и каквото докопа отстрани.

Чичо Тачо я посадил, като дете, пред старата им къща. Новата им къща и нашата — са иженарицаемите — Две къшета.

Като друсна през седемдесет и седма, Пинтетото звъня, под тревога, на всички врати: айде бе, чакате да ви затрупа ли!

Девет вечерта, оцъклена луна, животински страх! Местихме колите — да не са под високи сгради. Ами, къде да си преместим къщите! Придържам подмишница чичо Тачо, вече... взел-дал, краката му — като меки пружинки. Това е второто ми земетресение от Вранча — вика — много съм живял, заседах се. Сечете тополата, че стана опасна!

Високо нещо! Една зима почерня от коалиционни гарги; какво се харесали там — грацат, цвъркат, цвъкат, голяма олелия. Стоичко гръмна с двете цеви, да сварял на ирландския сетер Дик — бактисал на малай. Събра от земята четирийсет и две, а още колко висиха заплетени о клоните, с увиснали човки и крила; чак пролетта се зашумиха и скриха.

Обаждахме се къде ли не, да дойдат и отсекат; да дойдат, да дойдат — минаха двайсет (!) години, уж все тя наред — добре, че не стана сакатлък.

Чичо Тачо, подполковник, преподаваше във Военна академия — военна психология. Като бивш царски офицер, без право на държавна работа, захвана кошничарство, изучи го и отгледа и изучи две дъщери. Наближеха ли избори, го прибираха „на сянка“, докато офето спечелеше с 99,99%.

Баща му — дядо Нако Михайлов, доволно мумифициран; с брада и цайсове като Циолковски; гарсонетка, твърда яка, маншети и папионка — като Морис Шевалие — кротко си отмерваше крачките с преголям за ръста му дъждобран. От първия випуск на Историко-филологически факултет — 1893; четирийсет години преподавал в Мъжката и Девическата гимназии. Прякорът му бил Соса, щото казвал: ...войната сос германците... срещата сос тези... Знаехме го

като англофил. Животът му нанесъл два тежки удара: ранната смърт на жена му (от скарлатина през Първата световна) и на големия му син — тъкмо завършил фармация в Страсбург, заболял от епидемичен менингит. Малкият Тачо бил палавник, скиторел по Дунава; дядо Нако му се карал от Кея с думите: Тачо, апелирам към твоето внимание! Чичо Тачо, на шега, се обръщаше и към дъщерите си така. Ани завърши гимназия със златен медал, навярно и поради което, част от внуците ѝ са близначки!

Притежава и други екстри: професор е, води елегантно кроткия съпруг — Гошето (също професор) и прочие.

Майка ѝ — леля Спаска, като сестра на прочутия, навремето, държавен тренър по спортна гимнастика — Нено Мирчев, нямаше начин да не е перко по темата. До дълбока старост, със завидна спортна фигура и още по-завиден спортен хъс, влачеше оределите редици на все още живите и... полуживи свои връстници, по паркове и градинки, да спортуват за здраве и дълголетие! Баща ми казваше, че ако не за друго, ходели да се преброяват и конуцисват. Всеки ден видимо намалявала бройката...

Долния етаж държаха Кирил Кръстев (редактор на в. Зора) и леля Лалка — също ту ги прибираха, ту ги пущаха. Имаше и друга причина — по тъмно у тях пристигаха с файтони, да играят покер. Отгледаха внук си Наско, сираче; разправял ми разни ужасии за самообесил се с чорап баща в клозет на влак — кое вярно, кое не. Поддържаше ги леля от Виена. Наско хванаха да краде, изселиха се.

Животът го оправил, станал човек, показвали го по ТиВито.

Като почина дядо Нако, изнесоха от старата къща книгите му, събирани цял живот. Неговите хора бяха в София. От Градската библиотека си избраха количества книги и ги отнесоха с каруци! Беше мрачен ден; карах морбили и гледах със залепен о стъклото нос. Направо на пустата улица, като камара въглища, останаха нежелани томове. Бяха библиотечно и луксозно подвързани, с черна шагренова кожа, пресовани орнаментирани ъгли и прегъвки, златни букви със сух печат: Н. Михайловъ.

Родителите ми — на работа; на улицата само Петьо Петлето, безлична личност — мярна се, разузна и отмъкна камарата (дали за огрев?) на няколко пъти, с количката за пясък. Заръмя...

Проф. Ани Гергова, по баща Михайлова, завежда Катедра — библиотечно дяло в СДУ. Каза ми, че дядо ѝ бил Книголюб! Следва — които се разпоредиха с библиофилското му съкровище — са книгомразци.

В старата къща живееха разни чешити.

Митю Скалата притежаваше Модни обувки по поръчка — СКАЛА. (Основа за сетнешната обуцарска кооперация Солидарност). Беше нисичък, плешивичък и пъргав — сам вземаше мярката на клиентките. Само жена му — Зорка, цицеста и закръгленка — не знаеше, че прескача до булката на ортака — Здравчето, от другата половина на къщата, когато титулярът дежуреше във фирмата. На всичкото отгоре ортакът беше висок, млад и мургав хубавец, с моден балонзайдер.

(Натрапва ми се един сантимент, който, ако бях предприемчив — можеше да ми изкара в ония години поне народна пенсия. Баща ми ще да е прокопсал малко, в смисъл — опаричил, щото през 1943 ми поръча нови чепички, шоколадов цвят и бомбелии (през войната и доста след това, все доизносвах старите доспехи на брат, братовчеди и братовчедки), при „Модни обувки по поръчка СКАЛА“. Уж ми взеха мярка, водиха ме на проби, пак бяха големички, та като съм порастял — да ми са таман! Спъвах се и докато стигнем до Съдебната палата им олющих муцунките. Нещо ставаше! В Голямата градина, пред Паметника на Свободата, на статив, беше подпрян еднометров портрет на Н.В. Цар Борис III, с черна лента в ъгъла. Между Съда и Стъклената будка маршируваха различни групи, имаше и много свещенници. Детското ми внимание беше обсебено от барабанен оркестър деца, доста по-големи, в гвардейски униформи, с високи калпаци и сърмени преплетени галуни. Маршируваха с барабанен бой, водени от малко юначе с висок жезъл: нагоре-надолу, с дрънкулки и лентички. Замаян от оркестъра, се пуснах от Татко и Мама и хукнах да се присъединя, отзад в строя, както им се иска на всички деца. Слязох от бордюра и не аз — чепичките се спънаха във виенските павета и плъснах по очи. Изскърцаха спирачки (и сега ги чувам!), един немски военен, ни-сък и дългомуцунест Хорх, се унесе от внезапното спиране; изскочи луксозен немски офицер, с дългопол шинел, притича преди Мама, грабна ме на ръце и като фокусник — в кожената му елегантна ръкавица се оказа шоколад. Очилцата му блещукаха под високата

фуражка, станала ни толкова омразна след години, от съветските филми. Така и не се реших да кандидатствам, след години, за народна пенсия, че: съм мачкан от нацисти; или, че съм се хвърлял пред военната машина, като Раймонда Диен, да не заминават за източния фронт! Ако ли бях кандидатствал — трябваше да премълча за шоколада!)

Данчето Скалата я изпращаха от училище дълго двама — трима пергиши, караха се кой да ѝ носи чантата; а съседите отбелязваха: бюстът ѝ ще да е от майчиния джинс; а мераците — от бащиния.

Зорка Скалата имаше парализиран брат, прикован към леглото, отрупан с книги, жаден да размени дума; като дете — сме приказвали. След двайсетина години, като се местеха, го изнесоха старец — бях забравил, че съществува; мъки човешки.

От селата дойде младо семейство, енергично и работно; той — зидар, Златан. Стегна къщето, купи си ЯВА-500; свиркаше си фолклор; с мотора — бръм до село, там нещо градинарско. В махлата го търсеха за дребни услуги, отзивчив. Нещо уручасаха ли го, спомина се набързо. Дъщеря му порастна, завъди внучета; майка ѝ така не се и ожени, помага.

Вляво е къщата на Румянка, дето съм я описал, че през войната, като недостроена и без стопанин, си беше паркирал Минчо Шофьора камиона; руснаците все у дома търсеха ключовете и бензина му.

Баща ѝ — чичо Георги Атанасов е един от двамата останали живи, при стрелбата за избиване на лидерите от Русенската комуна, по време на задължителното им разписване всеки следобед. Беше слаб, оттова сякаш по-висок. Облегнали сме се на перилата на Кея, редуваме се да гледаме с не особено големия му бинокъл, румънския бряг. Белият му шантунг-панталон се усуква, като на закачалка, рехавата му косица се ветрее:

— Кроили са ни кюляф; влакът от Варна още го няма; на площада пред гарата и пристанището дремят файтони, както обикновено. По първи коловоз — бавно маневрират конски вагони; от тях ни зачесаха с тежки картечници; и от друга една висока сграда по Кея; и от още някъде. Файтонджия, заврял се под конете, ми дава знаци да залягам. Паднах като застрелян — не съм им интересен, целеха първо лидерите. И Пъцък Данчо оцеля. Файтонджията мина с файтона, хванах се отзад, за оста и ме изтегли по баира. Защо беше

всичката тази борба, тази кръв! Толкова умни хора измряха за този, дете духа! Малък си още, не разбираш; осраха Идеята! Сега, таквиз като мене — стари комунисти, ни изключиха от партията...

Прозорецът на чичо Георги и леля Мара светваше по няколко пъти на нощ — пушеха в леглото.

Имаха богата библиотека. Още ми е съвестно — навремето не върнах „Писма от Южна Америка“ от Борис Шивачев — някой пък я задигна от мен.

Румянката не пуши, обича да гледа на кафе, на приятели, докато си посръбваме нещо по-така... Щерката Теодора, библиотекарка в Градската — ни дос-тавя най-новото, появило се на хоризонта. Зетя Евгени свири на фагот в Операта, допечелва от коли и каквото друго падне, бъркат го физиономически с титуляра от Бар Чиърс — Сам, симпатяга!

Сега Двете къшета е завладян от пришълци — не извънземни, а напротив — твърде земни и бизнес-ориентирани. Въртят пари, малко повечко червени, но иначе — зелени; строят къщи с кулички и пъстреещи веранди. Да са живи и здрави!

От Моето си къше, търся с поглед по покрива на Другото къше новото люпило кукумявчета. Пълнолуние. Капандурът и билото на покрива са сумрачен силует, изрязан от светлика на небесния мрамор. Ето ги... подредени като за вечерна проверка — майката... и малките... само тринки!

Иначе... колкото и да търся с поглед, къшетата са си само две! Двете къшета!

ДВОЕН ГЪОВЕЧ

Трагедия! Фамилният гювеч се пукна! Дълбок и кръгъл — като Римски шадраван. Засищаше глутница юнаци. На дръжката с бакърена тел — белег за леля Тифка и бай Борис от махленската фурна, да си

знаят чий е и как го предпочитаме: хем препеченко — хем да топнеш дробенчето. Тежеше, а на връщане — пареше! На удобни спирки почиваш и обираш прегорелите хрупкави бамийки, картопки и късенца.

Сутрин — докато бай Борис разпалва фурната, занасяш гювеча с мръвките и лука, да се запържат; по-късно — чанака със зарзавата; към обяд — яйцата с магданоза и копъра за заливката и — да се донесе.

Другите манджи си имат нарочни тави, тепсии, тенджери и гърне за замазване с тесто.

Имали сме разни гювечи; пазиш го — не пазиш, идва момент — намираш го пукнат; разбира се, след дълго служене на каузата.

Леля Вичи Дашкова научила за сполетялата ни беда, изпревари мъчителното обикаляне по битовите пазари и ни дари с нейния си, фамилен и стародавен, двоен гювеч. Сама жена съм, вика, не ми се и готви за много хора цял, че и двоен гювеч; по-сте ящни, с апетит да го ползвате! И да ме споменавате!

Споменаваме я! Гювечът е със заоблени олимпийски размери, висок колкото пълна винена чаша, с деликатни стени, преграден по средата на две равни части. Вътре е жълто глечжосан; отвън — кафяво-черен; кафявото вече не личи; с две вити като гриф на цигулка дръжки. За две манджи: кеф ти блажно и постно; или гювеч с овче, а който не яде овче — пилешко или друга мръвка. Удобна работа! Единство на форма и разнообразие на съдържание!

Гледам в двойния гювеч: в едната половина леля Вичи — плете петокуко; в другата — чичо Тошко Дашков се дърли във в. Русенска поща от 1931 г. на дребни теми, вместо да си довърши романа в стихове — Маркови кули; влачи го с години — такъв ерудит, и литературен критик!

А, ако гювечът е с повече преградки?

Единство на форма, разнообразие на...

Разбира се, никакъв гювеч не е напреде ми; нито Тодор Дашков с литературните си проблеми от преди седемдесет години. Само екранът на компютъра, работният екземпляр на Разчоплени сантименти и част от кореспонденцията с литературните ми съдници: писателя К. К. — редактор на първата ми книга Мъгляви пискюли и проф. Енчо Мутафов — покрай философските си занимания — и автор на оперативна и сериозна критика в художническите джунгли, а оттам и

мой частен критик представил не една от живописните ми изложби; а е и — старо семейно другарче.

10. юли. 2000. Чèрвенска обител.

Драги ни Първи частен редакторе,
още по-драги ни К.,
ЗДРАВЕЙТЕ!

Доста дълго сте живели с мисълта, че сте се отървали от мене — животът е много по-суров и ето ме пак! Досадник с претенции, че е натрупал купчина писмена, които някой уж трябвало да прочете... И защо пък, с какво е виновен този К.К., та да се напъва — да ги чете и Той! Отговорът е: щото е Грешен! Интифоса навремето този Велимир, даде му благосклонността си, място във вестника и самочувствието, че може безнаказано да хаби белите листи.

Ох, драги К., много помпозно затънах в увода си... карам направо — защо те безпокоя:

Моля те за мнение — да си сверя часовника. Ако лично нямаш време, дай на някое циганче два лева — да свърши тази черна работа — ще оправиме после борча.

Отдавна чувствах смътно някакъв дълг, да разкажа някои неща — по Велимировски. Какъвто съм си бърбив, се оказа, че е много това, което искам да спо-деля. Посъбраха се листи, а още не съм стигнал до Важните неща, от Времето и Професията. С много хора съм общувал, хора различни според сегашните етикети и тенекии вързани по опашките им, но — Хора!

Събрал съм предварителни бележки в доста па-пки и измъквам по нещо да го разработвам. На пръв поглед — хаотично и без определен ред.

Моля те, кажи ми: има ли нещо в това което ти пращам; щото червеят на съмнението чопли нон-стоп. В моето усамотение не мога достатъчно да се дистанцирам и преценя. Виждам, че поетичните места и сносна проза грозно се преливат в документалистика; има и много регионални стойности, които стесняват адреса, а ми се

иска да ги има. Нали, като чопли, човек не знае — какво ще разочопли... дано да не ме ругаеш много (науи) за времето което ти губя; само ми намекни и — никога няма да ти досаждам повече.

Посрещнах двехилядната — със скован гръбнак и купища инжекции. Добре, че получих американска помощ — компютър, та ме заглавичква.

Твой графоман: Велимир.

12. септември. 2000. София.

Здравей, приятелю, Велимире,

Извини ме, че се забавих толкова дълго с това писмо, но имах лични и роднински проблеми, надявам се, че това не е проличало във вестника. Освен това се извинявам, че ти пиша на компютър, с принтер, който няколко месеца категорично отказва да пише буквата „А“ в началото и края на реда и така добива качеството, наречено от Илф и Петров — турски акцент.

Вестникът прекарва трудни моменти, които също ме доведоха до голямо изтощение и оглупяване. Още веднъж се убеждавам, че когато в една работа става дума за пари, няма милост. Става дума както за напусналите двама сътрудници, да са живи и здрави, така и в много по-голяма степен за все по-тежката ни борба с разпространителите на вестниците — от които не можем да си съберем парите от продажбите и които от селски даскали станаха собственици на офиси на Граф Игнатиев, говорят по джиесемии и карат мерцедеси.

Това е накратко положението. Ще добавя само, че през останалото време ми се налагаше да пиша не това, което искам, а това, което трябва.

Но стига оправдания...

Какво мога да кажа за твоята книга Разчоплени сантименти. Преди всичко, че това е една много по-лична книга от предишната. Трудно е да гледам на нея като редактор, щото разбирам, че освен другото — има за теб и

терапевтична стойност, т.е. — попълва известната на всеки ни — нужда да огледа живота си, да го опоектизира, да го разкаже на някого. Това се вижда и в посвещението, което си й сложил.

Прочетох книгата с удоволствието, че във всеки ред чувам твоя глас. Все повече започвам да ценя в текстовете онази лична нота, на която свири авторът и която го различава от другите. Например: Майлс Дейвис. Разбира се, в това има и известно коварство. Личността се пренася на листа с всичките си особености: бърбривост, сладкодумство, стремеж да обхване необятното, неповторим слог, интересни възгледи и прочие.

Пак повтарям, книгата е много лична и не бих се месил в нея. Всичко зависи от твоето чувство за мярка. Все пак, без да съм твърдо убеден, някои допълнения започват да излизат от нея и да се приготвят за някоя друга книга: „Скици на разни скици“, представянето на предишната книга, няколко текста, които са разкази и като, че ли излизат от общия мек — и защо да крием, елегантен тон на книгата.

Толкова ми позволява чувството за мярка. Останалота си го решавай ти, вече си голям!

Накрая искам да те уверя писмено, че с най-голямо удоволствие ще посетя феодалното ти имение, но работя като куче и постъпките ми не зависят от мен. Рано или късно това събитие ще стане радостен факт!

Пожелавам много здраве на теб и жена ти и — равновесие, равновесие, равновесие!

Твой К.К.

Четох, препрочитах; пъшках, сумтях и... дръннах телефона на Енчо Мутафов...

28. септември. 2000. Чървенска обител
Предраги ни Енчо (Мутафов),

Двадесет и четири часа след телефонната Ни комуникация, както е по закон, изпълнявам заканата си и изпращам Четивото, което вярвам, ще ти стане Настолно, т.е. ще си стои на стола, между другите чакащи на опашката в приемната ти.

Писмено потвърждаваме:

Не щеме ний богатства, не щеме ний... от Вас!

Не щеме и ходатайства за печат!

Не щеме задълбочени анализи! (по този повод си спомням, как Бачо Найденов (Петков) се задържа за по-дълго от обикновено пред една картина в почивка-та на Жури за ОХИ и бай Дечко (Узунов) му рече, да не се застоява много, щото картината ще падне от изложбата. Сиреч, ако много я гледа, ще открие кусурите; и още по-сиреч — ако много се задълбочиш в четеното — може хептен да не ти хареса.

А щеме: Първо впечатление и Второ такава!

Има ли нещо?! Имам ли право да си въобразявам, че трябва да се чете от хората? Ще ли им е интересно? И други, откъснали се от сърцето Ви думи.

Уговорка: Още не е решена окончателно композицията; кое ще влезе и кое — не. В следващата книга, ако я има, ще са професионалните ми сантименти: дългия път до някакво съвършенство, колегите, срещите с интересни хора и т.н. Имам какво да кажа...

Стига съм те мъчил. Станал съм милозлив! Дерзай! И знай (олеле — мерена реч!), че чакам отзив. В тази изолация, която съм си самоналожил, много ми е важно — какво мисли Енчо Мутафов

Велимир Петров

20. ноември. 2000. София

Енчо Мутафов поздравява писателя и художника Велимир Петров, като на първо място поставя Писателя, тъй като той е на писалищната му маса — о-ле-ле, не писателя, горката ми маса! За книгата му става въпрос! А

художникът — тоест картината му, виси с прекрасна сила, в прекрасната колекция Мутафова.

Искам да кажа, че писателят е по-актуалното явление, според зависи, както казахме като страшни пичове, тоест в юношеството си. А няма как, защото и двамата сме белязани с двучекръчие, или с двузанаятие, или с двумайсторие — както по ти харесва.

Твоето дву — и прочие те кара да правиш еднакво добре картини и книги, а моето — да пиша еднакво добре за едното и другото.

До тука беше теоретико-философската страна на поздрава. Следва приложната. А тя се състои в следното:

Ръкописа прочетох внимателно, а при мене това значи — с молив и лист в ръка. Професионалният прочит не попречи на хедонистичния — да изпитам истинско удоволствие от четенто. (Ето, че машината ми изписа последната дума, както ги изговаряше бившият ни президентче Жельо Желев — четенто, завръщанто, отиванто).

Книгата ти е много добре, пускай да се печати, а после да се чете от народонаселението. Но тъй като държиш на моето мнение и конкретни бележки, те са следните:

МНЕНИЕТО: Художникът и писателят Велимир Петров се различават коренно един от друг. И двамата си вършат добре работата, но различно. Като се видим, ще изложа по-подробно разликата. Имам и интересна идея за публикация — представяне.

БЕЛЕЖКИ: (Предимно приложни, дребни.)

- Паузите между пасажите са много и накъс-ват текста. На доста места съм отбелязал с молив.

- Прекалено много многоточия — сякаш мисълта ти няма край, а написаното слово все пак — тряб-ва да я озапти. Почти по цялата книга съм надрас-кал кои многоточия според мен да отпаднат.

- Не е нужно да се отбелязва кое е печатано във вестника. Книгата пред твоя читател е написана като книга,

а не като парчета, печатани тук и там.

- От „Скиците...“ да останат само тия — от личния ти живот, а не — измислените. Ти правиш все пак книга — „Разчоплени сантименти“.

- „Гатков поменик“ — писан през октомври, да влезе към сюжетите относно детството — там ще стои много добре.

- Някои неща могат и да отпаднат, натежават повече, отколкото трябва — ти прецени сам.

- Скиците за „Бай Дечко“ ще бъде по-добре да отидат в следващата ти книга — за колегите; и то като нейно начало, като „Фа диез миньор“ — за една симфония.

- „О, сините очи на Нина!“ — може да се вмести преди последния епизод на книгата, за какъвто аз ти предлагам да бъде словото ти за премиерата. Намирам го за разкошно и за добър преход между тази и — да даде Бог — следващата книга от професионалния живот.

ПОСЛЕПИС: Тъй като във втората книга ще се разказва най-много за Енчо Мутафов — с по-интересни хора от него не си се срещал; можеш да измислиш един финален епизод, който да измести току-що препоръчания за финал и той да бъде връзката между втората и първата книга — това е лично мнение, колкото и да го намирам за прекалено обективно. Не си длъжен да се съобразиш с него, но — ако се вслушаш в един вътрешен глас, ако чуеш как говори съвестта ти, ако нададеш ухо на таланта си, всички те, един през друг, едно през друго — ще те посъветват за същото.

Ако не го направиш, какво значи? — че нямаш: 1. вътрешен глас; 2. съвест; 3. талант.

Оставям сам да прецениш — имаш ли ги и ще подходиш ли към горното ми — по подобающ начин.

Други предложения, мнения, съвести, таланти и прочие — като се видим. С надежда съм да стане, да отдели време и да направя очна ставка как сигледаш имота, като под имот имам предвид: къща, дворове, животни, растения,

вина, ракии, картини, книги. Ще ми е драго да се видим и с Милена, че сепозабравихме. Останалото е от Бога.

Към поздравите към Вас се присъединява и Братинова Венета, споделяща моята симпатия.

С обич: Енчо Мутафов.

Докато прочета и неколkokратно препрочета това обичливо, добронамерено, самобудалкащо и — в стил, който така добре познавам — писмо; точно от каквото имах нужда — да разсее нон-стоп човъркащият червей на съмнението и Енчо долетя на западното си, с видими козметични грижи, возило. За броени дни отработихме — генерална репетиция на предстоящите коледни и новогодишни празници, като наблегнахме на луфта между двата милениума; поговорихме детайлно по книгата, от което имах нужда! Наприказвахме се и установихме, че прием, вече (уже, олреди), като помъдрели и утолени мъже.

Ако драгият Читател не е задрямал от тия скучни протоколни отметки, ще сбърчи капризно нос и ще процеди: Какво общо има тази кореспонденция, тия идилични взаимоотношения между пишещ и редакторите му и двойния гювеч на фамилия Дашкови; какво ни баламосват с кухнята на творческия процес; дайте направо крайния продукт — някой и друг разчоплен сантимент.

Цялата работа, всичките тия прескундаци с гювеча, са едно Решение, според мене — добро, да нахраня вълка и агънцето-баганцето да си блейка на полянката пред взора ми, като се радва на добро здраве и многосерийна ТиВи.

Двамата ми добронамерени съдници — без да знаят един за друг, в един глас ме предупреждават — че някои от текстовете излизат от купчината страници на Разчоплени сантименти, правят своя си купчина — Скици на разни скици, че има и текстове — Разкази, за трета купчина.

На хоризонта не се забелязва и следа от кървав спонсор или — да не сбъркам дългата дума: спомоществовател за една книга, а камо ли за друга и трета... а и те ще бъдат поотделно опоскани и проскубани.

Решението е — Гювеч! Гювеч с три и повече раздела! Единство на форма и разнообразие на съдържание!

Тодор Дашков е знаел за профилактичната роля на литературния критик. (Викаше ми Вили Кюстендилски, щото засякъл като ме поръчвали. Цялата компания били на Кюстендилските бани, надявал се леля Вичи да зачене.) Беше добронамерен към мене, също като К.К. и Енчо Мутафов ме предпазваше от евентуални и други такива — груби грешки:

— Внимавай, Вили Кюстендилски! — ме предупреждаваше при съответния повод — Като пишкаш, оглеждай се за котето! Да не ти излапа карначето! Хвърля се като коте на суджук! Какво прайваме после! Хи-хи-хи! Хи!

Такава — профилактична, е ролята на истинския и добронамерен литературен критик, редактор и приятел на човека (пишещия)! Поне аз така го чувствам.

Друго, също така важно, преимущество на гювеча е — в неговата безапелационна готовност да приема и приема, още и още разна информация. В буквалния гювеч, може да надробите какъв ли не асортимент зарзавати: чушки, грахче, домати, картопки, бамийки, райкин боб, патладжан, лук — да го препълните догоре; като отпреди сте запържили какви ли не мръвки: в северозападната част на наш'та махла боготворят гювеч със сегменти от телешки опашки; на югоизток — разна овча мръвка; на север — с-с-с-свински какви да са; после предпочитанията се омешват и се стига до пълен хаос, само да е мръвка! Та, мисълта ми беше... чакайте, че се покапах... както е рекъл дядо Айнщайн, в теорията си относно относителността: Няма увеселителен параход, който да е така претърпан с екскурзианти, че да не може да поеме поне още един-двама!

Това двойно повече се отнася за двойния гювеч: Няма гювеч, който да не може да приюти в ароматните си и вкусни обятия още и още вкусотиини; колкото и да прелива от компоненти и заливката му с N яйца с магданоз и копър да е потекла по везаната покривка: няма юнаци, на които да им се е опънал който и какъвто и да е гювеч! Виното може и да им е артисало — гювечът никога! Трябва повече вяра в юнаците — читатели! И доверие!

Препрочетох с умиление това Похвално слово за айнщайновия гювеч! Доста е скромно. Както е казано: скромността краси гювеча!

Да приключим, засега, с Разчоплени сантименти и да надникнем в друга преградка!

Живот и здраве, ако е рекъл Дядо Господ или който е там — легитимният Създател, ще разочопля и следващите Сантименти за: Времето — в което бяхме и сме; за Професията — която усъвършенствах през целия си съзнателен живот, докато установя, че живопис къща не храни; Хората с които съм общувал и са значели нещо за мене, а и аз за тях; Брат ми Сашо — отишъл си огорчен от Този свят и с когото бяхме еднакви и различни; и както се разплита чорап — кой ли знае още колко...

СКИЦИ НА РАЗНИ СКИЦИ

01. НАШУ ЦЕЦУ ЗАЛЕПНАЛ като контрабанден магнит за електромер, о рехавия стобор, пие с очи съседското девойче,

напращяло в оскъдна дрешка, на места направо отсъстваща: било поради горещниците; от социална немотия или — пуста мода!

— То, сеги са пости, ва моме Драганке, к'вот си са разблажила, грешни ний, та те поревнахме...

— Много си бил набожен, бре бацьо Нашу Цецуо... пък дан' знам...

— Няка, ва, няка! К'ват си мрянка, риба можело, казват ората!

02. БЯХА ПО НА ПЕТ САЛАТКИ и по едно — без... Разговорът скачаше като кенгуро от тема на тема; провираше се на слалом между чашите; цопваше в нещо социално или антитакова и опръскваше това-онова, без да го загрозява прекалено.

— Разводът си има и хубави страни, ако се изпипа като хората...

— Развод ли е... не го хвали... все някой страда!

— Ами! Чуйте само: братовчедът, с неговата — голяма любов и чудо! Караха двацет години почти идеално. Почти — щото и двамата си кръшкаха и не си придиряха. Родиха и изучиха две деца.

Доскуча им, разведоха се приятелски, но как:

Братовчедът се ожени за съученичката на дъщеря им; дето почти не излизаше от тях.

Братовчедката, бившата де, се омъжи за старо нейно гадже, доста по-младо от мъжа ѝ, бившия де, по любов! Софиянец, ерген, с голям апартамент, че и доста паралия.

Децата взеха софийско жителство, тогава беше невъзможно... абе, пълен хеппи енд, изпипано.

03. ПЕШО ФУРНАТА ОБРЪЩА ДВОРА с лизгара, повече за гимнастика и апетит, че го чака пенсионерска салатка по ракиено време.

Кукувицата Теодорица следи зорко от дюлята за изкопаеми деликатеси и задява:

— Куку! Куку!

— Знам! Знам! — в такт, добродушно и в добро настроение си криви гласа Пешо, като я имитира доста сполучливо.

— Ку-ку! Ку-ку!

— Знам си! Знам си!... Ти ще ми кажеш! Нали се виждам, че съм куку!

Петелът Макиавелий, да не остане назад:

— Кукуруигууу!

— Де, тенджера, де! Язык ти за името! Засега съм само едно дърто куку!

04. ДЯД' ПАТЮ ОКОКОРЕН съприживява ТиВи филмче за живота на морското дъно. Морските таралежи, с игли няколкократно по-дълги от тях самите (Гл'ей, к'ви игленици!), го изпълват с детски възторг и посреща с насмешка опитите на рибоците да си замезят с тях.

Появява се рибка-красавица (по розова пижамка на райенца и панделки) и става ясно, че е спец по консумацията им. Умно и нежно прихваща с устица, като целувчица, върховете на иглите и със силен замах ги зашеметява о скалите, открива месцето.

Дяд' Патю невинно прехвърля възторга си към рибката с дюшеклъка:

— Гл'ей, как се облизва само! Няма прости хора вече!... Първо целувчица... после — хам-хам!

05. ЗАКЛЕТИ ТЮТЮНДЖИИ лакомо смучат, с брадясали муцуни и брезентови ръкавици, фасовете си около сандъчето с пясък: „За пушачи!“.

— Какви пушиш сега?

— От евроекютата на дядото...

06. РОДИЛНИ МЪКИ ОКОЛО излюпването на една смехорийка; нещо с трилър, литър, екс — нещо пияндурско... Май да! — Трилъритров екшън.

07. НА ГИЦИН ГОГО БУЛКАТА ГЕНА му заръчва, хем да не вземе да забрави:

— Да курдисаш, Гого, капаня! Многу мишка в преждата, ши знаш! Насмели са кълбята, са ги разчешитили...

— Няка, ва, няка! Можи пък да ми дуплитът чорапята, дет' си ги забраила ут миналата гудина...

08. БАЙ ГЕОРГИ Е ХВЪРЛИЛ око на картоните с яйца от една сергия на пазара, с търговка — отракана и засукана хитруша, ще те купи и продаде без да се усетиш, че и отгоре...

— Здравсти, булка! Как са яйцата?

— Благодаря, добре са! — светва хитрушата.

— Гледам, че са бели и закръгленки като стопанката си, пресни ли са?

— По-пресни са от мен. Ще вземете ли?

Бай Георги доближава поверително каскет до шарената кърпа:

— Ще Ви се доверя. Квачката се разклока, иска да мъти. Ще я насадя с яйца от черна шуменска кокошка, че си нямам такива, а и по-малко боледували...

— То, хубаво, ами как ще познаете в тази камара, кое яйце е от черна шуменска кокошка?

— Знам аз, знам! Това ми е работата! — отделя бай Георги от яйцата и си напълва картона.

— Дано да не излязат запъртъци! — пишмани се той докато плаща...

Хитрушата го изпраща с насмешлив поглед и си мисли: симпатичен, но шашав човек! Уж разбирал, това му било работата, пък въобще нямам черна кокошка в курника...

Бай Георги е двойно доволен: изпълнил е поръчката на половинката си и номерът с черната шуменска кокошка пак мина — да избере само едрите яйца, че имаше и доста дребосък...

09. ДВЕ ПОПРЕМИНАЛИ, средностатични хубавици, опрели стилистични къдри, си споделят на чашка кафе:

— Защо развод, дружке моя? След двайсет години брак! Две големи деца! Не те разбирам — нерви... делби... проблеми!

— Двайсет години го чакам, този петдесетгодишен тийнейджър, да порасте, и реши какъв да стане... Майка му да си го поеме...

10. УЧТИВА, ПО-КОНТАКТНА продавачка, загрижено:

— Ето рестото, Господине. Не ви ли е студено по сако в този студ?

— Благодаря! Балтонът ми е паркиран отсреща.

11. ТАКСИМЕТРОВ ШОФЬОР състрадателно изчаква клиентът му — превит от болки в кръста, да слезе, явно продължава започнат в колата разговор по темата:

— Лягайте на асфалта — да Ви попритъпча с жигулата за здраве...

12. УЮТНА КРЪЧМИЧКА за фукарии, масичките на лакет една от друга, самотно пиянде, доста архивно, с още по-архивни одежди, ползва за мезе разговора на съседите-веселяци. В една пауза се включва с беззъба фъфлеца усмивка:

— Чувам, за жени говорите! А аз, нали не мога вече, не Ви се меся!...

13. СЪОБЩЕНИЕ: СЪПРУГ, С пореден № 5, обслужващ основно в битово отношение съпругата си, с пореден № 4 (Номерата са пренабити!); съобщава на заинтерисованите лица, че във връзка с настъпващите коледни празници — е повишил качеството на обслужването (В битово отношение!), на гореспоменатата си съпруга, а именно — обзавел е спалното крило към офиса ѝ, с последен вик на модата в дизайна на серия ГАРДЕРОБИ от фински бор, с надстройки тип мезонет, уютни, дискретни, със серия санитарно-хигиенни екстри, условия за китайски шах, мини-бинго, кабелна телевизия; както и коледни — малки, но симпатични ИЗНЕНАДИ...

14. СЪОБЩЕНИЕ: СЪПРУГ, С пореден пренабит № 3, съобщава на съпругата си, също с пореден пренабит № 6, че за периода на настъпващите коледни празници ще отклони домашната прислужница, изпратена им от Студентското градче, на подходящ адрес, предвид предстоящата зимна сесия, поради даване на първа методична помощ на гореспоменатата домашна прислужница, за... сесията...

15. — ЦЕНКЕЕЕ, АКО ЗНАЕШ само — какъв срам брахме! Да се крием от децата си, пък те — нали сега всичко знаят; всичко виждат, всичко разбират, за срамотите, Ценкееей!... Не това, ма!... Ценке — ти все за това си мислиш!...

За Титаник — 'айде, иди-дойди! Бил световен, нямало като как, нали имаме и такава бойлерче; със същото име; да го уважим — току виж се засегнало и ... гръмнало... Та, за нас двамата и за двамата синковци — по пет лева; ей ти ги — двацет лева. Тури и по един сладолед — ей ти ги двацет и пет лева! То сега, алкохолизмът излиза по-евтино! Това — миналия месец. Минал, не минал месец — моя пак: трябвало да видиме... аде... как се казваше, изхвъркна ми из ума... Нам'къв бил, нам'ко си правили, всички го гледали, даже и загубената Тода; само ние не сме били... Ами бюджета за месеца... Така смятахме, инък смятахме, решихме да идем скришом от децата. Те още от преди три месеца се точеха за него. Какво ли не им приказвах: глупав бил, само се гърмели и разни голотии... не вярват. Да го видели и да си имали тяхно си мнение. Разбирам ги, миличките... Едно време — докато не обришех всичките кина, не мирясвах, ама те нямат късмет, горките. Едно семейно ходене — и на баба им пенсията хвърква. Това е културното ни бюджетно перо, без бабата!

Та, излъгахме ги, че... отиваме с приятели на кръчма. То, тежки да бяхме отишли; с по една-две бири щяхме да се оправим, че и картофки...

Синковците ни засекали по часовника, хванаха ни на тясно. Все едно, че не знам как ни хванаха! За срамотите! Тъй не съм се изчервявала, не знам от кога... Хем нищо не казаха. Изгледаха ни като... като ... Ценкееей; голям срам... за срамотите станахме!

16. ПО СУТРЕШНИЯ БЛОК на Хоризонт върви разговор със слушатели, по телефона, за туристически маршрути в Пирин. Спомени разни — все приповдигнати.

Откроява се възторжено колоратурно сопрано, вибриращо в най-горния регистър, ако има толкова горен...

— Цялата настръхвам емоционално, само като си помисля: дъщеря ми е рожба на такава планинска екскурзия по чудната Пирин планина...

Водещата, със засмян до ушите школуван глас, невинно предразполага за интимност в подробностите:

— А къде, по-точно, по маршрута из Пирин се случи това емоционално събитие, помните ли?

Възторженото колоратурно сопрано пърха и вибрира още по-нагоре, преминава звуковата бариера на фалцетите:

— Навсякъде!... Навсякъде!... Навсякъде!... Незабравимо!... Незабравимо!...

17. ВНУЧЕТАТА НА НАШУ ЦЕЦУ, доста на брой, гледат по ТиВито сериал от Сладката Канди:

— Дядко, Кандито стана медицинска сестра...

— Колко и прилича!...

— И колко е красива!...

— Няка, ва, няка! може пък да пропей кат Лилито Иванова!

18. САЛАМЪТ, СЪС ЗАЧЕРВЕНА от срам чуждоезична опаковка, се мъчи да увери, че е качествен, стопроцентов и дори — с вкусови качества.

Баба Фъца се бори настървено с полагащите ѝ се, според пенсията, три търкалета. Нещо не ѝ спори. Търкалетата срещат слаба съпротива в лицето на оставените на изживяване дъвкателни съоръжения. На фона на бабешкото доволно сумтене и ръмжене се чува трошливо хруптене, внимателно селектирано и огледано над диоптрите, коментирано: Има кокалчета! Значи му слагат и малко месо!

19. НА МУТАТА синò от градò като малко го мислехме за няма. Къде ли не го водиха по доктори и баячки... И едно саможиво. Като имаха гости, се криеше под масата. При едно голямо гости изпълзя изпод масата, покатери се на стола, оттам на скрина и... каза едно дълго стихотворение... Оттогава пей давахме (сума, пари) да млъкне, поне за малко...

20. ПРАВИ СА ХОРАТА, като казват, че великите открития стават случайно и изневиделица. Ето на — толкова случайно и изневиделица, че даже не ме побиха тръпки от вълнение! Приех съвсем спокойно този факт, като нещо ежедневно!

А и моментът беше най-обикновен. Загледан в тостера, чаках да изчатка и да пръкне препечената филийка. После знаех как да се справя с нея...

А пръкна откритието! И колко формули! Латински и старогръцки букви! И лимеси и интегрални!

Мозъкът ми беше отзивчив като Дамския камерен оркестър... Колко ли учени са се блъскали, години наред, безрезултатно! А при мене колко лесно се получи! Откритието на века! Така пишеше отгоре — изведено в заглавието на някаква откъсната страница от строго научно списание, в която беше увит маргарина, леко омазнена...

Остана само да разбере — за какво се касае откритието...

Филийката беше изстинала — Великите открития искат жертви...

21. КАЗВАТ СЪРДИТО НА ГИЦИН ГОГО:

— Гого, тойту кучи пак изялу сичките ийца на баб' Дечка ут полуга.!

— Няка, ва, няка! Тамън шъ му съ упрай гласо!

22. ПРЕДИ ГОДИНИ, В МОСКОВСКОТО метро се стряскахме от безбройните надписи „Выхода нет!“ Тълпите се блъскаха в тунелите еднопосочно и все този надпис. Приех го в глобалния му смисъл и често го използвах като метафора, между свои.

Историята показва, че „Има изход!“

23. ПАК ТОГАВА И ПАК там, доста подпийнал младеж влачеше за ръкава кожуха си и му говореше като на любимо куче — с пръст на устните му шъткаше да мълчи и да се държи прилично. Доближи ме, огледа и рече:

— Ты случайна — балгар?

— Балгар! Пачему?

— Я тоже съм балгар! Майната ви на всички!

И досега не ми е ясно: кои всички?

24. НЕВЕРОЯТЕН КОКТЕЙЛ от грохот на щанцови преси, сечаци скърцащи и дразнещи ухото силициеви ламарини за ламели на трансформатори. Работниците в цеха и да се надвикват, едва ли се чуват. Внезапно токът спира, поради нещо си и настава още по-невероятна тишина. Оглушаваща тишина! Гъста тишина, която се утаява и отгоре ѝ изплува нежната и тиха паяжина на цигулков

концерт. Невидимата досега, нейде си под тавана, бакелитова кутийка на радиоточката, внася нещо човешко, поетично, лирично. Някой си, крясва раздражено:

— Спри го това бръмчило, бе! Оглуши ни!...

25. НА ИЗЛИЗАНЕ ОТ ХОЛИВУД, в уютната бензиностанция на ЕКССОН, бензинаджията въоръжен с мустачките на Кларк Гейбъл над десетинчова усмивка, се озадачава от гръмогласната ни родна реч. Поглежда тексаската ми регистрация, но това не му обяснявя нищо. От кое кънтри (страна) сме, пита, с безцеремонната контактност на американец; и на какъв език говорим? Признавам си: България кънтри и ленгуичът ни (езика) — също България!... О-о-о, така ли! О'кей! Усмивката му става от ухо до ухо; Вери гут! (Много добре!) И ме тупа по рамото. А знае ли къде е България, питам; усмивката му става безпомощна, признава си: Ноу! Не е ли някъде до Венецуела?...

Не знае! Да е само той...

26. КРОТЪК ДЕЛНИК, МУХИ се врат къде ли не; звуци разни, едни такива, други — онакива. Чушкопеци делово потрактват калпачета, стринки се гъзурят около врящи котли с ароматни магии; някой клепа коса, други се клепат взаимно... Идилия!

Пресипнал фалцет, с обигран речитатив на потомствен калайджия или вехтошар, превзема интонационната среда и фокусира общественото внимание:

— ... Инкаса-а-аторът минава-а-а, молим! Елек-тромераджията-а-а... сваляйте-е-е магнитите-е-е; мосто-о-овете-е-е и другите-е-е таракачаци-и-и, шашми-и-и-и и прочие-е-е устройства-а-а! Инкасаторът минава-а-а! После да си нямаме-е-е докачки-и-и и откачки-и-и; да се причакваме-е-е с брадвите-е-е; дребни деца си има-а-а-ам, молим! Който чул — чу-у-ул! Айде-е-е на инкасатора-а-а-а; електромераджията-а-а-а; Ама ха-а-а! Тъй де!

27. АВТОМИВКА КАТО автомивка. С чуждоземни олющени надписи, тук-там — ръжда, цвърчи и откъдето не трябва; сешуарът не работи, затова пък автошампоан не се пести и вълма от пяна и аромати пълзят по крачолите на персонал и клиенти...

Нафукано БееМВе, с огледални стъкла, се отръсква капризно като немска овчарка и драсва нейде си; пребойдисано в резеда Жигули изпълзва с шофьорска тяга и ревматично поскърцване...

В преправен на пикап Москвич, половин тон шопари, делово умислени, явно привикнали на манипулацията, със сладно грухтене приемат ласките на четките по механизмите. Купетата им лъсват като за годишен преглед... и им липсват само панделките — като на тия от Дисниленд...

28. КАРЕ СТАРОМОДНИ първолаци, с крачоли под коленете, шарени зорлем кръпки, ходачки с по два номера по-големи и още по-големи диоптри, съсредоточено подритват, с повишена трудност, някаква керемидка, в някаква тяхна си игра и доста сносно припяват:

Астика, Астика! А, стига! А, стига!

Два пръста разкикерени, един пръст — напреки!

Астика, Астика! А, стига! А, стига! А, стига, Астика!

29. ДАМСКИ МЕДИЦИНСКИ кадър, от най-младинките, накамарчен с кутийки и кутийчици лекарства, консумативи и някакви маркучета, извършва сложна маневра на излизане от болничната аптека. Вратата, въоръжена с пружинен инат, не ще да я пусне. И с право — кой ли глупак би пуснал такъв млад кадър от прегръдките си...

Девоичето подухва влажна къдричка — за видимост, притиска с разперени розови пръстчета към гърдичките си ветрилото на пъстрите кутийчици и натиска с раменце остъкляването; а с краченцето контрира рамката...

— Най-добре й стои Витамин В — комплекс! — с пресъхнало от умиление гласче, коментира проходящ болничен халат...

30. ЗАДРЪСТВАНЕ ПРЕД бензиностанцията; никой не помръдва, бибикания, подвижвания; който отиде да провери кое-що, не се връща...

Струпани около един пършив Запорожец, хората цъкат, недоумяват, спорят, търсят обяснение на загадката, а няма и няма...

Само водачът на МъПъСъто си стои невъзмутим, чака да го обслужат. Стои си, ама къде? Запорожецът — без седалки. Вътре —

една каца, легнала с отвора към волана, опряла плътно в пода, тавана, отстрани и отзад! На възглавничка, на вътрешния ѝ ръб си стои мустакатата чичка, стиснала кормилото; сгънат — да има място за главата му. Как е влязла, пустата му каца!?! Колкото зяпачи — толкова догатки, а чичката не обажда... Дали пък не е сглобена вътре и ако е — Защо!?!

31. ЕЖЕНЕДЕЛНОТО КАРЕ бриджъори, сражаващи се под знамето на Първа частна дегустационна колегия, в паузата наложена от дефлорирането на поредната екзотична бутилка, се глумят с единствения ерген — виден гинеколог:

— И да закъснеем, няма кой да му държи сметка... да му се цупи...

— Що му е — занаятът му дава богат избор...

— Докторе, има ли такова нещо?

Докторът, подчертано сериозен, привършил с разпечатката; разлива и контрира с проверен професионален лаф:

— Ние сме като касапите... Най хубавите късчета месце, запазваме за себе си...

.....

33. БАЙ ГЕОРГИ РАБОТИ на гише, бюро срещу бюро с госпойца Фтичева. Госпойцата, цялата в саморъчно плетени дантели, навярно от чеиза ѝ; нагиздена, червосана и белосана; изпуснала всички възможни влакове доста отдавна, често изпада в състояние на отнесена от вихъра. Без да се усеща, дава простор на своя нелицеприятен навик: настървено си бърка в носа; огромен и напудрен, като на равни интервали, има-няма какво, сякаш соли нещо встрани...

Бай Георги, без да отделя поглед от сметките, с привичен жест, трениран в годините на съвместна работа, придърпва кошчето за хартиени отпадъци, точно на мястото на соленето. Клиентите, чакащи благопристойно госпойца Фтичева да бъде донесена обратно от вихъра, си умират от смях...

34. БАЙ ГЕОРГИ ИМА невероятен рефлекс: ако клиент или колега кихне веднъж или серия, той — гледащ уж встрани, дискретно

прикрил устни, пръцва отривисто с уста, светкавично и едновременно. Ефектът е невероятен — всички вперват укоризнено очи в кихналия, а самият кихнал, за миг несъмняващ се, че е лично той, поруменял се извинява...

35. ДРЕБНО ЧОВЕЧЕ, в поза на рецитиращ Наполеон, гневно пръска слюнки срещу група смълчани слушатели:

— Какво искаш... ти, бе! Трийсет години събирам професионална чест, на дъното на една ракиена чашка! И сега искаш да ти я плисна в лицето за едното нищо, ли!... Няма да те дезинфекцирам аз, я!...

36. РУСЕНСКАТА УЛИЦА ВИДИН е успоредна на главната артерия — Борисова, но не стига като нея до Централна гара, щото аа — да хване влака за Европата, се губи из един урбанистичен гювеч, с бродещи, залутани по различни времена — пощаджии...

Цялата улица Видин е в огромни липи, с разчешитени клони, като тунел; и не, че улицата е тясна, дори е двупосочна. Липите дават възможност на жи-веещите до четвъртите етажи, през сезона да си берат липов цвят за чай — със и без лимон.

Особеното в липите е, че стволовете им, дебели колкото едвам да ги обгърнеш, са изкривени осезателно и по странен начин, удобни за полягване.

Като дечурлиги, припечелвахме и от бране на липов цвят. По двама, с двойни стълби и големи книжни чували, нажилени порядъчно, познавахме всяка липа в града — кога и е времето, едра ли е и какви претенции имат съседите ѝ. За мене улица Видин е на другия край на града, но обвеяна с романтичната тайна, че причината за кривината на стволовете са натискащите се любовни двойки, омаяни от аромата на цъфтежа и закриляни от тъмнината, нощем — без осветление! Докато разтваряхме стълбата и се катерехме, критично оглеждахме и авторитетно отбелязвахме, че наистина са удобни за... това... и това ще да е причината.

Сега — липа да не помириша... От чай се отчайвам. Въпреки това, като ми се случи да мина по улица Видин, не може да не отбележа, че е много красива; а дърветата са особено подходящи... да си подпра радикулита, докато си поема солук; навярно, навремето,

ревматичните дядки са допринесли за изкривяването на стволите. Я, колко са удобни!...

Колата, паркирана под липата, нещо се развълнува и изплю през откренатото стъкло:

— Ей, дядка, к'во си ни зяпнал! Айде, чупката, че ни разсейваш!...

37. ДЯД' ФИЛЮ СЕ ЗАПИЛЯ по родата о градѸ. Няма го, та го няма! Фъртун'те затрупаха селата, пътищата и автобуса посред тях...

Дяд' Филю, колко му е изфирясалия дъртежки акъл — тръгнал пеш, като някой снегорин. Правил го е на млади години, че и оттагък!

К'во е било, що е било — занемарените му кучета го довлякоха като шейна пред кръчмата: за вирнат крачол — по куче. То едни кучища, да не ги срещаш неподходящо! Хърбел и Щърбел! Цели бандюги!

— К'во стана? — пита Сел'то, като видя ококорено око; не очакваше отговор, щото дяд' Филю рядко процеждаше по дума, говореше се, че изобщо не го-вори. Питаше си сел'то, ей така...

Дяд' Филю ококори и другото око, вторачи и двете, нейде в Космоса, напъна се и... изрецитира:

*ели стъпки — като хрътки,
гонят ме — в снега!
Дълги глътки — като тръпки,
ма лаят — по снага!*

Сел'то зина:

— К'во, к'во?

Дяд' Филю примлясна:

*Де го?! — Нема наше село!
Май далеко се е сврело!
Вълци сиви — че и черни!
Шанс дръгливи — се не мерни!*

— И к'во стана? — пита Наше село.

— К'во! Нъл' виж — изядоа ма! Саде едни крачоле останаа...

38. ПОПЕТО, ЛЕКА МУ ПРЪСТ, разказваше за негов гаф, едва ли не излязъл през носа му: Цяла нощ писал лозунги за изборите; на размъване, полузаспал и преуморен, вместо Глас народен — глас Божи! изографисал — ... глас в пустиня! По-нататък не му се разказваше... По Онова време, такива грешки не минаваха безнаказано.

39. КАТО СТАНА ДУМА ЗА ПОПЕТО... той служи войник след Академията — вече дърто магаре, в Русе, във Военния клуб, като художник. Един офицер, дето мразел висшистите, заповядал: Щом си художник — боядисай офицерските клозети!

— Охоо! Ще се гавррриш, значи! — ни разправя Попето, той силно и симпатично ръръкаше — вземам аз, за офицерските клозети, бои от българските тубички, дето нямат съхнене; забъррах един цвят: охррово, кафяво — абе, направо говнян (запазвам автентичната дума) и го разреждам с олио; докато се уволних, който офицер излезеше от клозета, все се чистеше смутено и мирришеше униформата... ще се гаврррят с изкуството...

40. ГЪОРГИТО, ДЕТО Е две къщи под нас — на ранчото, ме среща сърдит, дни след като му бях надписал книгата си Мъгляви пискюли:

— Ва, Комшу, ва! Хем ми знаш името; хем знаш, че ми викат и Гицин Гого, още от дете; хем помниш и леля си Гица, дет' нямаше отърване от нейните лакърдии; и дяд' Тошко знаш, баща ми — лека им пръст и на двамата... и пак си ги надробил едни...

— Що бе Комшу, какви оплаквания имаш?

— Да мъ опишеш ти, с Мойте истории и да мъ законспирираш ти, с туй име — Нашу Цецу! Че нали тойту кучи се казва Цецу! Що и аз!? Толкоз ли тий уважението; знам, че си цениш кучито, ама чак...

— Уж за добро, бе Комшу, да не рекат хората, че туй било — онуй било... Гицин Гого тъй... Гицин Гого — инак; може и да се

сърдиш, знам ли...

— Няка, ва! Няка! То хората като прочетат — може и да ми стане хубо; пък и плаках като прочетох дето си писал как застреляха Мечо... и там... дето се халосвам с младата комшийка! Баш Гицин Гого! И за унуките; и за капаня, дет' мишките разчешитеа преждата; и там дет' булката... а и нея ще пишеш с нейното си име — Булката Гена! Да ги нямаме тия ми, ония ми... И кучеата, тия новите — младите: Петю, Бончо, Мечо Млади; Няка, ва, няка са знай как стоят нищата! И да знаш — видиш ли колку къщи сме: вашта, Бай ти Дане, Митювата, нашта, Петюви и Стеуфкини... туй то! Да съ уважаваме, че то това остана — едното уважение саде! Няка, ва, няка!

41. СРЕТЕНИЕ ГОСПОДНЕ е и по Първа програма разясняват религиозни и светски традиции и прочие обичаи. На трапезата трябвало да се поднася пиле, луканка и вино...

— Ти си ми пиленцето, ти си ми луканчицата... ти си ми винцето! — разнежен погалва с поглед Стопанинът Стопанката си.

Очарована, непривикнала на такива, направо редки, нежни откровения, Стопанката замаяна, едва отронва с неџа:

— О-ооо...

— Жалко! Дип, че... съм на диета...

42. БАЙ САЛИ КЛЕЧИ на двора цял ден; студ и чудо — той си клечи, помайва се, нещо не е на ред!

— Бай Сали, що се не прибереш, ще се поболееш в този студ, работата по двора край няма...

— Тъй, чоджум, тъй! Ама, стана един бела — моята син докара един кола драка. Тук мръднеш — драка! Там мръднеш — драка!...

— Аха, ясно! Синът е довел снаха... сербез...

43. ЧИЧО ТРИФОН притежаваше благороден маясъл. Благородството му се състоеше в това, че не го болеше и другите там деликатеси в негативен план. Само нежно го насърбяваше, с гъделичкащ отенък. Стопанисваше технология, разработена методично, плод на самонаблюдения, за поддръжка на тази капризна придобивка.

Чичо Трифон не е егоист — с удоволствие споделяше опита си с непосветени препатили. Почти нагледно показваше как се сгъва на четвъртинка и сърчно да се втъква между мършавите му бузи, близо до съответното болезнено отворстие, сиреч — до проблема: изолиране на възможностите за допълнително претриване на детайлите.

По това време хартиената ни промишленост, съответно пазара, бяха в поредната криза; за внос не можеше и да се говори, както по първо, така и по второ направление. С връзки се намираше само един номенклатурен номер салфетки за маса, от едностранен холцфрай, с нещо като лайкучка на розов фон.

Точно тия салфетки се вписваха идеално в така грижливо разработената технология: с меката си, негланцирана страна, контактуваха достатъчно нежно о двете бузи на... проблемния; а гланцираните осминки преплъзващо лагеруваха плавно, според хода на титуляра. Само маргаритките, приличащи на лайкучка, се чувстваха някак не според замисъла на дизайнера — стърчаха самотно в необичайната си леха.

Природата беше оплевила всякакъв опит за растителност в района. Беше съсредоточила абсолютно всичко, в този смисъл, високо горе, под и над един изящен, капризен и аристократично влажен нос; абсолютно всичко — е силно казано... Освен мустачките, тип Амедео Надзари от филма Ел бандито, както и рядката, редовно поддържана в тъмно черно косица, от ушните плафониери чорлаво надничаха нещо като похабени акварелни четки — дванайсти номер. Фини вежди, златни телени очилца, високо чело с възрожденски, но схоластичен отблясък. Всичко това — анфас и профил, че и три-четвърти, имаше чичо Трифон отгоре и отдолу. А по средата — една невзрачна гръдна кошница, фигурираща в картотеките на тубдиспансера за профилактика. Понякога торсовата оскъдност се променяше по посока на Джони Вайсмюлер от снимачния му период в Тарзан — Чичо Трифон си подпъхваше под ризата дузина вестници, та като си шофира ламбретата — да го пазят от вятъра. Беше зиморничав — духало му и през илиците на юргана. По негови доброволни самопризнания — при екстремни природни дадености, ребрата му тракали като прогизнал ксилофон.

Поради тия, навярно и — други, дълбоко лични съображения, чичо Трифон не понасяше другарки в живота, с влажен интимитед; но

такива с топъл дъх на ванилови кифлички, определено понасяше... и прочие...

44. ТОЙ МРАЗИ ДА ГО разкопчават! Особено пред свидетели. Настръхва като... неznam какъв. В най-различни посоки. Избиват разни комплекси. И проблеми. Разкопчани комплекси и разкопчани проблеми. И лоши помисли! И... още по-лоши!

Разговорът скача фриволно, с темпото на напитките. Това донякъде обяснява закъснението с две идеи, на констатацията; която се затвърждава; неимоверно. Явно си има работа с нещо лице. Спокойно! Самообладание! Не трябва да се злепоставя... доверие за доверие. И по-кратко...

Преценява обстановката: темите — тривиални, кръсосани, трета степен по Алкохолната скала на Малиган. Персонажът — познат, познат, че не може повече. Всеки с другарчето си — гълъбчета! Свободни стрелци уж няма; знае ли човек, всичко се случва, трябва да се провери!

Левицата му е обърнала тричетвърти гръб — матов, изящен, добре познат, дай Боже всекиму! С комплект бемки, дислоцирани като Малката мечка, без финалната звездичка; нежно влажна — Камей плюс още нещо. Двете ръце, с палците и безименните, кокетно придържат осоления кристал на мохитото. Маслинката — до половинката!... Охо, мерена реч! За жалост — отпада. Не е.

Поддържа периферно разговора: мерцедес, ама возията му е твърда... и разкопчаването върви твърдо... виж, демаражът му го бива — гърбът залепва за облегалката на секундата след светофара...

Използва търсене на съпричастност, към гореказаното, за проучване на десницата. Уви — има алиби. Елеминиран е в чаровните й аркансилни очи със за-дна дата; доста задна. Това е друг... скеч. Пък и ръцете й си играят с актуалната за сезона брачна халка. Красивата й уста, обаче, не си играе — контрагентът й е с повишена моментна обремененост...

Той е озадачен! Да търси Фигаро горе, Фигаро долу — е излишно; отзад — нелепо. Стена! Намира се в нещо като диагонален партер: лактите вбити в ма-сата, между хайвера и майонезата с брюкселски зелчета; краката — изтеглени далеко назад, в дълбокия тил. Да не ги достига съпругата му; да не го рита бо-лезнено. Първа

сигнална система за комуникации между две любими същества; по разширените вени, по повод... и без. Това — само за сведение, между другото!

Междувременно има запечатване на трето копче. Копчето е класическо: фор джентълмен. Или-кът му идва малко тесен; и в мирно време изпитва затруднения. Усеща се нервност при изпълнението...

Той заявява, че текилата прави чест на бара. Гласът му мутира. Солта от ръба на чашата е избила на челото му. Домакинът приема комплимента като заявка за дубъл — получава го.

По време на този ритуал хватката леко поддава. Използва го за проучване на предната позиция. С компютърна скорост, трето поколение, отчита някои дадености: домакините нямат подрастващо поколение, нито любимо животно... никаква логика!

Протяга крак, като гайгеров брояч; много внимателно — да не задейства детонатора. Дискретността е негово кредо!... Нищо! Подозрително поглежда право в центъра на неговата си опозиция...

Ооо, Боже, трябвало е да се досети! Действителността е сурова! Романтичен тъпак! Съпругата му го разсъблича с очи!... Леко разфокусирани — затова има проблеми с разкопчаването; а и не познава детайлите: вече трийсет години сам си шие копчетата; и нейните... Всяко нещо се наказва! Безрасъдното му протягане на крака — също! Санкция! Оттрениран, отсечен удар в разширената вена... Кой глупак му беше казал, че пантофките Бали са като перушинки!

Разшифрова депешата: Хайде, да си ходиме, че си имаме нещо наум! Нещо за довършване; не оставяй днешното за утре... А утрето се е прехвърлило в днес!

И другите стават. И те си имат нещо наум, нещо за довършване. Малката мечка дискретно ми шепне нещо на ухо; сочи с очи надолу... Закопчавам се!

45. ИЦКО ГЛАРУСА беше четвъртит гларус. С ъгломер да го бяха правили, нямаше да го докарат толкова четвъртит, от главата до джапнките. Те пък бяха самата четвъртитост и все се спираха там — където не им подхождаше на четвъртитостта.

В случая се бяха паркирали зад едни ходачки, опълнени с много високо, русо и на всичкото отгоре и красиво девойче, със смущаващо продълговати крака и калъф за цигулка в лявата ръка.

Ицко Гларуса, верен на четвъртитостта си, беше с четвъртокласно образование, достатъчно да установи, че в някои отношения не достига и до рамото на девойчето. Лошото беше, че Ицко Гларусчето поддържаше пред съгларусите си версията за високите мадами, които уж си падали по него — нямал отърване от тях, а не беше представил доказателства. Неподозиращата това — кандидатка за доказателство, в един момент откри, че чифт квадратни джапанки я следват с цел секспросия или секстормоз: спира, те спират; тръгва, те тръгват. Ситуация! Ситуацията прихваща калъфа за цигулка с цел агресия. Много високото, русо, на всичкото отгоре и красиво девойче, държеше в дясната си ръка сувенирно, бронзово звънче, подходящо за вратле на козленце. Подрънка мелодично-призивно с него и от чакащите за сладолед се отдели един от онези, дето: ай лав дис гейм, дългич, колкото двама гларусовци, с калъф за контрабас в лявата ръка. Подпря го нежно о нищо неவிждаща, нечуваща и неподозираща влюбена двойка и извърши редица манипулации, подсказващи с какво припечелва за следването си, а именно: прихвана с лява ръка дъното на дънките на Ицко Гларуса, с дясната стисна квадратното му вратле, изтръска джапанките да не се пречат, дето не им е мястото и го кацна, като реклама на високата указателна табела: Къмпинг Гларус — 5 км.

Калъфите бяха в обратната посока.

46. БАБ' ГЕНИ ИНФОРМАЦИЯТА заухажва личното си дядо, зачислено ѝ преди половин век държавно и църковно — дяд' Съби, още от зори. Цяла нощ я въртяха всичките ѝ налични колена, ръвматизи, лумбаги и прочие дъртрози, изслуша де що имаше нощни радиопредавания и изтули празнините в информационния си блок, който практически беше с неограничен литраж. Всичко с що-годе новинарски характер намираще място в целодневните ѝ грижи към околните, сакън — да не останат в информационно затъмнение. Дали от недоспиване, от въртелите и болезките или кой знае от какво, информацията се омесваше с друга, размиваше или прескундяше и стигаше до потребителя понякога с обратен знак.

Дяд' Съби получи за закуска любимите си пражитури с домашна извара, нещо само по себе си подозрително: ухажва ме, я дърва ще сека, я ще обръщам с права лопата... Когато видя и айрана с тил-

пипер, разбра, че работата е сериозна и мобилизира революционната си бдителност: Става напечено, Събе!

Баб' Гени съзерцаваше омитането на пражитурите, съпроводено с посръбване и дари любимото си дядо със сутрешния си новинарски блок от преди-преди всички: Научи, ли? Имало ново двајсе с илачите?

Пражитурата запецна: Сгащи ме, викат ми хората, че много 'оди бабето из село, аз — няка 'оди, нея ще я болят краката, то не било само краката, за мо-йта глава. Дръж се, Събе!

Баб' Гени заинформира: Ново двајсе! Имало нов масаж, като за мене! И за тебе ставал. Еротичен масаж ли е, невротичен ли, а може и евротичен да е. То сега, всичко живо на Евро налита; ще трябва да го опитаме, много помагало, казват! Може да ме облекчи. И тебе. Ще ти покажа къде ми са евро... невро... ерогенините зони; те не са като еропенините, тя по се държи, по е младя... Ей, ги тука, бурканите с илачите — специално за евротичния масаж този е с конски кестен киснат в гас; този — със здравец, киснат шейсет дни в първак; този — този, жаби, да не ти казвам в какво... Това са реалностите и предизвикателството на времето!

Трудният път към Европата!

47. КАТО СТЕ РАЗГЛЕЖДАЛИ Голямата плоча, в Долната камера, със сцената на извънземните космонавти в Мачу Пикчу, сигурно сте запомнили един подобен на олигофрен, без врат, но с огромни слушалки. Няма начин да не са взели юрнек от наш Сбъркан Генчо, роден сякаш с транзистора. С него спеше, с него ставаше. Сваляше слушалките само за телевизията, а нея изглеждаше от кора до кора. Майки-те плашеха встрастените си телегледачи — деца, че ако така продължават, ще заприличат на Сбъркан Генчо. Имаше огромен възпитателен ефект.

Електронните медии са велика сила! В деня, когато цял свят ги празнуваше, Сбъркан Генчо без видими външни причини, изживя личен интелектуален ренесанс. Осъмна с напъпили мисли, нещо ново за него; дори в погледа му се долавяше разум. Разкърши същността си и усети, че има какво да каже на Света. И Светът също усети, че има какво да чуе — затаи дъх в предчувствия.

— Здравно тяло в здрав дух! — категорично отсеке Сбъркан Генчо и с тази си, нова, изненадваща и самия него, ораторска придобивка

хвърли във възторг личния му котарак Черен Генчо, отскочил профилактично на хвърлей разстояние.

— Общностната европейност тепърва, тевтора и тетрета ще да ме опознае, за да ме обикне! — си призна Сбъркан Генчо — И ще сме си признателни взаимно! Аз ще допринасям за мирство и брат между народите, а народите ще ми допринасят... каквото там! — обобща чутото по радиото.

Ренесанс, ренесанс, но и той трябва да се проявява планомерно и пестеливо. Сбъркан Генчо предозира интелектуалните си изяви и изтощен приседна да реанимира, докато се разнесе мълвата. Мълвата — затова си е мълва, да се разнася. Разнася се съответния период от време, докато проникна и в най-преду-бедените. Накрая изкристализира в Общо мнение:

— Ето на! Видите ли! От повишението на общия радиационен фон; или от озоновите дупки, зяпащи над региона; или от обгазяванията в румънската долина на химията; или от пестицидите и хербицидите вложени във фасулената реколта; или от еко-проблемите натрупани сумарно; пък може и... — фактът си е факт! Сбъркан Генчо не е вече, май...

— От слънчевите уригвания, е! — най категорично отсече той — И усещам копнежи! Целият ги усещам, най-вече в коремната област, че и... по-надолу! — научно уточни и добави след ефектна пауза:

— И неznam защо, пък може и защото, но и друго усещам — не съм вече Сбъркан Генчо, кукуригайте го на Интелигенчо, за официални случаи с добавка.

— Интермедията!

Името си лепна като стар галош и зашляпа с титуляра си през ежедневието.

48. КОЗИЧКАТА на Момата Иринка, по традиция отговаря също на Иринка, но за голяма разлика от стопанката си, е още непълнолетна; въпреки, че се държи, не според възрастта си: предизвикателно и върти опашле, поглежда някакси косо, изпод дълги мигли и комуникира с дрезгаво-сексапилен колоратурен сопран. Държи се като девойче от подготвителния — на Езиковата гимназия; а щяха да я запърчват чак наесен. Не се води със стадото си — по цял

ден търчи след практикантите от Школата по изкуствата, да я рисуват, правят серенади и ухажват.

Научил за лекото поведение на Иринка (козичката), пристигна на сгяда прочутия през девет села пръч Маринчо, от алтернативното стадо. Това не е в навиците му, свикнал е да му ги носят на краката, както и щели да сторят, но чак наесен. Пръчът Маринчо огледал Иринка (козичката), подушил конфигурацията ѝ и рекъл, че няма педофилски наклонности, да му се обади наесен, когато законно ще ѝ е ме-е-е-е-раклия, засега само да си запише в тефтерчето за танци — че първата ѝ макарена е запазена от него.

И си тръгнал. Такъв е той — Маринчо!

49. ЧЕТИРИ СУТРИНТА няма още, а се усеща задухата на августовския жар. Над Дунава просветлява; върбалакът в румънско порозовява свенливо вместо нощувалите — палувалите в прохладните му пазви. Нашият бряг и махлата са още в сянката на ноща. Тежка, потна тишина се прецежда през замрежените широко разтворени прозорци. Не ще и не ще, да полъхне!

Люба е ударила един маркуч на плочника, седнала с мокри крака и невероятно рано на третото стъпало и посръбва от половинлитровата си чаша силно кафе, белким дойде на себе си от кошмарите.

Откъм Кея комично подскача съседът Душко — пародия на тичащ за здраве, само по увиснали до коленете и доста под пъпа — шарени бермуди; цери си хроничните безсъние и махмурлук.

Люба прихва в голямата като супник чаша:

— Ама, ти си ненормален, бе! По това време!

— Ами ти! Я се виж... чорлава, мокра... и кафе посред нощите; кой нормален човек...

Някъде, из зяпналите, тъмни прозорци, между две похърквания, категоричен дрезгав глас уточнява:

— В наш'та махла нормални няма!

УСМИВКИТЕ НА БАЙ ДЕЧКО 100 ГОДИНИ ДЕЧКО УЗУНОВ

Щастливи Ний — Съвременниците му, за възможността, навремени да сме се докосвали до талантливата му ръка, рамо, богата

душевност, опит всякакъв: професионален и житейски; най-вече начин на общуване: с много доброта и човечност, хумор и самоирония...

Някои от колегите ми — художници биха написали следващите редове по-добре и по-пълно; други биха го имитирали великолепно и с добродушна усмивка. Ще се огранича да предам само онова — малко, което съм чул лично от бай Дечко, в безметежните минути на чашка бяло вино, коняк или кафе или на разходка по Кея, край Дунава в Русе. Бай Дечко, надничаш под засукани мефистофелски вежди и над очилата, право в душата ти; специфично изяждащ буквите: „Нъл тъй?“ (Нали така?); и: „Ам с’я!“ (Ами сега!)...

СЛЕДЮБИЛЕЙНАТА МУ ИЗЛОЖБА:

01 — Толкоз много народ — като на митинг! И толкоз много цветя — като на погребение...

02 — Да ме поздравят дойдоха и две бабички с букети, едва кретат горките, много възрастни; дъл шъ стана като тях, като остаряя; фъфлят: Господин Професоре, помните ли ни — ние сме Ваши студентки...

03 — Журналист ме заразитвал, има ли още нещо, което не съм постигнал в живота си; бил съм вече професор, декан, ректор, народен художник, лауреат, герой на труда, председател на СБХ, народен представител, почетен Председател на АИАП — (ЮНЕСКО), картини, изложби, слава... Казвам му — остана ми само една грижа, да задомим някъде Олга, съпругата ми...

ДИПЛОМАТИЧЕСКА ДЕЙНОСТ:

04 — След девети, Васил Коларов, нали беше нещо художник, поръчал да докарат в София изложбата на Френските импресионисти — голяма изложба, таман обикаляла из Европата. Добре де, ама докато пристигне, дойде на власт Вълко Червенков, съветски идеолог — на него тия не му минаваха... Изложбата — официална, международна, посланици, знамена, екскурт, ам ся! Аз — Председател на СБХ. Питат ме какво мисля за изложбата. Ако кажа, че е чудесна — ще ни бият! Ако кажа друго — излагаме се пред чужденците и журналистите...

Нали съм умен, измислих: чудесна изложба, казвам, жалко, че е формалистична!

05 — Маршал Толбухин (казвал го е и като за маршал Жуков и като за...), като дойде в София, ми го водят с генерали, единият — прославен летец, да видели как рисуват българските по-първи художници. Влизат и право към статива. Там съм опънал един пейзаж, по-разбираем, тъкмо като за тях: поле, гора, небе — всичко си има. Как отразявате, питат, тавариш Узунов, победния ход на Червената армия? Ам ся!... Пред атака, казвам, тавариш маршал — и соча пейзажа. Танковете и бойците се окопали — чакат сигнала; артилерията отзад — бие по позициите на фашистите! А авиацията къде?, пита летецът-генерал. Първата вълна, казвам, току що е прелетяла и е вече над вражките позиции и ги покосява; задава се втората вълна... Нъл'тъй...

06 — По времето когато ни заръчваха да се учим непрестанно от богатия съветски опит, ми водят в ателието художници от голямото им добрутро — все началници. Показвам им това-онова, пускам и по-модерни за тях работи, като за запада. Оглеждат ги, цъккат; колеги — честно си казват, че им харесват. Айде, викам, почвайте като нас да рисувате, че да се учим от Вас и да вървим по-напред.

07 — Като връщахме визита на китайските колеги, ни разхождат из централния парк на Пекин. Него ден цялото им ЦеКа да имало там трудов полуден. Джо Ен Лай, дето е по културата, като разбра, че съм дошъл, дойде да се видим. Е, пита, вашите ръководители правят ли като нас такива трудови полудни. Ам ся! Да не стане някоя беля! Ние, казвам, този етап го минахме...

08 — Трябва, казват, да им покажете на китайските другари, как рисувате това — българските художници, нещо като демонстрация. Аз не ги обичам тия работи. Водят ме в ателие, дават ми бои, палитра, платно. Ам ся! Едни старци, строги, с дълги бради, облечени парадно, сигурно са професорите, усещам дъха им в тила си... После разбрах — били моделите. Нацърках от всички бои по палитрата, чудя се как да се измъкна, да не рисувам. Няма капут-мортум, казвам, рядко срещана боя, сигурно я нямат, аз без капутмортум, казвам, не мога да рисувам.

Разтичаха се, намериха, ам ся! Направих една топка от всичките бои, казвам — по моята рецепта, трябва да престои два дена, да узрее... след два дни бяхме в друг град...

ОБЩЕСТВЕНА ДЕЙНОСТ:

09 — По време на едно заседание на УС на СБХ, като Председател, ме викат при Високата порта, в ЦК. — по време на поредното затягане. Връщам се след няколко часа инструктаж, гледам — колегите ме чакат, какъв хабер им нося. Спокойно, казвам, всеки ще си рисува както и каквото си иска, но... и размах-вам пръст... ще има контрол!

10 — Като председателствах Художествения съвет, един колега направил сума творчески компромиси, инвеститорът така го искал, връщали го няколко пъти. Ами ти си готов за наемен убиец, бе момче, каквото ти поръчат, го изпълняваш. Нямах ли творческа съвест...

11 — Навремето Генко, още беше студент, аз — ректор; знаете го Генко, голям художник, но без задръжки; сгазил лука доста сериозно, щуротии разни с обществен резонанс... Беше стигнало до изключване. Идва майка му, партизанка или ятачка — политическа фигура. Синът ми, казва, малко е така, не му забелязвайте... Госпожо, казвам, ние тука всички сме малко така, но вашият син го е попрекалил... малко...

12 — Знаете го, испанския художник Хосе Санча, зет на Людмил Стоянов, тук живя като емигрант, докато беше жив Франко. Дойде след години на гости, с изложба, трябваше аз да я откроя.

Говоря все хубави работи, младостта му мина в България, правеше хубави илюстрации, знака на Сатиричния е от него; гледам всички се усмихват, радват се. След словото питам как мина, чакам да ме похвалят. Добре мина, казват, само дето вместо Хосе Санча, постоянно казваше Санчо Панса! Ам ся!

13 — Барем русенци ще ме поминувате, че като ваш народен представител, построих пътя от Иваново до Ивановската скална църква (дето е под егидата на ЮНЕСКО), със стенописите. Като чу

това, на предизборното събрание за новия мандат, една бабичка ми направи поръчение, да и оправя покрива и комина, пострадали от земетресението. Няма как, Велимире, ти ще ми подаваш керемидите...

14 — Бяха ме взели в Правителствената болница и заръчали да не ставам. Дора (Габе) и тя била там, на горния етаж; дойде да ме види и вдъхне кураж. Беше към деветдесетте (години), по-голяма е от мене, с единадесет... Говори все едни хубави работи; колко сме издържливи ний — с нея, годините не ни личат; колко сме запазени, щото служим на Изкуството. По едно време отметна болничния си халат; потупа си бедрото и рече: Гледай, Дечко, ти барем ги разбираш тия работи! Гледай какво запазено бедро — като на осемдесетгодишна! Голям дух има тази жена, голямо излъчване...

САМОКРИТИЧНИ САМОИРОНИИ:

15 — Отивам една сутрин в Съюза, с БМВето — спешно заседание на Управителния съвет, а те изнервени, забавил съм се много. Питам Атанаса шо-фьора, какво става, някаква делегация ли посрещат на летището, столицата блокирана ли е, че всички милиционери на кръстовищата ме отпращат все в ляво, обиколил съм цяла София, докато се добера до Съюза, затова се забавих... Ами! Вика Атанас, като си излязъл тази сутрин от къщи, Бай Дечко, подал си ляв мигач и така си карал с него до тука... Ам ся!...

16 — Като ни бяха подгонили за модернизъм и формализъм, бая се бяхме подплашили... Рисувам си в ателието едни дървета, с мощни стволове, усукани, като човешки тела. Коренищата им пият земни сокове и сила... Горе, клоните и листата пък, пият от слънцето космическа енергия, инвенции разни...

Мисля си: Дечко, Дечко, къде задълбаваш! Хората отидоха в Космоса; свръх-звукови самолети, с хиляда и двеста километра преодоляват звуковата бариера и дигат още скоростта... и други такива... а аз рисувам като при парната машина; и започвам да махам листата, клоните; корените започнаха да пият огнени сокове от слънцето, обобщения правя, по на едро, с космически мащаби. Добре става!...

По едно време се сецам Къде живеем; пак ще ни бият Другарите... и пак наслагах клоните и изписах листата; по четливо да стане... Реализъм!

17 — Като се върнах от Париж, където се срещнах с Пикасо, нашите вестници поместиха по този случай съобщение, че ето на, срещнаха се двама големи художници: от българска страна — героят на социалистическия труд, народния художник, лауреат на димитровска награда, председател на СБХ, професор Дечко Узунов; и от френска — Пикасо... Да потънеш в земята от срам; ако искат да знаят, на Пикасото името, нали е испанец, по документи се пише на цели четири реда, няма никакви титли; ама като се каже Пикасо цял Свят го знае...

18 — В Художествената галерия — Ловеч, има една моя стара, малка картина, под която стои надпис: Старият мост Дечко Узунов. Мене ако питате, няма правописна грешка. Наистина съм мост между две поколения, две виждания в изкуството, две естетики.

Като стане напечено, като не могат да се търпят в Съюза, все мене слагат за Председател...

19 — Излезе една мода — студентите в Академията да измислят злъчни прякори на професорите; много точни, смешни и бързо станаха популярни. Така например, на Найдена (Петков), викаха Сребърната лисица — сребърна коса, хитър, ловък, висока цена...; на Ненко Балкански — Фуше, няма да го комен-тирам; и на другите... също...

Питам Светлина (Русев), аз кой съм? Ти, Бай Дечко, си Вечната Амбър! Отивам си вкъщи, казвам на Олга (съпругата), значи виждат младите нещо вечно в мене, в изкуството ми; ами коя беше Амбър, забравил съм... пък тя ми казва: Вечната Амбър — беше курва, бе Дечко! Ам ся!... Лоша работа...

20 — Като ме емна телевизията, филм правели за мене! По Червенската крепост като козичка се катеря, по Ивановските стенописи, че и една черна биволица трябваше да водя напред — назад... Тя, май нещо ме хареса, все гледа да ме лиже, а аз гледам умно в бъдещето... М-м-м!

КУЧЕ ОТ СОЙ

Баща ми, като пазаруваше, окото му — все в едрото. Ще купи най-големите патладжани — като авиационни бомби, ако и да са

семчести (патладжаните!); бамята — като патрони за противосамолетна картечница, по сто броя в камарка (бамии!); картофите — като противотанкови гранати, дебелокожести (не гранатите!); лещата — като отсколочни сачми, неувираща (не сачмите!); шараните — като десантните катери, форсирали Дунава току под нас.

Примерите са на майка ми и са с военна тематика, давани по време на и след войната, разговорната терминология си беше такава. Неизменно добавяше, че е трябвало да се ожени (баща ми!), за Дъртата пастърма Куна Лъохманката, щото кюлотите й, на възето с прането, били като щабна палатка с два сектора, а пазвата й — като барутните погребни на Пети Дунавски пехотен полк, на Левент табия; да не говорим за къчовете и холката (най-високата част от гърба на коня, качествен белег за расовите му достойнства!)... Това, последното, беше абсолютно точно попадение — баща ми в цивилния живот си беше банков чиновник, но при военна мобилизация — Конски фелдшер, кандидат подофицер от кавалерията. Падал си по най-едрите коне, с големи задници, вчесани на квадратчета.

— Такъв ни е соят, синко, всичко да ни е отсой... и да е поедричко!

Соят ни е Сой, генът ни е Ген: все на едри маслини налитам, на голямата мръвка, с голяма чаша си пия питието и то от големи дамаджани; но... също така и големи камъни мъкна, мотиката ми е дванадесети номер; все големи работи захващам, ще видим до кога...

По тия именно причини, като видя нещо дребно или дребнаво, гледам да го заобиколя, домъчнява ми за самото дребно нещо — горкото, колко е дребно! Пак по тия именно причини, като видя дребно кученце (по правило винаги ококорчени проклетии), може и такъв да му е моделът — недоносен, може и да е от не знам си каква чистокръвна порода — домъчнява ми за кученцето, знам, че никога няма да порасте и очовечи, пардон — нормализира... Кученца — бонзай...

От друга страна — съм коткар; чисти животни, непрекъснато се мият, с риск да ти навлекат неканени гости; заравят си онази работа; икономични, че и мишки ловят. Кучето — колкото и да го къпеш, все удря на мокро и мръсно куче, снася си сарфаладите където му дойде, препискава де що види, а да не говорим, че винаги е гладно като вълк,

ушите ти ще изяде... Не съм по кучетата, независимо от някои изказвания на оперативната критика, че съм си паднал по кучки — било документирано...

Не е хубаво да се вричам... Навремето се смеех на модата с частните концлагери, прекръстени на фитнесестерени: кой, аз ли?... Дума да не става!

Заразих се и завъдих ранчо, оправдавайки се с всеобщия икономически срив. Сега ми излиза през носа... Та и с кучето...

Красотата е Нещото, казват, което ще спаси Света! Винаги съм бил по Красотата, хляба си вадя с нея; ето, че тя ми погоди този номер:

Съседът Живко приключи с реконструкцията и модернизацията на къщата си (едновременно и офис) и я дообзаведе с една такава красота — на вид като цял наръч бели китеници-ресначи. Огромно нещо — кучище, отговарящо на оригиналното име Мара — каракачанка. Главата ѝ като на бяла мечка, виси един език — ярко-червен терлик. Не ти е работа — респект и чудо! Ако съм със съседа — позволява да я погаля. Куче от сой: съседът е интелигентен, върти добър бизнес с разни електроники, радари — в крак с времето; да не говорим за съседката Румянка — от Школата по изкуствата, преподава пиано и какво беше, нещо специфично; пък красива, красива, с трапчинки и каквото там се полага... Абе, от сой...

Другият съсед — Душко, също от сой: вървят му работите: шлепове, кораби, все мъкнат бутилки шампанско, после пълнят с тях контейнера (празни!)

също и с опаковки от чер хайвер и раци; уж — холестирин и са мъчно смилатели, пък булчето му Таня — едно стройно, с интелигентни очила и конфигурация; не можеш да допуснеш, че ония двамата брадати дългичи са и синове... Та, те си дадоха своевременно заявката и си осиновиха щерката на Мара — Ара. Още не е стигнала проектите си габарити, но е точно майчино копие. Само дето не дава да я докосна — хапе, а устата и отсега са като чекмедже...

За малко да им се радваш, викам си, Да! Но за постоянно — грижи и кой знае колко лапат, дума да не става! Не съм по кучетата аз!

Срещам Капитана, беше капитан на Големия кораб, преди да го ликвидират корабоплаването по Дунава... Не може да не го знаете — Господин се казва, с големите мустаки, и с ей такива рамене, едра работа — от сой! С ей такъв голям белег от двата байпаса; нервна и

отговорна работа е това — да си капитан на Голям кораб, плитчини и прочие. Не може да стои без работа, да си реанимира дългосрочно, а и артистична натура — взе да прави дърворезби, че и хубави, дава по разни изложби... Каквото пипне Капитанът, все хубаво го прави! Една щерка направи, ама — хубавица, нали е от сой; само дето раменете и едни други неща взе от майка си Грета — тя пък, фиданка.

Щерката — лекарка, кардиоложка в Медицинска академия, но... но... абе, нейна си работа — с мъжа си и детето се изселват в Австралия. Не знам какъв конкурс спечелили, минали всички тестове, проучвания, прегледи, паспортите взели, билетите купили... Мъжът ѝ завършил Военна академия, строителен инженер, с това образование, тия езици, да не би да е... знае ли човек... От сой работа! Жалко, че заминават, за държавата ни, де! Вложила е пари в тях — хоп в друга държава, да ги ползват наготово... От друга страна — по-добре, щото като ми мери Билянка (докторицата), очи в очи кръвното, все давам прединфарктни стойности; като ми го мери жената — нищо! Нормално, че и под нормата!... Ако остане — сума ти и поразии може да причини в тази посока...

Та, донесли кучето на ранчото на Капитана — нямало да става австралийски поданик (те там си имат едно — Дивото куче Динго), по-точно — кучка — Мира: Московская — Стражевая. Заплодена с когото трябва и както трябва... Мира ги дарила с пет московчанчета — стражевичета; вземи си едно, казва Капитанът, да те краси и пази Ранчото; само навън стоят; зиме, лете — не им пука; огромни кожуси имат и стават големи като овца, по осемдесет килограма; нали те знам — падаш си по по-едричкото!

Били от сой: Бащата — Бляки, бил столичанин; много интелигентен, изчакавал на светофарите, никога не бил връзван; половин София го познавала, основно баничарниците и кебапчийниците, към които имал афинитет. Далеч в рода си имал немска овчарка; от време на време в потомството му се появявал някой с по-къс косъм; от петтях само едно било такова, взел го свой човек... Нищо, че не съм си падал по кучета, само да ги видя, не били гледка за изпусчане, хем и да дегустирам нещо си, а и да си взема довиждане с австралийците, дошли по този повод.

Отидохме, през три села — в четвъртото; и що да видим: Мира — московчанката, стражеваята — чиста каракачанка! Гледаме в

каталога — снимките им една до друга. Данните им еднакви, само фирмите им различни. Не съм и подозирал, че каракачанките (Те, че са номади — номади са!) мигрират до Москва и обратно...

Мира — като цял наръч ресначи, но пъстри, кучка от сой; похубавица от Мара и Ара взети заедно.

Едното Московчанче Стражевиче, момченце — като картинка! Сиво — кафеникаво, като къделя, с огромни лапи, по-големи от него, главата му: кафяво-черна, като на мече. Грабнах го, забравих какво обичам и ка-кво не: знаеш ли, казвам, че си Цецо! От днес си Цецо! Осиновявам те, с всички произтичащи от... от... и прочие... Цецо ме близна по носа и без абсолютно никакъв акцент — нито руски, нито немски, нито каракачански; като кукла-мече, стиснато по корема, носово рече: „М-да-а-а!“

Куче от сой!

Допълнение: Когато оформяхме Паспорта на Цецо, се установи, че е роден на дванадесети юли деветдесет и девета година; в същия ден, когато се роди и третият ми внук — Джордж, в Хюстън, Тексас.

Двамата имаха еднакъв стартов шанс в живота, но напоследък се забелязват, колкото и да ми е трудно да го призная, изоставания от страна на внук ми по някои показатели.

От снимките, които получавам регулярно, е видно, че наш Гошо (умалително от Джордж), има само два зъба, долу, средата, докато неговият акран разполага с целия си набор зъби и успешно троши с тях всякакви кокали, особено ако има такива. Също така, разполагаме със сведение от първа ръка, че Гошо е ухапал два пъти по опашката подведомствения си котарак, като се е отървал с леки одрасквания по бузата (Внук ни!), докато Цецо още при първото захвапване на опашката на доайена на котешкото ни братство, ни остави без непрежалимия Татунчо...

При среща със съседски кучки, Цецо вече проявява явен интерес, докато Гошо не е помирисъл под опашките, нито една от посетителките на дома.

Има и други, също така тревожни сигнали, които, засега ще засекретя, дано да не съм прав!

ПЛОМБА ОТ ТИР

Ровичках из вѣдичарските си такѣми и слушах по радиото, че Негово Светейшество Папата, навършил двајсет години на Светия

престол; ето и между оловните тежести — тази пломба от ТИР; та се сетих за Маникюристката...

Жените като си навият нещо на пръста...

Преди време, незнам коя, казала на моята — че едно бедно момиче-маникюристка ходела по адреси, хем за компания (много я бивало), хем правела ма-никюри и други манипулации по поддръжка на ухабени ръце, почти нищо не взимала. Пиела някое и друго кафе, давала бюлетина с клюките за деня (клюката храни душата) и взимала най-много левче или кой колкото дадал. Я виж на какво са заприличали ръцете ми, като на дърта перачка; ме укори моята — и аз преглътнах това — дето какво ще кажат хората и... какво ще си помислят, като разберат, че сме хукнали по маникюристски.

По него време, след дълги постъпки на държавно ниво, СБХато беше организирано специализирана екскурзия с автобус по Италия; дето веднъж в живота ти се случва; по всички галерии, Сикстински капели, Ватикани, Официята, Боргезета, паметници и прочие съкровищници на световното изкуство; изпити сме държали по него, знаем го, но... не сме го виждали... И тъкмо се вайкахме откъде да съберем нужните суми, въртахме телефони по роднини, пишман меценати, касиери и други полезни Божи твари, възможни в това отношение.

Маникюристката, щото нея винаги ще я намериш пред себе си, най-когато не трябва, докато киснеш кутрето на моята — в лимонов сок, че да му се опъне кожата, рече нехайно и важно-важно, че сме изпуснали подходящия момент за екскурзия до Италия. Сега вече — нищо не било то! Тя се върнала само преди дни, от такава екскурзия (Бедното момиче!), тъкмо Папата бил починал, избирали нов Папа, ама то било тържество, церемонии, всичко видяла (Лично!), сега вече нищо нямало да бъде, по нашето време... Нас друго ни интересува, рекох, музеи и прочие... Ами! Друго си е то, рече маникюристката и се нацупи, ей тъй — Пфъ! Сигурно сте виждали как се цупят някои хора, ей тъй — Пфъ!; като там, дето са си скубали — мустаките и веждите, се подува и се виждат синьо-черни точки, като на пърлена трътка... Пфъ!... — не, ами, оттатък!

Не издържах и рекох (авторитетно), че щом пък е чак толкова важно, ще я натъквим така, че и ние да присъстваме на погребението на Папата...

Прости ме, Господи, със задна дата, че и добавих: и ще си изберем Нов, по-подходящ!...

Казах го на ужким, разбира се, но знае ли човек кого слушат ония — там, лошите, дето ги погаждат тия работи...

Маникюристката се фръцна и повече не я видяхме. Чухме, че се включила в друга някаква екскурзия — до Виена (Бедното момиче!), навярно по линия на маникюристките. Оттам, на връщане, изпуснала случайно кораба, а билетете за нов кораб са скъпи...

После чухме, че си отворила козметично салонче, с помощен персонал, да не се преумаря и не ходела вече по адреси; дори си идвала два-три пъти до Русе, за зъболекар и шивачки, че й излизало поевтино; но това, къде-къде по-късно...

Та, първия ден от екскурзията го прекарахме в Родината, поспециално в музея на МВРето, където ни обясниха колко лошо е да имигрираш и колко ще си патиш (И роднините ти!), ако не се върнеш.

Вторият ден ни изиграха едно театро, уж екскурзията се е провалила — луксозният Мерцедес се е повредил и като компромис ни натовариха на скапан Чавдар, та където спирахме, се събираха да ни зяпат, като изкопаеми...

На Калотино митничарите, изглежда по сигнал, се запретнаха да търсят нещо си; тарашеха прецизно и разхвърлиха всичкия багаж. Това — художниците, обичаме всичко да ни е подредено, особено по-възрастните; а имаше по на седемдесет и пет, разни заслужили и народни, чакали с години да ги пуснат; някои се разплакаха, като си видяха бельото да се търкаля по вестници на тротоара...

Картината беше тъжна, сега и викаме тоталитарна, но беше жалка. Жените ги събличаха жени-митничарки в тоалетната и прочие глупости.

Не зная какво ми скимна, нали съм си смешко, а и не бях спрял да дърдоря смехории; с намерената на земята пломба от ТИР, с дълга, пресукана телчица, си привързах през илиците коженото сако. Беше хладно и всички копчета ми бяха закопчани, а и се закопчаваха — сега не могат, нещо ги издува откъм корема... Важно крачех между митничарите, завирах им пломбата в полезрението и казвах, че съм пломбиран и не подлежа на проверка. Шега, шега, но никой не ме закачи — единствен непроверен! То нямаше и какво да проверяват —

имахме редовни банкови бордера за валута, все по нещичко купуваха в долари...

И точно тогава съобщиха по радиото, че новоизбраният Папа скоропостижно починал. Изглежда прякото му началство Отгоре го е повикало спешно на доклад... То — да не каже човек нещо!

После ли?... Какво после; Отидохме, погребях ме го, гледахме церемониите, зазидахме Сикстинската капела за Конклава на кардиналите, че не можахме да я разгледаме. Слушахме Хора на полските деца-ангелогласни и веднага се досетихме Кой ще е новият Папа. Не ни повярваха, нямало резон; но познахме!

Оказа се — имало Резон и то Голям! Избрахме Новия Папа, докато разглеждахме стачката на боклукчиите-гондолиери във Венеция. Имаше за разглеждане.

Разглеждахме и наводнението, пак във Венеция, зазидваха вратите с тухли (сякаш и там щеше да заседава Конклавът) и сирените виеха посреднощ, да предупреждават — да не се издавят; било рядкост и искаха парични помощи от ООНето, а го видяхме, същото наводнение, на картини още от средновековието — по специално сковани дървени платформи като как се движат, също и на кокили, да не си мокрят чорапите.

Хитро нещо е това, венецианецът — откога ни баламосват, че Венеция уж потъвала, пак искат пари, а е от векове същото положение...

Впоследствие казаха, че уж сме гърмели по Папата; по-късно — че май не сме...; но не ни се извиниха; но това — къде-къде по-после...

И какво? Ами — нищо! Дето Ви казвам, съобщиха тия дни, че Негово Светейшество Папата навършил двайсет години откак е на Светия Престол във Ватикана... Ще рече, че тази пломба от ТИР е на двайсет години!

Много, бе! Кога станаха!...

БЕНЕДЕКТИНСКА ИСТОРИЯ

На Илия Върбенюв само тази история му липсваше, да го изкара извън релсите, щото си беше много уреден, а и доста зает. То и зимата

беше супер, според внучка му Елия; както и това — с д-р Киров...

Не е тайна, че Илия Върбенков през свободното си от домашни задължения време, се занимава с рисование — според така Нина.

Рисуване — добре! Само, че то те заплесва и... белята готова!

Нея година Илия Върбенков, напук на косяците, си обрал лозето, смлял гроздето, турил му според рецептурника толкова и толкова метабисулфит, докарал го до двайсет и три захарни градуса, минала бурната ферментация, отделил джибрите и дори ги харизал на един Мързел, дето не му се копае, а му се пие — да си прави питиот — второ, редкоч вино.

Видял се малко свободен артист, Илия Върбенков взел да се занимава с рисуване — според така Нина. То — рисуването е трудоемка работа и изисква да те погълне изцяло. Докато го поглъщало изцяло, се сменили годишните времена и през прозореца Илия Върбенков видял накамарчен сняг. Не можело да се мърда наникъде, нямало и нужда, но на пръв поглед. На втория поглед се видяло, че никой не контролирал тихата ферментация, а тя вървяла накриво. На полупрофесионален език — виното било тръгнало! Не, че оцетът не върши работа и, че не е ценна подправка, но виното си е друго нещо.

Помня, че обсъждахме въпроса и дори занесох на Илия Върбенков двадесетина пакетчета сода бикарбонат, бъркахме, шуптя и киселото се неутрализира, но за вино вече не ставаше. Трябваше да се вари на ракия. Сняг — голям; път до ракиджийницата нямаше да има още месеци...

Тогава се сетихме за д-р Киров. Преди години беше докторувал при... не е важно, че стават Едни работи... в арабска държава, а там за алкохол режели глави, според Корана. Нашите без пиене не могат — носталгия, самотни: Налейтееей, да пииииемъ, от мъкааа... Варили си тайно ракия, в спалното помещение, уж за медицински нужди. Как ли?

Взели голям бидон, напълнили го, без една педя с вода и двайсет и пет на сто захар, турили му един буркан шупнало доматино пюре за мая; там топло, колко му е — ферментирало в съкратени срокове. Измайсторили серпентина от резервна триметрова бакърена ($\Phi = 6$ мм.) спирална система от линейката и обстановката станала още по-нашенска. Дори приятели от местните атеисти — пиячи търсели и намирали политическо убежище около бидона. Та, беше казал д-р

Киров, ако имате нужда, ползвайте опита ни: провесете през дупка един бързовар, замажете с тесто да не фъска и гледайте какво става!

Илия Върбенов, какъвто е оправен, провесил бързовара... и тука станала белята. Нали сме по икономииите, след виното доизлял и винената кал. Хората правят от нея чудесна ракия — Каленка, но по Системата на д-р Киров има рискове от загаряне.

Илия Върбенов замазал с тесто, дето казахме — да не фъска, дори завил бидона с одеало, че мазата му е студена. След време прокапало, струйката се засилила — чудесна ракия шурнала, въобще не се пресуквала или да подпиква.

Нямала никаква кисела жилка — била си направо блага! — казали случайно проходящи съседни. Успокоен, Илия Върбенов я оставил на автомат. Текла, що текла качествената стока, материалът намалал, сгъстил се, бързоварът се оказал в кашата... и колко му е да загори и умирише. Опушена ракия — м'ани я! Срам за майстора! Не, че майсторите от казана, дето са от Смирнов нагоре, не изпадат в такива ситиации, но те си имат чалъми: кога усетят такова нещо, плиснат с канчето вода на чуканите, огънят намалее и коригират каквото трябва... Айде, върви плискай бързовара, още повече — като е на автомат!

На Илия Върбенов нещо не му вървяло рисуването. Творческа криза! Клиент, от тия с дойче-марките, имал от една страна претенции, не знам кое — едипакси да бъдело. Илия Върбенов не е много по творческите компромиси; от друга страна — образът на зографисания върху дойче-марките, му вдъхвал разни полезни идеи.

В тази именно — творческа пауза, Илия Върбенов минал покрай бидона, подушил и разбрал, че е собственик на нещо, дето нито да го изхвърлиш, нито да го спастриш.

Творческото му вдъхновение дошло, но по посока на питието. Подложил го на редица процедури, белким спаси положението.

Процедирал по интуиция и по чувство, както при рисуването; дори наблегнал на абстракцията:

Прекарал го през голямата унгарска тенджерка под налягане, с гасени въглени за филтър; като на мястото на камбанката, с шлауха, включил към изпарителя... Повторил с разни настойки, които имал под ръка; билки разни, плюс шепа готварски карамфил; лютивината му пък пресякъл с ванилия и не помнел още какво; което било най-лошото,

както по-късно се уверил. Донякъде си спомнял за джинджифил, но колко... както и за арабски хель, нещо като кардамон. Филтрирал още многократно, но това което получил, освен цвета, не му вдъхвало доверие. Удряло на препарат от селскостопанската защита; някакъв спомен от казармата, свързан с мазило против краста; а и тъща му — точен индикатор, заобикаляла мазата отдалеко — дълъг период от съвместното им съжителство...

Минала година...

Тази пролет намерил случайно серията бидончета с крайния за тогава продукт, сетил се какво ще да е и решил да ги оползотвори, все пак. Долял си ра-диатора на возилото, вместо антифриз; шурека му взел три литра, за незамръзваща течност в стъклочистачките; после напълнил голяма кутия от Фасаген и си накиснал засъхналите четки.

Имал и други идеи; засега чакали ред...

В голямата кутия от Фасагена, със засъхнали четки, именно направило откритието си английското Културно аташе, от състава на едно Посещение на Дипломатическия корпус, обикалящ художествените ателиета. Брей, тц, тц! — рекло Аташето — колко бързо разбогатяха художниците, в условията на развиващата се демокрация, щом взеха да си киснат засъхналите четки в Първокачествен Бенедиктин!; Да, бе! — рекъл Френският консул — и работата поела в друга посока. Извадили чиста проба от паяжините и целият Дипломатически корпус примлясвал, цъкал и посръбвал в захлас.

Отчели мероприятиято, като минало под знака: Който пие добро питие, познава Бога! Имало търпимост между различните вероизповедания.

Купили си, за вкъщи, някоя и друга бутилка наливен Бенедиктин, на цената на Бяло конче, щото в момента за него се сетили. Доайенът на корпуса си взел две бутилки, като по-старши.

След броени дни се разбрало, че намеси ли се дипломацията, икономическите въпроси тръгват бързо към решение: разни Търговски камари от разни точки на планетата, заизпращали запитвания за оферти и прочие; по факса, дипломатическата и електронната пощи; както и засекретени емисари и търговски шпионажи. Говорили се големи цифри за производства и експорт в трети и четвърти страни.

Самите монаси от Бенедиктинският орден поръчали два вагона по двадесет тона за попълване на запасите си.

Всичко би било много хубаво, дори — чудесно, но Илия Върбенов не можел да възстанови технологията, по която произвел Бенедиктина...

Донякъде нещо се получавало по спомени; за суровини — да не говорим — немарливи казанджии винаги ще има... Нещо се запецвало, изпортвало. Няма да споменавам, че Илия Върбенов, като оправен човек, взел разни заеми, направил ипотекки; дори и нещо по линия на ФАР уредил; говори се, че и няколко Синода се застъпили. Изградени били, независими една от друга, лаборатории с аналитични химици, но освен няколкото патента на съпътстващи производства, като препарати против акари и цвеклови хоботници; балсамиращи консистенции и прочие полезни неща; до Бенедиктина не се стигнало.

Не споменаваме, по понятни причини, постиженията в гамата на стратегическите... и прочие!

Опитите продължават, като спънка се оказа самият Илия Върбенов; тъй като той е по рождение въздържател; никога не е слагал капка алкохол в устата си; ако някога се е налагало, е ползвал подставени лица, които денонощно се навъртат в района...

Та, искахме да кажем, че Лично Той няма спомен за вкусовите качества на произведения от него автентичен Бенедиктин; да оставим това, че творческата му съвест не би допуснала Менте!

А беше му дошъл и ищахът за рисуване, както констатира каква Нина!

* * *

Допълнение: След известен период от време, получих някои уточнения от Илия Върбенов, в смисъл, че се разграничава от раздуханата в медиите истерия, против драстичното скъпване на препаратите за растителна защита. Установил е, казва той... Я да не шикалкавя, ами да си призная навреме:

Тази История е автобиографичен вопъл, а наикиснах милия си приятел и колега от Плевен — Илия Милков Върбенов, щото той не

кусва и капка алкохол, което е вече, само по себе си — Пълно Безобразие...

Виж, д-р Киров е друго нещо! Наздраве, докторе! Системата ти в добри ръце няма грешка.

МУЗИЦИРАН ВЕЛОПОХОД

Фурията във фитнес ритъм миеше френския прозорец на гимнастическия салон, с втора специалност концертна зала и аула. Не

беше съвсем честно от нейна страна, така подходящо рамкирана: в цял ръст и тенис поличка, по юнашка фланелка и ходачки, да прави нелоялна конкуренция на далеч по-младите си възпитанички, а и аз се дразня.

Навремето — също беше възпитаничка на тази Школа по изкуствата, тогава — Средно музикално училище.

— Но не такава флегма! Да ги ръчкаш непрекъснато... Другото иди-дойди, но откъм крака — не могат да ме конкурират, пиленцата! — си мрънкаше Фурията, докато ползваше едновременно две водещи технологии: — На баба ми, с вестници и дъхане; и от Хоумшопинга, с гюдерия.

Фурията си беше сложна личност — като пружина; все нещо правеше, че караше и другите. Ето, сега завършваха козметиката на ренесансовата сграда на Школата и то неочаквано успешно и сполучливо. Можеше да започва учебната година, но не би! Беше си намислила, докато е още топло, да музицират един велопоход из региона, многоцелево: да се размърдат флегмите, малко хихи-хаха, да посвирят по селата на огруханите от работа и зажаднели за музика; че и да донесат някой лев на Школата, няма да е излишен... Бъдещите Вангоговци ще порисуват от натура, нещо като практика, ще дарят шедьоврите си на читалищата, хем да ги видят закачени, за стимул, хем да има повод да ги приемат по къщите, за нощувка и прехрана...

Фурията водеше клас по виолончело, допълваше часовете си като учител по гимнастика и при нужда шофираше придобивката на Школата — огромна ИФА, купена на сметка и с чергило направо от бившето ГеДеРе; от спонсор — баща на закъсал бъдещ Паганини... или нещо от този род.

Фурията по навик се престара при излъскването на стъклото — ще речеш, че го няма! Така си е рекла и Сприхавата сврака Никулина и — бух на земята. На стъклото — модернистичната ѝ проекция от разперени перушини, изпълнени с прахова техника, от баните ѝ против кокошинки. Свраката му със сврака, лежи по гръб; крачетата ѝ чинно сгънати до коремчето, очите склопени — предала Богу дух. Така си рекох и я понесох към злоядия котак, дежурен по Школа и ояден от школки закуски — за вторична преработка. След ритуалните подмятания от страна на котака, на когото явно не му е било до Никулина, а му беше и стара позната, тя започна нов живот и навярно

от стреса е придобила и свръхестествена дарба за комуникация, която дотогава не бяхме чували да притежава. Никулина се засели трайно на лявото ми рамо, като съветник по всички въпроси и отговори на неспокойната ми душа. Нея именно командировах като медиен представител към Музициращия велопоход, да отразим това културно събитие. Още повече, че в похода участваше и самият Моцарт — сврак пънкар, имащ аспирации към Никулина, а видимо и тя не беше твърде равнодушна.

Дължни сме да Ви поясним, че със Сприхавата сврака Никулина си общуваме както директно (тя владее разни папагалски наречия, които не ми са чужди), така и чрез посредничеството на пишещата ми машина — кълве по клавиатурата не много дълги текстове, щото се обърква и допуска правописни грешки, а Аз се дразня.

Пънкарът Моцарт участва във велопохода единствено като протеже на директорката на Школата, нежно и с любов наричана от школниците Баба Мецосопрано. Той не е могъл да не участва, щото адресът му беше на дясното й рамо, по причини сходни с тези на Никулина, но не владееше чужди езици, а и не беше особено общителен.

Баба Мецосопрано е преобаятелен образ! Като певица от кариерата — известна примадона; чрезмерна доброта, а най-вече обичлива. На нея се дължи просперитета на Школата и съществуването и в това безпаричие; скъпи отопления, осветления и пособия. Обичливостта и грееше над всички школници, преподаватели и персонал, но най-много и тайно — над Фурията. Отгледа си я от ученичка, изстрада с нея раздвоението и между спорта и музиката и си я прибра като учителка. Прегръщаше безбройните й идеи, довеждаше ги докрай и я гласеше за заместница.

Баба Мецосопрано тежеше във всяко едно отношение, но най-вече в любимото си возило: Розовата пантера — бледорозов Трабант с пембени заврънкулки, все по неин проект. При влизането й, Розовата пантера измякуваше жално-жално и застрашително се накланяше наляво. Само старият й приятел — математикът Геометрията, с геометрична точност балансираше положението. Те — двамата, след безбройни телефонни уговорки с кого ли не, бяха заминали като Авангард на велопохода, да го обезпечат и лишат от тотално издънване.

Музициращият велопоход се състоеше от: гореспоменатия Авангард, подсилен с петлитрова тубичка Мента; за проясняване на математическата мисъл; килограм кафе, плюс две каси Хисарска минерална, за промиване на бърбреците; основна школка Тумба — предимно на БееМХиксове; с по над сто и двайсет скорости всеки; проточена по шосетата като сола, дуети, триа, квартети и прочие групировки; пъстри, гръмогласни и... безобразно млади; и Ариегарда — ИФАта с водач Фурията и придружител Доктор Зорге, личност с много задължения; най-вече да следи подозрително изпод вежди поведението на коленете и прочие вляво, потропващи във фитнес ритъм по педалите на МПСъто; докато... уж, че е равнодушен.

Отзад, под чергилото, имаше нахвърляно отраднo количество ароматно сено, да не им убива на калъфите с инструментите, художническите етюдници, раниците и евентуално на закъсалите велосипеди и ездачите им. Впрочем, в този смисъл ще споменем мимоходом, че според медицинската справка на Доктор Зорге, още на петия километър от велопохода, един Тимпанист си изкълчил левия (латински термин), а една класическа Китаристка, съответно, десния (латински термин), след което изчезнали безследно и уж ги отметнали като дезертирали. След приключване на велопохода, при профилактиката на ИФАта, изпаднали от сеното; като класическата Китаристка накуцвала вече с левия си класически термин, а съученикът ѝ — с десния.

Сприхавата сврака Никулина регулярно прелиташе разстоянията и ми снасяше бюлетина за местонахождението и прочието на музициращата велоколона. Поради сприхавостта си и холеричната си натура, изпускаше цели думи, изрази, а понякога и най-важното, та трябваше да си го донаглясям и доизмислям; знаете ги как стават тия работи.

Например, беше забравила да ми спомене един твърде важен факт: след Ариегарда се прилепила дълга колона — Обоз, от най-различно естество. Имало две Лади с Преподавателски тела; неможещи да се отделят от питомците си по служебни и морални причини; скъпи западни возила с Родителско присъствие — за контрол и други такива. Изпъквал потомствен Музикант с международна слава, многодетен, чиято голяма дъщеря — Флейтистка, поради нулевия рожденден на първия му внук, не смогнала да си вземе изпитите

миналата година. Та, сега следял отблизо, да не се случи същото и със сина му — Вокалист. В Обоза се забелязвали: сладоледаджия с мобифон; акордьор на пиана, продаващ спици и пици; хълцащ представител на Фанта; две твърде нашумели компаньонки с Харлей Дейвидсън — самоделка; както и ТиВи екип.

Сприхавата сврака Никулина държеше да зная, че в началото музицирацията велопоход бил посрещан с подозрение, нещо като природно бедствие с ранг на ято скакалци. Това бързо се разсейвало, свиквали едни с други. Правели взаимни компромиси: музикантите свирели фолквариации и по желание, а народонаселението поемало с радост всичко, дори и картините на школниците. Имало и приходи, като някои били в натура, богати на белтъчини и витамини. Сключвали дългосрочни договори за концерти и изложби, както и за шефство.

Подобно всички уважаващи себе си походи и този Музициращ велопоход имал край, макар и с известно разбъркване на отделните му съставни части. По-точно: на финалната права Обозът станал Авангард на похода. Компаньонките с Харлей Дейвидсъна — самоделка, финализирали първи, но щели да се пръскат с шампанско на друго място и при други обстоятелства; ТиВи екипът ги посрещнал на поста си и ги отразил своевременно; хълцащият представител на Фанта захълцал в друга реклама; акордьорът на пиана, вече без спици и пици, взел на акорд някаква бизнес далавера; сладоледаджията с мобифона го извикали по последния, във връзка с някакво поръчково самоубийство; родителското присъствие хукнало да осигурява консумативи по посрещането на изтощените си свидни чада, а учителските тела — да отмарят на поредната зонална конференция.

Основната школка тумба, не особено ентусиазирано вземала обратните километри, предвид скучната перспектива на учебните занятия, припомняйки си с носталгия за отделни хахо-хихита и други такива. Били все още безобразно млади.

Розовата пантера, освен щатния си екипаж, приютила и Доктор Зорге, но не била разбалансирана, щото Докторът не тежал много в някои отношения. Баба Мецосопрано била видимо доволна. Питомците доказали, че са талантиливи, работливи и почти дисциплинирани. Колко му трябва на един Директор на Школа по изкуствата.

— А Фурията с ИФАта? — запитах строго. — къде я забрави?

— Още събира по обратния път хонорарите в натура! — Сприхаво гракна кореспондентката ми Никулина. — Което не ѝ пречи да програмира следващи изяви на международни сцени. — Пресегна се от рамото ми и внимателно изучука по клавиатурата, без нито една грешка и нежно:

— Толкова по Музицирания велопоход! С Пънкера Моцарт ще гнездим... Ррразбирраш!...

Допълнение: След публикуването на горния материал в пресата, се получиха писма от три школи по изкуствата и две средни музикални училища, като едното със засилено изучаване на шлосерство и леярство. Всички протестираха за изнасянето на неверни данни — например, че камионът им не бил ИФА, а всеки знаел, че е Молотовка — получена от обновяването на Държавен резерв, където работи бащата на закъсал бъдещ... Букерини... или нещо такова.

Също така, да не сме били толкова злъчни, нямало да се отметнат — щяло да има подобно мероприятие... Другата невярна данна (така е записано), е — не се казва Фурията, а Лъвицата Елза и води клас по ударни инструменти, с втора специалност — кеч ес кеч кен! Непочтенно било, че сме разменили някои имена... И, че нищо не е ставало в сеното...

ВОАЯЖ НА ЗИГ-ЗАГ

Като младичка бях малко нещо франкофонка; пусти години — всичко се изпари; френски маниери, бон-тон; трудни леазони... Виж,

като чуя во-а-я-жж, друго си е, цялата потрепервам от сюрррпризи! Докато пъ-ту-ва-не звучи скучно и обезателно с повишена трудност...

Ще Ви кажа, Милички, ще Ви кажа, всичко ще си обадя, нали ме знаете, Кака Цветанка всичко си Ви обажда, особено ако е за пред хора...

С Бай Каю, нали сме... таквиз де... онаквиз... де — втора употреба, откога го мислим това усамотение; само тримцата, с Тойотата, де — също втора употреба; да се впишем в Природата и в нейната дискретност; да си нагодим навиците; свикнем с капризите си; уж — улегнали хора, ама знаеш ли...

Натрупахме Японката с багажи — в Природата става хладно; заредихме хладилничето с вкусотии: ребърца, карантийки, пържолки — да не Ви дразня, само за скарата плачат; питиенца разни, да ни топят, дезинфекцират и интифосват; възраст, все пак... Термосчета, кафенце по всяко време — да не се заспива на волана... и другаде; бисквитки, тортички, шоколадче... за тонус и стръв — нали ме разбирате...

Бай Каю решил да ме разходи чак до другия край на Света, дето бил разпределен като млад инженер. Докато сме скитали насаме с Природата, случайно можело да срещнем старите му приятели; те също си падали по природни красоти и дадености; хем да се похвали с мене... Но основно ще си бъдем саминки, имало да наваксваме пропуснати ползи...

Като седна зад волана бай Каю, ми стана ясно защо не пропуска по ТиВито ни една Формула, ни едно Рали. Все едно — друг човек! Пришпори Тойотата, тя само това чакаше, изпръхтя, изцвили и за няколко часа бяхме в София. Каквото мярнах през прозореца, докато чуруликаше антирадарчето, а ние като ученичка, смирено пропълзявахме покрай полицаите, това беше. Другото — една размазана лента със слънчогледови ниви, насрещни коли, пасища, къщурки, амбулантни търговци и шосейни компаньонки, декорирани с пешкирче и бутилка прясна водичка — всичко това разбъркано в миксера на забързани обороти и плиснато по стъклата на колата...

Петнадесет минути при Нора и Чон... колкото да се тоалирам, че... без малко... а бай Каю да се похвали, че откъдето минем ще ми бъде незаменими подробен, силно информиран гид...

Взехме Дупница на зигзаг и в скоропоговорка: Тук съм живял! Тук съм работил! Тука бяха кумовете — симпатяги; тука Попа — голям бохем! И образ!... Тук се напихме, тука също!... И тука!... За кой ли път! Докато се усетя — Самураново, сега квартал на Дупница. При Раймонд и Магда. Разкошна къща, хол на две нива, пиано... Раймонд ни свири досред нощите; Магда пее разкошно — била нещо Поземлена комисия; хапка, пийка, ракии, шишчета; звъннаха на Валю; пристигна с кошници с капаци — пълни с бутилки; донесъл си микробуса от Щатите — някаква чудесия, задръстен с разни екстри; навремето беше интерниран при нас за вицове, сега не знаел нито един... И така: две нощи... по цял ден!

Оттам, най-последно — на бивак! Мисля си, Природа, звезди... От Паничище, нагоре, нагоре, нагоре — в Зелен Преслап; наистина бивак, ама какъв! По средата — ледено поточе, пълно с каси бира, вина, ракии, дини, пъпеши; мацките — по шезлонгите. Нушето заредила производство — бидон с вино от къпини-малини; караваните строени в кръгова отбрана, като пионерите от Дивия запад; коли пристигат, заминават, според делата си; огромна обща кухня като оранжерия с проветрение; печка на дърва за сто манджи нон-стоп! Разни пикантерии; хигиенизирана тоалетна — многоцелева и свързана в паралел; чешми и прочие цивилизации... Те пък с тяхното наречие: Че 'одим, че прием! Пак, че прием! Все в множествено число, никакво усамотение и как не — дечурлиги се пречкат... Тежка програма! Не помня кога се върнахме в Самураново, още по-тежка програма: хапка, пийка, изтавряване... бяло петно!

Самураново-Рилски манастир, нямам спомен! Рали! Палнахме свещичка за живи и за умрели...

Щяхме да посетим язовир Калин, по едни разбити, строени от немците през войната пътища, ерозирани и те на зигзаг; пропасти и чудо! Няма къде да обърнеш... без да се обърнеш. Голям страх, а язовирът си стои забоден, нейде на върха...

На юруш до Сандански; погледни наляво, погледни надясно; малко коментар за това-онова на зиг-заг. Там не издържах — ей ме на, в едни Домашни потреби, разбира се, нямаше нищо свястно. Бай Каю си изпи шофьорското Тониче — едно към едно със сода.

Скоростната отсечка до Мелник — без особени особености; разгледахме каквото можахме през стъклото на колата, без зигзаг, за

разнообразие и за самосъхранение, да не паднем на неподходящо място... и в хотела.

В кръчмата ни препоръчаха специалитета на заведението — стомна кебап! Буламач — осма степен по скалата на неznam кой си; поне нахранихме една бременна котка; тя пък остана доволна, явно му е свикнала. Доядохме си с кебапчета. Уж-Мелнишкото вино — минало покрай истинското... Дооправихме си вкуса с по едно уиски в хотела, добре че си го носехме.

Много прилепи, много нещо, нея ноц...

Сутринта — отлепяне на очи, кафенце и отлепихме към Рупите. На зигзаг: това е църквата, това е гроба на Баба Ванга, свещички, картички, равно като лунен пейзаж; енергиите изглежда имаха почивен ден... Зигзаг из Петрич, все през прозореца...

Мярна се, забързан в обратна посока, язовир Доспад; градчето по баирите, къщичките като нарисувани, красота! И много вода! Ужасен път до Пампорово; ако имаше някой от фирмата Тойота, щеше да ни разстреля за издевателство над чадото й! Следва пълно разглеждане в движение и на зигзаг.

Два хотела, по-високият — Мургавец, седми етаж, панорама плюс телевизор в стаята, че и закуска; къде-къде по-евтино от Мелник... Японката ни разходи до Снежанка, уиски, вечеря... Сервираха едни мацета, свръхлюбезни, почти без полички, на бай Каю му се изпотиха очилата.

Тука ми се въртят едни лифтове, хубости и чудо, така и не разбрах — на сън ли, или на яве... багажа и... Смолян... пак зигзаг, това е това, онова — онова; виж оттук, виж оттам. Дали има смолянски картофи... май нямаше.

Посока Пловдив; Бачковският манастир профуча и не рачи да ни разгледа, даже и на зигзаг; на ум палнахме по свещичка, за живи и умрели...

В Пловдив се размина без зигзаг: приятелите живеели до Турското посолство, то пък завардено — кратка схватка с полицията, хеле, пуснаха ни. На пеещите фонтани само името им е пеещо; чудесна гледка през балкона. Вътре — камина, дървен под; майсторска работа... бойлер на газ — без такава; четвъртък пазар, пловдивска капия — взехме към кило.

Гонитба през Шипка до Габрово, зигзаг през пазара за една диня и попълване на запасите от водка и уиски; през Боженци — в Стойчевци, при Ани и Гого. Хапка, пийка, до Дряново на зигзаг, за вестници...

Това е! Пълни самопризнания!

Последният преход до вкъщи — без особени белези! Всичко — хиляда и петстотин километра, сами всред Природата!

Като разтоварвахме багажа, оказал се ненужен, видяхме хладилничето — тъй си стои с вкусоитите... Та, наминете довечера... на зигзаг...

* * *

Допълнение: Сега, доколкото мога да вярвам на източници — близки до источника, Бай Каю и Кака Цветанка планират нов налет в Лоното на Природата... само тримцата — с Тойотата, де...

ТЕХНОЛОГИЯТА НА ЧИНКА ДАФИНКА

Полусамотната Чинка Дафинка — пенсионер-ергономистка, е с огромен стаж като фукара-ентузиаст. Длъгнесто-кокаланеста — бька от идеи за оцеляване на себеподобните; все под долната граница на

световните статистики. Не се предава — как го прави, не се знае. Поддържа нерентабилен зет и внуци, с периодични налети — странно съвпадащи с пенсионни дати. По всяко време дава ценни, безплатни съвети и указания за ползването им:

— Икономията е майка на Мизерията, но няма как... Ще Ви издам секрета за икономисване от прането, без да страда качеството. Разработила съм следната технология, нагодете я според Вас си.

Чинка Дафинка търпеливо изчаква да си вземете лист и писалка и през занемарени зъби (тук-там хич ги няма), диктува професионално:

— Пишете! Необходими материали за една доза от четири килограма пране: шишарки или други такива от близкия парк — според колкото; две до три чаени лъжички, накамарчени — сода бикарбонат; домашен сапун — безвъзмездно дарение от съседка със селски корени, настърган на рендето за тиквеник — чаени чаша и половина; вода — колкото поеме; бабешко кафе — на вкус и според бабата; и други...

Като споменава кафето, Чинка Дафинка се сеца и отпива глътчица.

— Пишете! Накисвате дозата пране със студена вода, колкото да се покрие, във ваната (ако нямате вана, в каквото там...), прибавяте сапуна и содата бикарбонат, разбърквате. През цялото време се стараете да не поглеждате към автоматичната пералня. За по-сигурно си припомняйте колко пъти Ви е излагала: как е наводнявала етажа, че и долните; как е тръгвала да простира в неподходящи за целта помещения; колко средства сте профукали по майстори и пишман такива; как Ви е съсипала, сдъвкала или оцветила любимото едипакво си; или не дай си Боже е... снесла пред съпружеското тяло непознати мъжки слипове или друг компромат... Това от вечерта. Сутринта напалвате силистренския бойлер с шишарките или другите такива, като не поглеждате към варненския бойлер, а си представяте миловидното лице на инкасаторката и не чак толкова миловидната квитанция... Също си казвате, че по някакви си симптоми, подозирате нагревателят на автоматичната пералня в нелоялност или — няма начин да не е дефектен... Перете в пералня Рига-8 или Франя. Ако сте надхвърлили лимита за месеца (за билети за „Титаник“ или козметична уж належаща услуга), може да намачкате във ваната дозата с боси крачета — много е полезно за ухабени петички.

Вече може в Перла-3 или Татрамат — само да центрофужирате! И простирате! Значи — в никакъв случай целият процес — с автоматичната пералня! Щото: бълник, бълник; цъкрьъц, цъкрьъц; пак: бълник, бълник; цъкрьъц, цъкрьъц! И обратно: бълник, бълник; цъкрьъц, цъкрьъц; бълник, бълник, цъкрьъц; жжжът — нагревателя; пак бълник, бълник! — Бъл-ник-бълник... електромерът — като щур... кой ще плаща после! Ами разните прахове, супер неznam си какви, омекотители... глезотии... остави! Толкова за днеска! Има ли въпроси? Защо само тия марки перални споменавам ли?! Щото икономииите се отнасят за това поколение перални. Който има пари за следващите марки, няма нужда от икономии!

Чинка Дафинка доволна, че е изпълнила ергоикономичния си дълг, като е споделила опита си, отпива от бабешкото кафе — на вкус, оглежда се, вади дискретно шишенце и си долива конячец:

— Това от ... и други, от икономииите! За дезинфекция и ароматизиране на прането!

Допълнение: След запознаването си с горния материал, три сестри, но не от Чехов, а от Русе; представени от уважаваната в медицинските и други среди Мима Михайлова; споделиха, че от години работят, ако не точно, то поне почти точно по същата технология; като нямат нищо против да се нарича на името на Чинка Дафинка. Също така, трябвало да се знае, че имало още скрити резерви. Мима мимоходом сподели и за икономии от Сода бикарбонат, като се ползват още по-ефективните Бабини методи, проверявани през вековете и екологично чисти; сиреч: черупки от яйца — съответно и предварително накиснати в съответната вода.

Водещи фирми, като Байер и ИГ-Фарбениндустри, например, получавали извлек... и прочие...

НЕИЗЯСНЕН ПЕРСОНАЖ

Имам Едно, дето все си споделяме; едно такава — умничко!
Доскуча ми, казва, нищо не си споделял напоследък. Творческа криза

ли или стагнацията там те е пернала?

Има такова нещо, казвам, мотае ми се един Персонаж, по-скоро — Персонажка; не съм решил още в каква сюжетна линия да я забъркам, да е нещо по-днешно... Споделяй, казва, може да бутна и аз едно рамо, нали съм едно такова — умничко...

Персонажката, да речем — Ценка, тоя тип: малко мъжкарана, пък женствена, да речем — секси; бяла, бяла — все по слънцето ходи, побяла става; руса, руса — че и още доизрусена, едно такова — риванолено; бузки и прочие; под нослето — лек мъх, примамливо влажен, че и златист. Все с едно Симсонче: пър — насам, пър — натам; сервира и отсервира пълна пазва, че и други едни деликатеси; обществено ангажирана, задачи разни, не знам още точно какви...

Ходят с Нейния, значи си има Нейн — той също със Симсонче, през почивните дни, за риба на Дунава. Тука има нещо недоизяснено: дали от Пролетния карагъоз, дето му викат Дунавска скумрия; дали от марулите, дето един особен дъжд им опърли върхарите; или от един жълтеникав прах, напудрил де що намери... То, че киселееха и нагарчаха... и имаха дъх на маншет от войнишки шинел, киснат в баката... проучвам още въпроса... та, просто за нула време — неизяснено за сега, Ценка се промени. Направо възмъжа. Нослето и стана нос, един такъв, пра-вилен. От мъхчето под него прорастна ръжен клас и хоп — хусарски мустак! Ценка си го хареса, призна го и дори се научи да го засуква коцкарски и с дълго репетиран оперетен жест.

Захвърли Симсончето и се сдоби с ИЖ Планета-спорт. Свали от тавана, на майка си ботушките — модерни преди години, с токи и шпори. От честото ритане на манивелата, десният и прасец бухна като франзела; то пък една бяла, бяла — да я захапеш, пукна ципа и така си остана — ИЖ Планета-спорт с бялата франзела: пър — насам франзелата; пър — натам франзелата... да станеш разноглед.

Нейният имаше едно сестриче, като бърече — от езиковата. То пък — голям чешит: риба не яде, марули също, към жълтия прах, направо никакво отношение... Искам да кажа, че никакви предпоставки нямаше по посока на промяна на вторичните й полови белези — така си и остана като бърече.

Та, не съм изяснил още, дали от Пролетния карагъоз, дето му викат Дунавска скумрия; дали от марулите, дето един особен дъжд им

опърли върхарите; или от жълтеникавия прах, завиращ се, едва ли не... къде ли не; на Нейния, де, му изтъня гласчето, та го прехвърлиха в другата редица на читалищния хор. Бузките му се опънаха, завъди си бюстче и му дадоха, засега, да дублира арията на Наталка Полтавка. По тия, а и други неизяснени засега причини, сестричето му — бърбечето, яхна задната седалка на ИЖ Планета-спорта и двете отпрашиха по посока на Западните ни покрайнини.

Онова, дето все си споделяме, казва, да не съм пропускар детайли: Ценка си огрубила името на Цена и си съчинила автостих. Първата редакция била: „Наша Цена — цена нема!“, а на тръгване изтърсил краткото: „Цена я нема!“. Да не съм пропускар и факта, че прикачила на мотора кош, с форма на куфар. Защо с форма на куфар, казвам, не е много дизайнерско. Какво ти дизайнерско, вика, братушката ти много разбира от дизайнерско! Това да не ти е Ямаха! С форма на куфар — щото ще въртят куфарна търговия. Ами ако са по посока на хуманитарната помощ, казвам, още не съм изяснил, нали споменах, че е обществено ангажирана, задачи разни, хуманитарното по и приляга... Айде, айде, казва, битаците все с хуманитарно са пълни...

Тия дни казаха, че митниците пропускарли куфарната търговия, не застрашавала ембаргото, а и кой митнически орган би устоял на атака от хусарски мустак с бяла франзела, да не говорим за задна седалка с бърбече...

Също така, казаха, че някаква Планета, УЖ гравитирала астрологически над размирния район... УЖ или ИЖ Планета-спорт!?! Неизяснено!

Като си познавам персонажа, макар и неизяснен, като нищо ще го видим скоро, я на площада, я по телевизията: пър-насам, пър-натам с... не съм изяснил още с какво... дали с хуманитарно Мазарати или с нещо обществено ангажирано...

Ще разберем, като се върне Прототипът на ... Персонажката!

БАЛДЪЗКА С БИРА

Който е измислил балконите, е бил умен човек! Какво би бил животът без балкони; без Ромео и Жулиета; без чатали домашен

суджук по тях; без задължителните чорапогащи, сателитни чинии, и negliже съседки — със и без нови премени...

Балконите пъстрят живота, пъдят скуката и отчуждението, качват нивото на адреналина — независимо слънчеви ли са или с тенти, с шезлонги и цветарници или остъклени.

Имат си и обратна страна; задни, вътрешни, тъмни петна и Лекета.

Нещо такова се е завъдило на Отсрещния балкон! Любопитник и надзъртаджия! Следя го отдавна и подробно; зная за него... хайде, да не падам на неговото балконско равнище, ще Ви кажа под секрет само за две неща:

Много обича Голичко и Качествена бира! А не си доставя! Причини разни — може и обективни.

Компенсира с наблюдателни методи и денонощно! Надзърта по хорските балкони, че и по-навътре, според видимостта. Очите му изтичат, слюнките — също; голяма емоция.

Обзавел се е с натовска оптика Сикрет-файф, с еди-колко си приближение на обекта и субекта. Нищо не изпуска — Сикрет-файф е сериозна марка; на сън да го бутнеш — ще ти каже консумативите на булките в микрорайона, с крилца ли са или в пауза; и къде какво има на една ръка разстояние, че и по-надалече...

Хората се дразнят; аз нали също съм хора — също се дразня!

Стоя си на балкона, с чаша бяло вино в ръка, гледам в упор проблясъците на натовската оптика и с тая пуста моя толерантност, му кроя разни номера; като ги реализирам само на Ужким, за вътрешна консумация и удовлетворение. Да не падам на неговото балконско равнище, ще Ви кажа, под секрет, само два номера, скроени в жега и реализирани на ужким:

относно голичкото

Привикал съм балдъзката, професионална кандидатстудентка и палаветина (Ненаужким си нямам балдъзка, уви!), на балкона и на висок глас, за стръв и заръчвам да премери кристияндиорестите бикини на така си, ако и станат — да ги мокри със здраве! Аз ще съм в бокса, да не я притеснявам; а всъщност ще следя през щорите, как върви ревюто — по изражението на Любопитника. Тук трябва да е трикът: в най-подходящия момент да разменя балдъзката с тъщата,

окомплектована с точилка и пробивен глобален фалцет. Как ще стане точно, още не съм го доизшлайфал, доизпедепсал, губят ми се детайли, нали е на ужким... Важното е, тъщата да е в плажен вариант и да вдъхва... сещате се.

Нейде едно самосъхранително гласче писука: абе, ще си имаш неприятности, не на ужким, с дъщерята на тъща ти — по-голямата; по разни причини... затова ще Ви кажа набързо и втория номер, може и да скъсам написаното...

ОТНОСНО КАЧЕСТВЕНАТА БИРА

Взел съм от мазето десет бутилки от контингента на доматения сок. По времето на колекционирането им се пиеше: Окочим, Праздстрой, Радебергер, Пилзнер, Туборг, Берлинер Пилзнер... да не изброявам, да не Ви правя скомина. Напълнил съм ги с първата вода от фасула — за цвят, плюс по две капки банално Веро — за пенливост... и — в хладилника на балкона. Като отчетох раздвижване и заинтересованост откъм Любопитника и проблясване в натовската оптика на Сик-рет-файфа, влязох в кадър, примляснах с пресъхнала уста — да привлече ефектно внимание; отворих хладилника и извадих един изпотен Радебергер. Отворих го, близнах (Верото има вкус на киснат портокал), пак отворих хладилника, следващата бутилка... и така — целия асортимент. Любопитника — Надзъртаджия замря и зина. Без оптика се виждаше, че гърлото му беше Сахара, Гоби... и другите пустини взети заедно! Взех легена и започнах бавно и жестоко да изли-вам „бирите“ отвисоко в него... Запени се легена, запени се и зад Сикрет-файфа. Видях как косите му щръкнаха наелектризирани, накъдриха се и модно се прошариха...

С чаша бяло вино в ръка, садистично стъпих в легена, докато на висок глас обяснявах „някому“, че студените бири са най-доброто средство за разкисване на мазоли, докато през това време си пиеш бяло винце, добре изстудено...

Не наужким Ви казвам — голямо удоволствие е това, да си пиеш бялото винце, в голямо количество, с накиснати крака в ледена бира, в тази жега...

От отсрещния балкон се чу звук на изпуснат отвисоко пъпеш, примесен с хрускава натовска оптика... Злорадо доволство заглуши вътрешната ми автоцензора и ги наприказвах едни:

— Ще ми паркираш строшенияка си, на моето място, а! Ще разпространяваш, че слиповете ми са четиридесет и четвърти номер, а! Ще информираш микрорайона, че слагаме четири пъти седмично фасул на масата, а!... Че жена ми не си носела колана с жартиерите, дето го простираме от време на време, а! Че съм гледал с театрално бинокълче стрийптиза от третия балкон, вляво! Че кой не го гледа! Онзи, там е монтирал окопна рогатка, другия — с артилерийски бинокъл, със стъкла против мъгла... А „сериала“, дето все се карат и сдобряват в леглото, от втория балкон, вдясно; кой го е пропуснал... Или домашната дискотека на... хайде, да не падаме на твоето балконско равнище... Надзъртаджия и Любопитник, неден... ама!

Добре, че е на ужким!

* * *

Допълнение: Най-откъдето не очаква човек, се получиха негативни оценки. Уж, на ужким, а от Бирената партия постъпиха жалби за клевета, охулване и прочие на вълшебната, според тях, течност. Също така, от Главната квартира на НАТО, ни сезираха, че такова оборудване не е на въоръжение; нещо повече: Сикрет-Фаиф не им говори нищо и бихме ли били така добри, да им уредим солидна доставка от същата... Лично Кристиян Диор позвъни, да отрече наличието на такъв модел къпални костюми... а от Голяма Градска община ни увериха, че на тяхната територия, типове от рода на Надзъртаджии и Любопитници не е имало и не ще допуснат да има...

Уж на ужким, а доматеният сок осезателно удряше на фасул с Веро...

МНОГО СМЕШНО!

Шурекът ми Николай: догодина шейсетгодишен; черноок инженер; с лек дезинфекционен дъх на Джони Уокър; без особени белези; пол — мъжки; ръст — среден; тегло — малко над; коса —

къдраво прошарена; очила — олекотени; зъби — в процес на основен ремонт; окомплектован с четири куфара, две пътни чанти, плюс майка — Ани, сиреч — тъща ми: през август — юбилейно — осемдесетгодишна; но въобще не и ги давате, а и тя няма да ги вземе; кожа гладка и регулярно смазвана с витаминозни и други такива; ондулация — десен японски трендафил; маникюр — супермоден: през пръст лила, през два розе, през три... и прочие; леко закръглена, тук-там в повече; също без особени белези — времето е минало покрай нея на пръсти... ох, дали от дългото изречение или от обрисовката на тъща ми — Ани, останах без дъх...

Та, гореспоменатите кацнали на Летище София, посредством редовен полет на Бритишеърлайнс, през Лондон — завръщане след шестмесечно гостуване при дъщеря, съответно — внучка, още по съответно — племенницата ми, живееща, работеща и просперираща в онази задокеанска мечта. Ани — щастлива, че им се е разминал някой ответен удар откъм западна съседка, буквално повлякла шурека към паспортната проверка, че ги чакали две коли посрещачи, дълъг път до Русе и още по-нетърпеливи — за подаръци. Минала безпроблемно през Цербера, намалила ход, изчаквайки шурека...

Униформеното лице дълго премятало паспорта му, сверявало с разни списъци, говорило по комуникациите, пак сверявало...

— Някакъв проблем ли има? — учтиво се осведомил инж. Николай.

— Вие по-добре си знаете! — сурово уточнили. Последвали серия от въпроси и отговори, които ще спестим в името на добрия тон на разказа, но за страничния безпристрастен наблюдател било ясно, че нямало консенсус по проблема. Впрочем странични наблюдатели също нямало, тъй като се разпръснали по по-пропускливите пропускатели, а безпристрастен бил само компютърът, който държал на своето: инж. Николай Рабчев е обявен за национално издирване! Много смешно, нали?!

— Има ли други лица с Вас?

— Да! Майка ми, ето я, изчаква ме...

— Госпожо, Вие сте Свободна! Не го чакайте! Заминавайте си!

Госпожа Ани изгледала подозрително къдравото си, почти шейсетгодишно синче, уж инженер, а може би... наркотрафикант... мафиот... или, ох... не дай си Боже... търговец на свежа плът...

Въоръжен мобифонест униформен, с рой звездички, отвел обявения за национално издирване из лабиринта на служебните стаички, а Ани припаднала в ръцете на ошашавените си и изумени посрещачи.

— Ще ми обясните ли, все пак, какво става? — вече подгрят да се дразни, пресипнало се осведомил шурека и усетил как финия дезинфекционен дъх на Джонито отлита безвъзвратно, под ръка с куража му.

— Вие по-добре си знаете! — Назидателно рекли многото звездички и станало ясно, че тази фраза е уставната в района на Летищния комплекс.

Последвали още телефонни справки, укорни погледи, следене под око за поведението със съответните предпазни мерки. Цяла вечност!

Компютърът излязъл Човек, смилил се и черно на бяло, на цветния си монитор, информирал, че лицето е обявено за национално издирване, поради неявяване на указаната дата, час и прочие, в качеството си на свидетел, поради отсъствие от адреса, което дава основание... на летищните полицейски власти да освободят, (За сега!), същото това лице, при условие — да си уреди срочно недоразуменията; ако иска да пътува извън пределите на милата ни Правова система...

Независимо от капризите на часовата разлика, неадаптирал се още, шурекът сезирал по въпроса приятеля-прокурор, с когото в неделните дни ги свързвал спортния бридж и други подобни.

— О, оо, бързаш да ми поднесеш подаръка задокеански ли?

— Никакъв подарък! Не го заслужавате! Да Ви... и прочие Правовата система; така и така... ми се струпа... това и това... не зная за кой случай става дума, какво да направя — да ме махнат от списъците, че скоро ще ми се налага...

— Голям смях! Предполагам, че не очакваш посред нощ да направя нещо. Приятелката ти — адвокатка, сигурно поназнайва нещо, засега лека нощ! Готви се за Голям шлем!

Два дни по-късно, си седим с шурека под крушата; подръпвам си от подаръка — дебела пура Дъч Мастерс; нежно гледам другите две дузини с девствени целофанчета в красивата кутия с фламандски

мотиви; посрѣбвам от Червеното Джони, с две ледчета; хрускам калифорнийско бадемче и уж небрежно питам, като как е нататък...

— Много смешно! Помниш ли, последните няколко години, шест пъти ми разбиват прозорец на Тойотката и обират каквото могат: касетофон, касети, очила, яке, багаж — такива работи. Писна ми, щото стъклата са къде-къде по-скъпи. Нали съм наивен глупак, съобщавам в полицията. Разпити, показания, по няколко пъти, сякаш аз съм престъпника, знаеш колко време и нерви загубих. За първия случай — хванаха едно малко цинге по друг повод, че изпяло и това. Пак показания... Нищо — на босия цървулите! Трябвало пред съда, като свидетел по делото, да повтора всичко... Приятелката ми — адвокатка, проучва случая. Аз утре ще преснимам от паспорта си страници, да доказвам по съдебен ред, че в деня на дялото съм бил извън страната и дори не съм предизвестен... Онова цинге ме среща: Мараба, бате, как е далаверата?

Тъщата Ани, с бял фланелен панталон, сабо и прозирна блузка с прасковен цвят, носи от любимия ми шам-фастък и донажда:

— За шест месеца се е разглезил и е забравил къде живеем. Не ти каза за комшиите. Като се върнахме по нощите, докато отключим секретите, едната се показва — мислехме, вика, че са Ви арестували, идва полиция, разпитваха ни за Вас, нищо не сме обадили... нещо далавера с алкохол ли... цигари без бандерол ли... Пък сутринта — другата комшийка: аз, вика, с търсени от полицията не разговарям, че и важни... Много смешно!

Мина седмица-две, аз насам, шурека натам; всеки с проблемите си... Таман се хванах да запиша тази смешна дивотия, ей го шурека:

— Дай от твоя Гроздън Уокър, с две ледчета, че се одрънках финансово с тия дела и адвокати. Така съм изкрейзил, че като нищо ще приема и една маруля с репички... полети с лимонче. Да знаеш каква ме люлее! Чак ми се пие...

Приятелката му адвокатка го прехвърлила на колежките си, че не било неин профил и таксите потекли. Сербез глас го привикал в полицията, за кога чакал! Шурека се стреснал и взел, повече за кураж, бившия си баджанак — бивш от милицията. Баджанакът подходил с полицейски хумор: водя ти, рекъл, оня — с издирването, да го закопчееш... Дръпнали му едни спомени и сербезът лично го изтрил от компютъра.

Вкъщи — нов сюрприз! Призовка по същото дяло. Процедури, чакане, разпити... Оказали се трима пунгаши, обрала колата му деветдесет и четвърта — преди пет години. Съдията говорил на ти, карал се на всички; питал пунгашите дали са съгласни с този съдебен състав, не били и отложили делото за ноември, че липсвал един адвокат. Шурека се разтреперил и изтърсил, че тогава пак ще отсъства от страната. Нахокали го и само да посмеел, щяло да му се стъжни! (Търсихме думата в разни речници, няма я, може да е нещо от юриспруденцията!). Шурекът декларирал, че ще се откаже от показанията си, писнало му било да го правят на престъпна маймуна. Че като викнал оня ми ти съдия, това да не ти е концерт по желание, бе, ще те гоня до дупка! Пунгашите видимо се забавлявали, много смешно!...

— Налей още един Гроздън Уокър; и ако ще... не знам какво да ми откраднат, никога няма да се обаждам в полицията. И с прокурора бридж повече няма да играя!... Много смешно!

— А Вие? Защо не се смеете?

Разказът продължава, все със същия успех... Чествахме юбилея на тъщата; въобще не и личи, нито осемдесет и първата; шурека опълни шестдесетте; казва, че не е поумнял; продължаваме да си пием питието под крушата; няколко пъти напуска територията на милата ни правова система — делата си стоят нейде из папките.

СТЪКЛО С ДЪХ НА АКАЦИЯ

Малко преди Събитията — осемдесет и девета, Корекомът я бил нещо закъсал с плана и пусна, извънредно, партида Лади — с около по хиляда долара по-евтини. Който се вредил-вредил, че и ние.

Булката държеше на Самара, ние със сина — на седм йца, че й познаваме двигателя от петицата, а и Самарата имаше много пластмасови бутафории, като кихнеш — ще се разлетят... Да не говорим за предното предаване, а ние сме консервативни.

Взехме средно решение — седм йца, но зелена, според избора на дамата. Върнахме се по тъмно от склада в Бяла, не я вкарах в двора и... осъмна без ляв фар. Фар на седм йца — като телевизор — голям и никъде още го няма... Не ме питайте как скърпих нещо.

Не й потръгна на колата, още от началото!

Наложи се да се простим с Юри от Шумен и с Пешо Фурната и Снежа проведохме това невесело пътуване. Юрката имаше златни ръце; таман му потръгнаха работите... а и много се мъчи... Спомени разни... Беше добър и Човек! Новата кола така си и остана некоментирана и неодумана.

Окъсняхме и ноцувахме на ранчото ни. Вечерта пийнахме за Бог да прости Юрката; няма да ни носи повече бумбарчета — шуменски тристаграмки бирички, направо от завода...

А сутринта имахме нужда — поне от по едно, ледено бумбарче. Имах познатото чувство, че някоя от гемиите ми е потънала. В устата — вкус, гачели съм ял извънземни занзибарци, а и Галинка се държеше подчертано непристойно. Дигаше патърдия, колкото за две Галинки — отвън, под орехите.

Галинка е кобилката на Гицин Гого. Гицин Гого е комшията ми, през две къщи, когото в много от Историите ми бях законспирирал под името Нашу Цецуо. Като прочете Историите, хареса се и заръча вече да фигурирал с истинското си име, както го знаели околоръст и някои и други.

Кобилката си я кръстил на една възпалавка бивша мома — Галинка, шетаща из селото; щото и кобилката ни се водеше, ни се караше. Буквално! Беше своенравна до немай-къде. За разлика от момата, не даваше да я впрягат. Ако ли успееш, хукваше, сякаш е от някой Жокей Клуб и обръщаше Гицин Гого в неподходящи за целта канавки. После върви разправяй, че не трябвало да се бият животните!

Галинка беше, може би, първата която оцени по достойнство новата ми придобивка. Дали зеленото й оказа някакво влияние, специалистите ще се произнесат, любимото й място за навъртане — все около и върху колата. Върху — щото стъпваше с предните копита

на бронята и ръбаше улея свързващ тавана с колонките на вратите. Сякаш някой мой злонамереник я караше нарочно. Пръхтеше влажно на капациите, слагаше им с бърни пепел и пясък и си триеше главата.

Разгонваше, хем тяхните си, пуйки от покрива; които като на кънки — с огромните си нокти, на танцови и спортни двойки, с двойни аксели и неznam си какви приплъзгвания, се пързалиха по лаковото покритие и панорамните стъкла.

— Гицин Гого, — викам на комшията — виж там, направи нещо, колчем я вържеш, скъсва синджирите и пак връз колата...

— Няка, Ва! Няка! Ощ' малко да пораста, шъ я пишем за шафьорските, тамън шъ и падне цената на колата ти, за зестра... Шъ са справи с теста. Ако ли — не ли, шъ гътнем агънце, колко зеха тъй книжки...

Седях под крушата, на третото кафе; почесвах се... абе — нещо не е наред... Беше напекло; за обедния аперитив — още рано. Галинка подозрително не се чуваше... друг път ще пръхти или Булка Гена — на Гицин Гого ще й набива звучно, с голям камък, клина на синджию, по-настрана от колата. И пуяците не се чуват да каканижат... Я, да видя аз... И видях!

Не й върви на тази кола... и туйто! Задното стъкло, ама на... ей такива трохалчета... красиво гарнирали капака на багажника и наоколо по земята. И по бронята — отделни екземпляри... Ще я пребия!

Представих си Галина, стъпила с предни копита на задната броня, после — на багажника, после си размятва копитата... джаста-праста!

Галина опъва синджир и врат на около петдесет метра, мъчи се да прехапе върха на дивата вишна — песькиня.

— Гицин Гого, — викам на комшията — ножът опря о кокала! Корекомката вече на нищо не мяза от твойта стока! Казвай какво ще правим сега.

— Няка, Ва! Няка! Няма късметью кобилката! А виж каква бяла звездица има на челото и какви бели чорапки... И колко е палавка... Досуц като адашката си от сельто... Ама без късметью!

— Накъде биеш, бе Гицин Гого? Корекомката потрошена, за Галинка плачеш, ама си и ти един...

— Не бия иаз на нийде, орта бият! К'ват беладжийка е, шъ я... ни шъ я бъде... кът глухите патки.

— Какво... глухарите?

— Нъл'не ги запрях в курнику, лèсицата ги премъкна едно подир друго. Не е ли у курнику — не е хептян твое вече. Че и с Галинка — идентичен случай! Не е ли у курнику... Нъл'видиш и твойта корекомка — като не я държиш у курнику, какви репресалии въз нея... Пуснеш ли я на пътью — не е хептян твоя вече... като на Галинка — адашката ут селу...

Желязна логика! Така и направих — след време отворих място „в курнику“ си за колата, та да я държа, поне, в двора — далече от хорската стока.

А него ден спешно прескочих до града, намерих оригинално стъкло, поставих го — щото му разбирам, още преди мръкнало. Не ми беше първото стъкло което сменям, а и на приятели съм показвал. Искане се чалъм. Часовникарска работа! Цяла атракция е!...

Има и друга една работа:

Като чистих стъклените трохалчета, нещо се сетих за Шерлок Холмс... Защо трохалчета няма вътре в колата? Сякаш Галинка Отвътре е ритала.

И този дезодорант, с аромат на акация, дето ми го пробутаха в Корекома за един долар — да освежавал новата кола, защо е смачкан и е на задната облегалка, а беше в джобчето на гърба на шофьора...

Фасулска работа! На Пешовата Снежа й убивал дезодорантът — баш на коляното и го преместила на задното стъкло; напекъл се по икиндия на слънцето... и ритнал с копитото си!

Оказа се, че Галинка (кобилката!) наистина е без късметью. След година яла зелена люцерна, поду се, пръсна се... и ромска бригада я транжирала и...

ПАТИЦА ПО ПЕКИНСКИ

— Съм с проблеми от личен характер! — рече Културното ни аташе, посрещнал ни на Аерогара Пекин — Не ще Ви придружавам, ако и да съм поканен на специалната вечеря от китайските Ви колеги, в

„Патица по пекински“ на патица по пекински. Утре ще Ви инструктирам и съобщя програмата...

— Патица по пекински! Голяма работа! — ще рекат родните завистници — Рецептата въобще не е тайна, както е била тайната за Китайския порцелан или Китайската коприна. Нещо такова: патицата се вари в овкусен бульон, пълни се с разни измишльотини, изпича се на умерена фурна, и като едновременешната Ябълка на клечка се глазира с червен захарен глеч и се поднася със сладко от вишни, в компанията на разни пикантни подробности... или нещо такова.

— В личния ми архив, на сигнатурата ПеПе — Патица по пекински, е записано, че за първи път съм се опитвал да я похапна при д-р Кунг — хирург от Норд Каролайна — рекох авторитетно и многознаещо, по него време разбирах от всичко — с голяма частна клиника, световен авторитет и... семеен бизнес — мотел и ресторант, обслужвани от безбройните му кунгчета; поднесена и сервирана лично от Доктора, от ловките му виртуозни пръсти, тренирани да транжират какво ли и кого ли не... Казвам — опитал да похапна, щото сладките гозби не ме въодушевяват, а и жена ми избягва да ми ги предоставя — идвал съм й нещо нанаягорно... От друга страна — съм внасял смут в редиците на готвачите, поръчал отделно сладкото от вишни — в палачинка; вече не било Патица по пекински; гледаха ме ужасени, сякаш съм поръчал шкембе чорба, шкембето в сладоледа.

— Може и така да е! — рече колегата ми отляво — но едно е да ти я приготвят еди-къде си или къде-да е, друго си е — в лоното на изобретяването й.

— Може и така да е! — рече колегата ми отдясно — Сладко на батко! Престижна работа! А и да не объркаме с нещо международното положение!

Посрещнаха ни колегите, с овации и прочие — знаехме се, бяха ни гостували. Курдисаха ни около кръгла маса — по-голяма от бутафорната стаичка, далеко от шумната зала. Отгоре — софра на сачмени лагери, да си я въртиш и спираш според вкуса, отрупана с чинийченца и купички, с разни неизвестности. Присегнеш се и щип с клечките! На стените иероглифи и огромен пъстър часовник с махало — всички вперили очи в него, нещо чакат...

Часовникът би кръгъл час, мелодично и галещо ухото. Изправихме се с чашленца ракия от сорго.

— Добло досли! Добло наплавили, вълнали визита нас! — колегата беше учил у нас, помнеше езика — Болим мил и длушба! Кам пей — насдлаве!

Речи, наздравници — според реда. Вратата тържествено се отвори и важно влезе шарен порцеланов супник, с качулест капак като кубе на църква — на раменете на две девойчета на неопределена възраст; трето с ватирани ръкавици и щипци отхлюпваше и даряваше всеки с парещи, влажни кърпи за освежаване и хигиенизиране на лицето и ръцете; четвърто ги събираше в панерче... хеле, седнахме.

— Това тука — соев силене, малко гумено — много полезен! Това тука — търкалета — корен лотос, хлупкав... Супа — китаец сълба после. Вие пълво супа — какво яде цоп, цоп, въгле стомахата ласплисква, плъска, лошо. Китаец пълво яде, хам-хам, то тлупа сухо, голям камарата, състо дренаж. После супата — зали-ва дренаж, попива така, така, така, много полезен... Това туката — връхцета бамбуката, вкусен салатата, пълно витамината. Кам пей!

Вратата още по-тържествено се отвори: строени по височина готвачи, шапките им още по-високи, държаха да не изхвъркне прочутата патица по пекински — тъмно червена красота, на фона на още по-прочутия китайски порцелан и на широките бели униформи, колосани и надиплени, същински бели птици изпълняващи любовен танц...

— Голям майстол реже патиса — голям искусство! Осте династия Мин казвал — кой резе мозе, кое-що парше как сглежда калсив!

Големи, бляскащи ножове изпълниха няколко танца със саби, помалки — акомпанираха; мяркаха се криле-ръкави; скупчени качулести глави асистираха.

— Ще се пристраша, сладко несладко — ще се жертвам в името на изкуството, все пак — лоното и ...

— Друго си е! — рече и преглътна колегата отдясно; рече и преглътна колегата и отляво.

Подла тишина се умълча, впери в часовника — а той удари галецо ухото, меко-мелодично кръгъл час. Изправихме се с напръстниците сорго.

— Гостите сигулно са веце уморени! Насдлаве, пак ни елате гостито! Кам пей!

— Борим мир-дружба! Кам пей! — рекохме ведно с хора, минахме покрай красиво надялканите, неначенати и поляти със сладко от вишни вкусотии от па-тицата по пекински и не толкова тържествено ги оставихме зад гърба си, насаме с основната група борци за мир и дружба между народите...

— И без това не ям сладко! — рекох лицемерно, вече седнал в колата.

— Може и така да се каже, но не разбрах защо! — рече колегата ми отляво.

— Може и така да се каже, но не разбрах защо! — рече и колегата ми отдясно.

— Местна традиция е, официалните срещи, вечери, обеди и прочие, да траят точно един час! — рече Културното аташе на сутринта, докато ни инструктиреше. — Нито минута по-малко или повече! Да не си правите погрешни изводи. Как беше патицата?

— Нищо особено — сладко, сладко, цяла нощ едни киселини... дайте ни, молим Ви, по една капачка от домашната Ви гроздова — за дезинфекция!

ЧЕРЕШОВА МУХА

Уважаеми... Правя научно съобщение относно Черешовата муха... За Протокола: Симо Смукача, трети казан, втора варка, ланшни пращини... Та, пъ-рвица отчетох тойзи феномен — Черешовата муха, преди скоро. Под крушата, на каре белот — нещо не вървеше на сухо.

Знаете — не съм по пиячката, нямаше като как, извадих от ледника двулитровата кана, знаете я, с Бял мускат '95. Дока-а-ато раздадем, пасуваме и пак раздадем, що да видим!?! Мускатът — два пръста на дъното, покрит с едни особени, дори красиви мухи. Крилата им продълговати, на големи точки... Дето вика Теньо Джилерата (знаете го — навремето ходи на екскурзия до Съюза и си донесе Бензинопил Дружба, след събитията го прекръсти на Винопил Джилера), та вика Джилерата: мязает, вика, на галстук Ленина, с тиями точками, а попийваат как тавариш Брежнев, вика, а можна съсипаат нашими лозями как Горбачов...

Той политизира, не аз, не ме прекъсвайте...

Четири пъти пълних каната и четиритях — дока-а-ато раздадем, пасуваме и пак раздадем — на два пръста от дъното, с нови галстукани Ленина на точками... Нямаше кой друг да ги изпие — само те!

Знаете, че не съм по пиячката!...

Това ще да е Черешовата муха, вика дяд' Дони, смуче като дърт алкохолизин, вика. Не подбира марки, сортове и запазени региони, камо ли година на отлежаване!... Каква година на отлежаване, викам, като бяхме под крушата!?!... Не подбира, вика, круша, ябълка, че и Пражка шунка! И в Унгария даже беше през войната! Знаете, служих в Трето картечно. Окопали сме се — нашият разчет, дремнал съм малко, между две атаки... тогава колчем дремвах — все една рекичка, върбалак... и две моми с ей-й-й-таквизи големи, цопат в рекичката, пък онези... се мандахерцат. Ризите им — прани, по върбалака... И току — нещо трясна... Гледам, манерката ми с трофейния коняк празна! Само една Черешова муха под капачката... Радиус нам'колко

километра — няма кърава череша! Големи смукачи са това — Черешовите мухи! Като дърти алкохолизи! И разчетът така се изказа!

И вкарват човека в беля, вика Гошо Медията. На бат' Велко, вика, докторите му изпоназабраниха всякаква пиячка, само по петдесет грама на ден! Пък Церберът му — една проклетия, съвсем изкъсо го... Бат' Велко си поръчва малка водчица и бутилка минерална. Срѣбне от водчицата, мръщи се, гаси с минералната: къл-къл-къл... Благодарат и идилия! Церберката доволна, бат' Велко — видимо доволен, докторите — и те, задочно!...

Не щеш ли, от де се взела една Черешова муха: фър, фър, фър — право на минералната вода! Цоп — вътре! Церберката, просветлена по тойзи въпрос, грабнала минералната вода, близнала — водка! Близнала водката — минерална вода! Голяма беля! Спряха му на Бат' Велко пиячката — знаете, гътна се!...

Викам си: айде, хората слѣгват. Заложих експеримент с мене си: знаете — не съм по пиячката!... Сутрин, в нула шест, нула, нула, Хоризонт преди всички, съм под крушата. Пия си първото кафе с първото коняче, двойно (да не си развалям кафето, нали спрях цигарите), цоп — една Черешова муха! Втора...

До трета не се стигна — глътнах го на екс. С второто кафе — същото, че и с четвъртото... Към единадесет, вече с аперитива, — в ракийката цяло котило Черешови мухи... изсмукаха всичко! Знаете, че не съм по пиячката, иначе... Чак към тринадесет и двадесет с основното ястие и каната с гъмзата, цял рояк ме принуди да имигрирам в стаята и не успя да опорочи десертното питие. Следобедното уиски, освен с две бучки лед, беше гарнирано и с... сецате се... до вечерта — същата история!

Тия дни, вярваща (може да ѝ се вярва) и взираща се в мен, съседка споделила, че навярно съм канонизиран за светец — около главата ми се виждала ясно изразена нимба (ореол) на точки... Считам, че е по причини, дето не съм по пиячката... и това е фактически... Научното ми съобщение!

Допълнение: Това Научно съобщение, след публикуването му в пресата, предизвика основателен интерес, с дълбочината на

разгорелите се дискусии, преиграване на редица отделни детайли и високия професионализъм на отделните участници.

Нагледно бяха демонстрирани разновидности от основния тип черешова муха, при различни екстремни натоварвания, при които пробните екземпляри дадоха повече от задоволителни резултата; за които имаха принос и редица субекти...

О, СИНИТЕ ОЧИ НА НИНА!

— А какво Синьо, по-точно, синьор Художник? — ся златните галуни на китела си Капитанът, о излъскания до блясък месинг на леерите^[1].

— Нали има разни Сини, да не говорим за нюансите. Вие най-добре ги знаете тия магии! Навярно Морско Синьо — подхожда на побронзовяла синьорина със златни къдри на русалка; бисерни зъби — чаровно подредени в ослепителна усмивка. Много русалки, в разни разцветки, са минавали по този мостик... Още от времето на баща ми... мио векио вапоретто^[2] е от него. От мене са дизелите... и все в този залив... Неапол — остров Капри... и обратно...

Дизелите бумтят в гърдите, някъде зад слънчевото сплитане и тътнат в корема. Мирише на горещо машинно масло, солени пръски и реещи се гларуси. Свободен от вахта, с морско синьо под окото, залъгва с карти детето на сочна туристка. Кротки американски баби, с ярки, жълто-оранжеви прозирни дрешки, щракат кодаци като шевни машини. Пъпчиви пубери не откъсват очи от дългите, като на розови фламинго, нозе на ято пърхащи девойки.

Неаполитанският залив се разфокусира в маранята — белотата на амфитеатралната урбанистика прелива към неаполитанско жълто. Остров Капри расте... от обърната кофичка влажен пясък — вече е огромна, вулканична, конусовидна планина, напомняща копа сено.

С далекоглед ясно се вижда деловата суетня на туристическата индустрия:

На върха е огромният дом на Аксел Мунте^[3]. До там води спиралата на инфарктно тясно шосе — стърчащите странични огледала на малките джипове-таксита атрактивно се чукват и сгъват по шарнирите, при разминаване. Надолу е страшно да се гледа — няма сламка, за която да се хванеш...

Горе дебнат кичови павилиони, ресторанчета и амбулантни търговци на ухо предлагат порно.

Капитанът нежно разучава вътрешността на кривата си луличка, с позлатени пръстенчета и калпаче — сякаш я вижда за първи път. Красавец в старостта си — с класически бръчки и нос, рамкирани в гривеста и чорлава бяла брада.

— Прав сте, синьор Капитан! Само Морското Синьо колко е различно: сутрин е едно — лениво, сънливо синьо; денем — звучно лазурно... вечер — сладно, преливащ от обещания морав аметист; нощем — кадифено индиго, проблясващо на луна; при буря — непредсказуемо, цяла гама от развихрени зли страсти, излезли от бутилката с отегчения от чакане Джин...

— Продължавайте, синьор Художник!...

— О, Сините Очи на Нина... по-скоро са сапфирено сини, на талази... В синхрон с настроението ѝ — пулсират и преливат... в тюркоазни... Вляво на острова, синьор Капитан, както знаете, е Лазурно-Синята пещера... казват, имало медни-окисни образования и затова — такива феноминални окраски. Твърде прозаично звучи! Природата е поетично устроена и щедра към Този, който умее да Гледа. Водата там е — стъклено прозрачни дълбини. И някъде от безкрая — те гледат Сините Очи на Нина!...

— Красиво говорите, синьор Художник! Ще Ви призная голям грях: не съм ходил в тия пещери; зная ги от проспектите; превозвам до там туристи цял живот; все се каня — ха, днес — ха, утре... Като младеж се качвах до върха... с едно девойче... Очите му бяха като черни маслини в зехтин... също много красиви... Харесвате такива очи, нали?...

— О, Сините Очи на Нина!

— Красиво сте го написали, синьор Художник — палаво забеляза Уж-Нина, чорлейки бялата ми, гривеста брада, рамкирала прилични в старостта ми профил и анфас. — Приятно е да се върнеш толкова назад... а защо Мене ме няма, след като не съм се отделяла от рамото ти... Нито на вапореттото; нито на острова... нито в Лазурната пещера... И Коя е тази Нина?! Поетически образ, ще кажеш... Кажи нещо за свое оправдание, де!

— Ооо, Сините очи на Нина!!!

Допълнение: Горният текст озадачи биографите ми, относно имена и цвят на очи; обяснението е просто: нормално е — с годините, един художник да не разпознава цветовете... и други такива... шарени — неразпознати...

[1] Леери — (морс.) корабни парапети ↑

[2] Мио векио вапоретто — (итал.) мое старо параходче. ↑

[3] Аксел Мунте — (ист.) лекар, национален герой. ↑

ПЪРВИ АПРИЛ 1998 Г.

Нещо като авторово представяне на книгата ми „Мъгляви пискюли“ при награждаването ѝ от Литературния конкурс на

„Отворено общество“ за 1997 година, съпроводено с изложба — живопис:

Уважаеми Гости, имали неблагоприятието да Ни посетите в това Комбинирано Мероприятие!

Моля, съберете морални сили и воля, и изтърпете няколкото думи, които се налага да кажа за свое оправдание — а именно:

Добре дошли, в тази малка, но уютна и светла зала на Галерия М; поканени от любезната г-жа Мария Димова, сравнително млад Меценат и поради това — все още ентузиазирани; подбрала тази Изложба, само от шедеври (хъм-хъм!), на световно известния — съвсем скромно казано — Ваш съгражданин: Велимир Петров; поканени и от Съорганизаторите: Клуб Отворено общество — Русе, поел вината и отговорността за моралната и материална подкрепа при награждаването и субсидирането на отпечатването на „Мъгляви пискюли“.

Всичко това става на Първи април — сравнително Светла дата: Ден на хумора и сатирата — според някои календари; според други — на шегата; според още по-други — на майтапа; а за мене — майтап, майтап, но чак пък толкова — днес се навършват тридесет и четири години откак се бракувахме с Тази, на която е посветена книгата Мъгляви пискюли. Разбира се, тогава — преди тези толкова и толкова години, млади и наивни, още не подозирахме, че ще се стигне до такива крайности — чак пък и да пропиша... но с възрастта човек деградира...

И така, преди около две седмици, колеги ме посетиха в отшелническата ми обител в Червен и поканиха от името на Галерия М, да спретна тази малка, но изключително ценна колекция. Съгласих се... и тука проблясна идеята за съчетаване с едно Представяне на книгата Мъгляви пискюли; още повече, че авторите на Изложбата и Книгата, съвсем случайно се оказаха идентични и Все още Живи!

Не, че книгата с пискюлите сама по себе си не е представителна и има нужда от специално представяне, но... да не кажат хората, а те обезателно все нещо казват: ето на, видите ли, този Велимир се е едипакво си, че дори не смята за нужно да еди-що си.

Винаги съм държал на хорското мнение, проучвал внимателно и... съм правил точно обратното.

Та, по въпроса с представянето, относно тактико-техническите данни на книгата:

Още при пръв поглед е видно, че си има всичко: подходящ формат — h (височина): двацет сантиметра; ширина — сто трийсет и пет милиметра; и дебелина — нула цяло и една стотна метра...

Има си и сума ти букви вътре и извън нея — някои от които главни, а други — не! Както е и в живота — сиреч: е правдива, просто бърка от жизнена правда и други още по-такива...

Има си и препинателни знаци, като Авторът е влюбен в чуденките, сякаш иска да ви внуши: Ах, колко хубаво съм го написал, колко грамотно и с какъв свеж хумор! Защо „сякаш“, като си е баш така!

Също така, искаме да обърнем внимание при това представяне; по-наблюдателните ще да са забелязали, че книгата си има и корици; при това — забележете: умело разпределени — едната предна, другата — задна, като особено внимателно е следено, щото предната — да е отпред, а другата — както дойде. Функционални са: обединяват страниците, да не се щурат насам-натам, току виж — нещо изпаднало...

Между тия корици са намерили уютен подслон трийсет и четири разказа, от които деветнайсет помествани във вестник Стършел. Като добавим и трийсет и пет страници от скицника на Автора, всичко това тежи сто петдесет и четири грама, със съвсем ниско съдържание на мазнини и холестерин; много под допустимата граница — хербициди и пестициди, а сол — според кой колкото поеме...

Откъде се взеха тия разкази в ателието на един твърде зает с живопис и с оцеляването си автор? Може би трябва да се даде някакво научно, що годе приемливо обяснение, за облекчаващо вината обстоятелство. Някакво обяснение, макар и като художествена измислица има в края на книгата, в „Нещо като послепис“; но грубо, технически, нещата се обясняват в разказа „Поетичен кегелбан“. Един от героите, Дяд’ Поетко, който бил като слънчев лъч в кривите делници на съселяните си от Криво село, навремето бил напластил две дози сено на каруцата си — отгоре изглеждал като някакъв космонавт. На един от многото криви бабуни изпаднал в безтегловност и аварийно се приземил. След него и върху него се приземила и копата сено, като кривата вила (навярно му имала зъб) използвала суматохата и го

храснала там, дето би трябвало да е скафандърът. Оттогава Дяд Поетко, покрай другите си кривици, придобил и една, сравнително симпатична — започнал да говори в рими, досущ като Брат Янко — старите русенци помнят зелените му очи и сухия мефистофелски профил. Моят случай е идентичен: не беше нужно да имам копа със сено, както и да изглеждам като някакъв космонавт; но в живота ни има бая бабуни и много често ни се налага да изпадаме в безтегловност, а не липсват и криви вили, които все гледат да ни храснат там, където би трябвало да ни е скафандърът.

А скафандрите напоследък скъпнаха...

Хуморът, убеден съм, е едно меко кацане. Винаги е бил на въоръжение в нашето семейство и в средата в която вирия. Щях ли иначе да се бракувам точно на Първи април... Като прибавим, че с възрастта човек деградира, ето ти и оправданието, за това как почувствах потребност да оскверня белите листове, които като консумативи са далече по-евтини от консумативите за една сложна живопис.

По въпроса с белите листи, притежавам един безспорен документ — експертното мнение на колегата и приятеля ми от Плевен, на младини — и карикатурист, но навреме осъзнал се — Илия Милков; с чието си експертно мнение ме порицава за това, че си губя времето в писане. Толкова много хора пишат сега, вместо да произвеждам повече живописни шедьоври, за което съм предопределен от Съдбата и е грехота да се разсейвам; а листите съм могъл да използвам за задни цели, в смисъл — да оформям оферти, договори и прочие финансови полезнини.

Бях посъбрал доста от тия бивши бели листи, нагласих ги в нещо като книга, комбинирах ги с част от купищата страници от скицника на автора и с молив в ръка започнах да си правя сметки без кръчмаря, как ще я издам тази книга, ще види тя!

Дъщеря ми, която следи от разстояние и с подчертана дъщерна любов, как вървят склеротичните деформации в родителското ѝ тяло; повлияна от случайни разговори с непознати мои фенове, декларилари пред нея, че започнали да си купуват вестник Стършел само поради моите разкази; забелязала, че отецът ѝ има известни правни доводи за тази си дейност. Решила да помогне, напънала се и прочела във вестник „Утро“ за Годишния литературен конкурс на Клуб Отворено

общество. Само след броени месеци се сети и уведоми двайсет и четири часа до крайния срок — достатъчно да комбинирам един екземпляр от сборника разкази и да ги предам в крайния срок.

Тука вече, вината я поема Журито на конкурса — за факта, че „Мъгляви пискюли“ печели Наградата на Отворено общество за 1997 година, състояща се в поемане на голяма част от разходите по отпечатването на книгата (преведени на печатница Абагар във Велико Търново — 500 USD, в левове).

Да не ви отегчавам повече, време е да благодаря публично, за моралната и материална подкрепа — Благодаря Ви от сърце!

Надявам се, че Пискюлите, макар и мъгляви, ще срещнат хора, които все още не са загубили усмивките си и дано покрай мене добият ищах за още много усмивки в забързаните ни делници...

До нови пискюли!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.